

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Sem. – I) (New-CBCS) Examination, 2016
EDUCATION
Childhood and Growing Up

Day and Date : Monday, 16-5-2016

Max.Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**

2) **Q. no. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) The feature of autobiography is
A) Self experience   B) Life journey   C) Conflict   D) Above all
- 2) The following is not the type of individual difference
A) Physical difference   B) Male-female   C) Intelligent   D) Interest
- 3) The first step of child in various steps is
A) Childhood   B) Adolescence   C) Infant   D) None of the above
- 4) The English word personality is originated from the word 'persona' from _____ word.
A) German   B) Indian   C) American   D) Latin
- 5) The creation of self is from the following
A) Self concept   B) Self respect   C) Self efficiency   D) Above all
- 6) The period of stress and storm of child is called to _____ step.
A) Early childhood   B) Adolescence   C) Adulthood   D) Old age
- 7) The problem of _____ occurs due to dyslexia.
A) Reading and writing   B) Listening   C) Speaking   D) None of above
- 8) The type of print media is
A) Newspaper   B) Radio   C) Television   D) None of them
- 9) The following _____ is not the step of human development.
A) Physical   B) Caste   C) Cognitive   D) Linguistic
- 10) The changing factor of family pattern includes
A) Small family   B) Literacy   C) Stress   D) Above all
- 11) Slum area has not the characteristic of
A) Crowded population   B) Increasing sound
C) Swimming tank   D) Poor
- 12) The role of teacher for adolescence is important as a
A) Parent   B) Guidance and counselling
C) Friend   D) None of the above
- 13) The following _____ is not the affecting factor for the socialization of child.
A) Caste   B) Gender   C) Class   D) Water
- 14) Cognitive development theory was stated by
A) Piaget   B) Gardner   C) Kohalar   D) None of the above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

14

1. दिलेल्या पर्यायांतून योग्य पर्याय निवडा :

- 1) आत्मचरित्रातून खालील वैशिष्ट्य आढळते
 अ) स्वानुभाव   ब) जीवन प्रवास   क) संघर्ष   ड) वरील सर्व
- 2) व्यक्तिभेदांपैकी खालील व्यक्तिभेदाचा प्रकार नाही
 अ) शारीरिक भेद   ब) स्त्री-पुरुष   क) बौद्धिक   ड) अभिरुची विषयक
- 3) बालकाच्या विविध अवस्थांपैकी _____ ही पहिली अवस्था आहे.
 अ) बाल्यावस्था   ब) किशोरावस्था   क) भ्रूणावस्था   ड) यापैकी नाही
- 4) व्यक्तिमत्त्व या इंग्रजी शब्दाची उत्पत्ती 'पर्सोना' या _____ शब्दापासून झाली.
 अ) जर्मन   ब) भारतीय   क) अमेरिकन   ड) लॅटिन
- 5) 'स्व'ची निर्मिती खालीलपैकी _____ पासून होते.
 अ) 'स्व' संकल्पना   ब) 'स्व' आदर   क) 'स्व' कार्यक्षमता   ड) वरील सर्व
- 6) बालकाच्या विविध अवस्थांपैकी _____ या अवस्थेला वादळी काळ म्हणतात.
 अ) शैशवावस्था   ब) कुमारावस्था   क) प्रौढावस्था   ड) वृद्धावस्था
- 7) डिसलेक्सियामुळे _____ मध्ये अडचण येते.
 अ) वाचन व लेखन   ब) श्रवण   क) भाषण   ड) यापैकी नाही
- 8) _____ हे मुद्रित माध्यामाचा प्रकार आहे.
 अ) वर्तमानपत्र   ब) आकाशवाणी   क) दूरदर्शन   ड) यापैकी नाही
- 9) मानवी विकासाचा _____ टप्पा नाही.
 अ) शारीरिक   ब) जात   क) बोधात्मक   ड) भाषिक
- 10) बदलत्या कौटुंबिक रचनेत _____ घटकाचा समावेश केला जातो.
 अ) छोटे कुटुंब   ब) साक्षरता   क) ताण तणाव   ड) वरील सर्व
- 11) शहरी झोपडपट्टीचे _____ वैशिष्ट्य नाही.
 अ) दाट लोकसंख्या   ब) वाढते ध्वनिप्रदूषण
 क) जलतरण तलाव   ड) गरीबी
- 12) कुमारावस्थेसाठी शिक्षकाची भूमिका _____ म्हणून महत्त्वाची असते.
 अ) पालक   ब) मार्गदर्शक व समुपदेशक
 क) मित्र   ड) यापैकी नाही
- 13) बालकाच्या सामाजिकरणावर परिणाम करणारा _____ घटक नाही.
 अ) जात   ब) लिंग   क) वर्ग   ड) पाणी
- 14) बोधात्मक विकासाची उपपत्ती _____ यांनी मांडली.
 अ) पियाजे   ब) गार्डनर   क) कोह्लर   ड) यापैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Sem. – I) (New-CBCS) Examination, 2016
EDUCATION
Childhood and Growing Up

Day and Date : Monday, 16-5-2016

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

2. Answer **any one** of the following : **10**
- 1) Explain in detail the Kohlburgs moral development theory.
  - 2) Explain the factors affecting socialisation of the child.
3. Answer **any one** of the following : **10**
- 1) Explain the role of teacher as a guide and counsellor for adolescent.
  - 2) What are the gifted children and explain the characteristics of gifted children.
4. Attempt **any four** out of five : **20**
- 1) Impact on children lived realities of biographies.
  - 2) Childrens experience of growing in a Dalithood.
  - 3) Contribution of stories in children lived realities.
  - 4) Impact of home languages of learners.
  - 5) Effect of instructional language on learner.
5. Attempt **any four** out of five (short note) : **16**
- 1) Educational significance of self esteem.
  - 2) Challenges of adolescent in Indian context.
  - 3) Relationship between development and learning.
  - 4) Problems of slow learners.
  - 5) Write the observations about childrens by teachers.

मराठी रूपांतर

2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 10
- 1) कोहलबर्गची नैतिक विकासाची उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा.
  - 2) बालकाच्या सामाजिकरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 10
- 1) कुमारावस्थेसाठी मार्गदर्शक व समुपदेशक म्हणून शिक्षकाची भूमिका सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - 2) प्रतिभावान बालक म्हणजे काय ? प्रतिभावान बालकाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
4. खालील पाचपैकी कोणत्याही चार प्रश्नाची उत्तरे लिहा : 20
- 1) मुलांच्या जीवंत वास्तवावर आत्मचरित्राचा प्रभाव लिहा.
  - 2) दलित घरात वाढणाऱ्या मुलाचे अनुभव लिहा.
  - 3) मुलांच्या जीवंत वास्तवात कथांचे योगदान लिहा.
  - 4) कौटुंबिक भाषेचा अध्ययन कर्त्यावर होणारा परिणाम लिहा.
  - 5) अध्ययनार्थीवर अनुदेशनाच्या भाषेचा होणारा परिणाम सांगा.
5. खालील पाच प्रश्नांपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा : 16
- 1) 'स्व' आदसचे शैक्षणिक महत्व.
  - 2) भारतीय संदर्भानुसार कुमारावस्थेची आव्हाने.
  - 3) अध्ययन व विकास यातील परस्पर संबंध.
  - 4) सावकाश शिकणाऱ्या अध्ययनार्थीच्या समस्या.
  - 5) शिक्षकांची मुलाबाबतची निरीक्षणे लिहा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (New) (CBCS) Examination, 2016
EDUCATION
Contemporary India and Education

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figures on **right** side **shows** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Survey's meaning in Latin language is
a) Over look   b) Under look   c) Deep look   d) Above all
- 2) Concept of case study is used in _____ field.
a) Medical field   b) Educational field   c) Research field   d) Above all
- 3) Codification of data is the part of _____
a) Collection   b) Analysis   c) Interpretation   d) Above all
- 4) Society is a web of _____
a) Social relationship   b) Social interactions
c) Social roles   d) Above all
- 5) Caste is based on _____
a) Class   b) Colour   c) Birth   d) None of the above
- 6) Inferior complex and higher and lower in status are the main aspects of _____
a) Social diversity   b) Social unity   c) Social contract   d) Above all
- 7) Positive attitude, realistic approach and entertainment are the ways of removing _____
a) Tears   b) Worries   c) Tension   d) Above all
- 8) Nai Talim is _____ centred education.
a) Subject   b) Child   c) Teacher   d) Above all
- 9) Concept of multipurpose school is recommended by _____
a) Radhakrishnan Commission   b) Kothari Commission
c) Mudaliar Commission   d) None of the above
- 10) Diploma training programme is to be prepared on the complete needs of _____
a) Local and National   b) National and Global
c) State and National   d) Above all
- 11) Enrolment for primary education is free and compulsory at the age of child _____ as per Indian Constitution.
a) 5 to 12   b) 6 to 13   c) 7 to 14   d) 6 to 14
- 12) The school is _____ of social interaction.
a) A closed system   b) A opened system
c) A free system   d) Above all

P.T.O.

- 13) Procreation and upbringing of children are the functions of _____ institution.
 a) Family   b) School   c) Society   d) Above all
- 14) 'Knowledge is power'. It is opined by _____
 a) Bacon   b) Adams   c) Whitehead   d) None of the above

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा :

१४

- १) सर्वेक्षणचा लॅटिन भाषेतील अर्थ _____ आहे.
 अ) वरवर पाहणे   ब) खाली पाहणे   क) सखोल पाहणे   ड) वरील सर्व
- २) व्यक्ती अभ्यासाची संकल्पना _____ क्षेत्रात वापरतात.
 अ) वैद्यकीय क्षेत्रात   ब) शैक्षणिक क्षेत्रात   क) संशोधन क्षेत्रात   ड) वरील सर्व
- ३) माहिती सांकेतीकरण _____ चा भाग आहे.
 अ) संकलन   ब) विश्लेषण   क) अर्थनिर्वचन   ड) वरील सर्व
- ४) समाज हा _____ चे जाळे आहे.
 अ) सामाजिक संबंध   ब) सामाजिक आंतरक्रिया
 क) सामाजिक भूमिका   ड) वरील सर्व
- ५) जात _____ वर आधारित असते.
 अ) वर्ग   ब) रंग   क) जन्म   ड) वरीलपैकी एकही नाही
- ६) न्यूनगंड व दर्जातील उच्च-निच हे दोन मुख्य अंगे _____ ची आहेत.
 अ) सामाजिक विविधता   ब) सामाजिक एकता   क) सामाजिक करार   ड) वरील सर्व
- ७) सकारात्मक दृष्टिकोन, वास्तववादी दृष्टी व मनोरंजन हे _____ कमी करण्याचे मार्ग आहेत.
 अ) अश्रु   ब) चिंता   क) ताणतणाव   ड) वरील सर्व
- ८) नई तालीम _____ केंद्रीत शिक्षण आहे.
 अ) विषय   ब) बालक   क) शिक्षक   ड) वरील सर्व
- ९) _____ आयोगाने बहुउद्देशीय शाळेच्या संकल्पनेची शिफारस केली आहे.
 अ) राधाकृष्णन आयोग   ब) कोठारी आयोग   क) मुदलियार आयोग   ड) वरीलपैकी एकही नाही
- १०) पदविका प्रशिक्षण कार्यक्रम संपूर्ण गरजेचा विचार करून तयार करावा.
 अ) स्थानिक व राष्ट्रीय   ब) राष्ट्रीय व जागतिक   क) राज्य व राष्ट्रीय   ड) वरील सर्व
- ११) भारतीय घटनेनुसार वय वर्षे _____ यामधील बालकांचे नाव मोफत व सक्तीचे प्राथमिक शिक्षणामध्ये नोंदविणे सक्तीचे आहे.
 अ) ५ ते १२   ब) ६ ते १३   क) ७ ते १४   ड) ६ ते १४
- १२) शाळा ही सामाजिक आंतरक्रियाची _____ आहे.
 अ) एक बंदिस्त संस्था   ब) एक खुली संस्था   क) एक मुक्त संस्था   ड) वरील सर्व
- १३) प्रजोत्पादन व बालकसंगोपन हे _____ संस्थेचे कार्ये आहेत.
 अ) कुटुंब   ब) शाळा   क) समाज   ड) वरील सर्व
- १४) 'ज्ञान शक्ती आहे' असे _____ चे मत आहे.
 अ) बेकन   ब) अँडम्स   क) व्हाईटहेड   ड) वरीलपैकी एकही नाही

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (New) (CBCS) Examination, 2016
EDUCATION
Contemporary India and Education

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Marks : 56

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures on right side shows marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is social diversity ? What are the various levels of social diversity ? What is the role of the teacher in religion diversity ?
  - 2) What is the concept of Preamble ? What are the fundamental rights and duties ? What points do you consider for developing good Indian Citizens ?
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) How is 'Nayee Talim' useful for universal and inclusive education ?
  - 2) What programmes do you suggest for eradicating marginalized tribal people ?
4. Answer the questions in brief (**any four**) : **20**
- a) What is the concept of case study ?
  - b) What are the constitutional values of Indian Society ?
  - c) How do you apply 'freedom and justice' in the classroom ?
  - d) What programmes do you mention for shaping of school education ?
  - e) What is Globalization ? How is globalization useful for education ?
5. Answer the questions in brief (**any four**) : **16**
- a) What are the benefits of mid-day meal programme of students ?
  - b) What are the problems while applying three language formula in Indian Society ?
  - c) What is inequality discrimination ?
  - d) How do you use knowledge diversity in teaching-learning process ?
  - e) What is the role of family for socializing students ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) सामाजिक विविधता म्हणजे काय ? सामाजिक विविधतेच्या वेगवेगळ्या पातळ्या कोणत्या ? धर्माच्या विविधतेमध्ये शिक्षकाची भूमिका कोणती ?
- २) घटनेचा सरनामा संकल्पना म्हणजे काय ? मूलभूत अधिकार व कर्तव्ये कोणती ? तुम्ही भारतीय नागरिकांसाठी कोणत्या मुद्यांचा स्वीकार कराल ?
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) नई तालीम सार्वत्रिक व सर्वसमावेशक शिक्षणासाठी कशी उपयुक्त आहे ?
- २) वंचित जमातीतील लोकांचे वंचित्व निर्मूलनासाठी कोणते कार्यक्रम तुम्ही सुचवाल ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : २०
- अ) व्यक्ती अभ्यासाची संकल्पना म्हणजे काय ?
- ब) भारतीय समाजाच्या राज्यघटनेतील मूल्ये कोणती आहेत ?
- क) वर्गांमध्ये स्वातंत्र्य व न्यायाचा वापर तुम्ही कसा कराल ?
- ड) शालेय शिक्षणाला नवे रूप देण्यासाठी कोणते उपक्रम सुचवाल ?
- इ) जागतिकीकरण म्हणजे काय ? जागतिकीकरण शिक्षणास कसे उपयोगी आहे ?
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : १६
- अ) मध्यान्न भोजन उपक्रमाचा विद्यार्थ्यांना कोणते फायदे आहेत ?
- ब) भारतीय समाजामध्ये त्रिभाषा सूत्राचा वापर करताना कोणत्या समस्या आल्या आहेत ?
- क) असमानतेचे वर्गीकरण म्हणजे काय ?
- ड) अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेत तुम्ही विविधतेचा वापर कसा कराल ?
- इ) विद्यार्थ्यांच्या सामाजिकीकरणात कुटुंबाची भूमिका कोणती ?

SLR-AA – 3

Seat No.	
----------	--

**B.Ed.(Semester – I) (New) (CBCS) Examination, 2016
LANGUAGE ACROSS THE CURRICULUM**

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.00 Noon

Max. Marks : 35

- N.B. :** i) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
ii) **All questions are compulsory.**
iii) Figures to the **right** indicate marks.
iv) Candidates who intend to write their answer in **Marathi** are advised to read the **English** paper also.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Fill in the blanks by using correct alternative.

7

- 1) The proper sequence of developing language skills is _____
  - a) Listening, reading, speaking, writing
  - b) Reading, listening, writing, speaking
  - c) Listening, speaking, reading, writing
  - d) Writing, reading, listening, speaking
- 2) The place of articulation in 'Tha' is
  - a) Dental
  - b) Lips
  - c) Nose
  - d) Ear
- 3) 'Pali' is _____ language.
  - a) Mother tongue
  - b) Ancient
  - c) Classical
  - d) None of the above
- 4) Reading helps to _____
  - a) Understand the meaning
  - b) Understand the nature of writer
  - c) Acquire knowledge
  - d) Above all
- 5) The technical aspect of listening is _____
  - a) Interest
  - b) Vocabulary
  - c) Implications
  - d) Sequence of thoughts

P.T.O.

- 6) The importance of mothertongue is _____
 a) Medium of teaching-learning   b) Development of creativity
 c) Development of citizenship   d) Above all
- 7) The best words in the best order means _____
 a) Prose   b) Poetry
 c) Grammar   d) None of the above

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा :

७

- १) भाषा कौशल्ये विकासाचा योग्य क्रम _____ आहे.
 अ) श्रवण, वाचन, भाषण, लेखन   ब) वाचन, श्रवण, लेखन, भाषण
 क) श्रवण, भाषण, वाचन, लेखन   ड) लेखन, वाचन, श्रवण, भाषण
- २) 'थू' चे उच्चारक स्थान _____ आहे.
 अ) दंथ/दन्त्य   ब) ओठ   क) नाक   ड) कान
- ३) 'पाली' _____ भाषा आहे.
 अ) मातृभाषा   ब) प्राचीन   क) अभिजात   ड) यापैकी नाही
- ४) वाचन _____ यास मदत करते.
 अ) अर्थाचे आकलन   ब) लिहिणाऱ्याचा स्वभाव करतो
 क) ज्ञानाप्राप्ती   ड) वरील सर्व
- ५) श्रवणाचे तांत्रिक अंग _____ आहे.
 अ) अभिरुची   ब) शब्दसंग्रह
 क) लक्ष्यार्थ   ड) विचारांची क्रमबद्धता
- ६) मातृभाषेचे महत्त्व _____ आहे.
 अ) अध्ययन-अध्यापनाचे माध्यम   ब) सर्जनशीलतेचा विकास
 क) नागरिकत्वाचा विकास   ड) वरील सर्व
- ७) उत्तम शब्दांची उत्तम रचना म्हणजे _____
 अ) गद्य   ब) पद्य   क) व्याकरण   ड) वरीलपैकी नाही

Seat No.	
----------	--

**B.Ed.(Semester – I) (New) (CBCS) Examination, 2016
LANGUAGE ACROSS THE CURRICULUM**

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016

Marks : 28

Time : 10.30 a.m. to 12.00 Noon

Instructions : i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures to the right indicate marks.**

Answer the following questions.

2. Explain the concept and importance of language. 10

OR

2. Explain the prose lesson plan and activate the plan in the teaching- learning process. 10

3. Answer the following questions in brief. 10

a) State the importance of pronunciation.

b) Explain student's polite expression in different life situations.

OR

3. a) State the importance of writing skill. 10

b) Explain the steps of Grammar Lesson Plan.

4. Write short note on **any two** out of three in the following : 8

a) State the remedial work for mothertongue.

b) Explain the importance of listening skill.

c) Write about the teacher appreciation of students in positive situation of classroom.

मराठी रूपांतर

- खालील प्रश्नांचे उत्तरे लिहा : १०
२. भाषेची संकल्पना आणि महत्व स्पष्ट करा.
- किंवा**
२. गद्य पाठ नियोजन आणि अध्ययन – अध्यापनात त्याची अंमलबजावणी स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १०
- अ) उच्चारणाचे महत्व सांगा.
- ब) जीवनातील विविध परिस्थितीत विद्यार्थ्यांची सुसंस्कृत अभिव्यक्ती स्पष्ट करा.
- किंवा**
३. अ) लेखन कौशल्याचे महत्व सांगा. १०
- ब) व्याकरण पाठ नियोजनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
४. खालील तीन पैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा : ८
- अ) मातृभाषेसाठी उपचारात्मक कार्य सांगा.
- ब) श्रवण कौशल्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- क) वर्ग वातावरणात विद्यार्थ्यांच्या सकारात्मक कृतींची शिक्षकांद्वारे प्रशंसाविषयी लिहा.

SLR-AA – 4

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (New CBCS Pattern) (Semester – I) Examination, 2016
UNDERSTANDING DISCIPLINES AND SUBJECTS

Day and Date : Thursday, 19-5-2016

Max. Marks : 35

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- Instructions:** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) **Right side figures shows the marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) With context to the education, which of the following statement is wrong ?
  - a) Education is the spontaneous process
  - b) Experience based education is important than the bookish knowledge
  - c) Without textbook education is impossible
  - d) Allround development is the goal of education
- 2) The main objective of language teaching is
  - a) a cultural development
  - b) development of society
  - c) development of language skills
  - d) development of personality
- 3) We can classify the educational goals as
  - a) Individual goals
  - b) Social goals
  - c) National goals
  - d) Individual, social and national goals
- 4) _____ is the mental process resulting in the selection of a course of action among several alternative scenario.
  - a) Scientific temperament
  - b) Decision making
  - c) Imagination
  - d) Thinking
- 5) _____ is known as the father of sociology.
  - a) Spenser
  - b) Durkheim
  - c) Auguste Comte
  - d) Russel
- 6) Multilingualism is _____ in India.
  - a) Curse
  - b) Boon
  - c) Inevitable
  - d) Necessary
- 7) The Devnagari Script is common thing between _____ languages.
  - a) Hindi and Urdu
  - b) Marathi and Hindi
  - c) Marathi and English
  - d) Urdu and Marathi

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

७

- १) शिक्षणाच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान चूक आहे.
- अ) शिक्षण ही स्वयंस्कूर्त प्रक्रिया आहे
 ब) पुस्तकी ज्ञानापेक्षा अनुभवाधिष्ठित शिक्षण हे महत्वाचे असते
 क) पुस्तकाशिवाय शिक्षण अशक्य असते
 ड) सर्वांगीण विकास हे शिक्षणाचे ध्येय असते
- २) भाषा अध्यापनाचे प्रमुख उद्दिष्ट म्हणजे _____ हे असते.
- अ) सांस्कृतिक विकास
 ब) समाजाचा विकास
 क) भाषिक कौशल्य विकास
 ड) व्यक्तिमत्व विकास
- ३) आपण शैक्षणिक ध्येयाचे वर्गीकरण _____ असे करू शकतो.
- अ) व्यक्तिगत ध्येये
 ब) सामाजिक ध्येये
 क) राष्ट्रीय ध्येये
 ड) व्यक्तिगत, सामाजिक व राष्ट्रीय ध्येये
- ४) विविध पर्यायामधून कृतियोग्य पर्याय निवडीपर्यंत घेऊन जाणारी मानसिक प्रक्रिया म्हणजे
- अ) वैज्ञानिक दृष्टिकोन
 ब) निर्णय-प्रक्रिया
 क) कल्पना
 ड) विचार
- ५) _____ यांना समाजशास्त्राचे जनक म्हणून ओळखले जाते.
- अ) स्पेन्सर
 ब) डरखिम
 क) ऑगस्ट कांटे
 ड) रसेल
- ६) बहुभाषिकता हा भारतासाठी _____ आहे.
- अ) शाप
 ब) वरदान
 क) अटळ
 ड) आवश्यक
- ७) देवनागरी लिपी ही _____, या दोन भाषांमधील समान बाब आहे.
- अ) हिंदी व उर्दु
 ब) मराठी व हिंदी
 क) मराठी व इंग्लिश
 ड) उर्दु व मराठी

**B.Ed. (New CBCS Pattern) (Semester – I) Examination, 2016
UNDERSTANDING DISCIPLINES AND SUBJECTS**

Day and Date : Thursday, 19-5-2016

Marks : 28

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions: 1) *All questions are compulsory.*
2) *Right side figures shows the marks.*

2. Explain the meaning and process of 'Education'. **10**

OR

Describe the interrelation among various school subjects.

3. Answer in brief of the following (**any 2**) : **10**

a) Explain the nature and history of languages.

b) How will you develop the scientific temperament among your students through subjects like science and mathematics ?

c) Explain the nature and history of science and mathematics as school subjects.

4. Write short note on (**any 2**) : **8**

a) Role of the teacher in multicultural classroom.

b) Impact of science on day-to-day life.

c) What is the role of languages and social sciences in social reconstruction ?

मराठी रूपांतर

२. शिक्षणाची संकल्पना व प्रक्रिया स्पष्ट करा. १०
- किंवा
- विविध शालेय विषयामध्ये असणारे अंतर्गत संबंध विशद करा.
३. पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही २) : १०
- अ) भाषेचे स्वरूप व इतिहास स्पष्ट करा.
- ब) विज्ञान व गणितासारख्या विषयाच्या माध्यमातून तुम्ही तुमच्या विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन कसा विकसित कराल ?
- क) शालेय विषयातील शास्त्र व गणिताचे स्वरूप व त्यांचा इतिहास स्पष्ट करा.
४. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही २ वर) : ८
- अ) बहुसांस्कृतिक वर्गामधील शिक्षकाची भूमिका.
- ब) दैनंदिन जीवनावरील वैज्ञानिक प्रभाव.
- क) सामाजिक पुनर्रचनेतील भाषेची व सामाजिक शास्त्रांची भूमिका.
-

SLR-AA – 5

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
Paper – I : EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY
Philosophical Foundation of Education

Day and Date : Monday, 16-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one marks.**
3) **Figures to the right indicate marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative for the blank and write the letter of alphabet. **10**
- The development of student through education is _____
a) Affective   b) Cognitive   c) Psycho-motor   d) Above All
  - The scientific meaning of education is
a) To go school   b) Developing change
c) To be literate   d) To acquire degree
  - “Education is bi-polar process” It is the opinion of _____ thinker.
a) John Dewey   b) Gates
c) Adam’s   d) Rousseau
  - The following _____ is one of the main aim of education.
a) Service   b) Social change
c) Livelihood of teacher   d) None of these
  - To canvass of religion is the main objective of _____ education system.
a) Vedic   b) Buddha   c) Jain   d) Islam
  - Value means _____
a) To give preference to morality   b) To give importance to own thought
c) Social ideal   d) Above all
  - The father of Idealism is called to
a) Rousseau   b) John Dewey   c) Plato   d) None of these
  - Absolute freedom for student in education is advocated by _____ ideology.
a) Idealism   b) Naturalism
c) Realism   d) Reconstructivism
  - Mahatma Gandhi advocated teaching learning method of _____
a) Learning by doing   b) Self experience
c) Correlation   d) Above all
  - “Earn and learn” scheme started by
a) Mahatma Gandhi   b) Karmveer Bhaurao Patil
c) J. Krishnamurti   d) Ravindranath Tagore

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा आणि त्या पर्यायाचे वर्णाक्षर लिहा.

10

- १) शिक्षणातून विद्यार्थ्यांचा _____ विकास साद्यवयाचा असतो.
अ) भावात्मक   ब) बोधात्मक   क) क्रियात्मक   ड) वरील सर्व
- २) शिक्षणाचा शास्त्रीय अर्थ _____ हा आहे.
अ) शाळेत जाणे   ब) विकसनशील बदल   क) साक्षर होणे   ड) पदवी प्राप्त करणे
- ३) 'शिक्षण ही द्विकेंद्री प्रक्रिया आहे' असे _____ या विचारवंताचे मत आहे.
अ) जॉन ड्युई   ब) गेट्स   क) अँडम्स   ड) रूसो
- ४) खालीलपैकी _____ हे शिक्षणाच्या मुख्य ध्येयापैकी एक आहे.
अ) नोकरी   ब) समाजपरिवर्तन   क) शिक्षकांचा उदरनिर्वाह   ड) यापैकी नाही
- ५) धर्माचा प्रचार करणे हे _____ शिक्षण पद्धतीचे मुख्य उद्दिष्ट होते.
अ) वैदिक   ब) बौद्ध   क) जैन   ड) इस्लाम
- ६) मूल्य म्हणजे _____
अ) ज्याला आपण नैतिकदृष्ट्या पसंती देतो   ब) ज्याला आपल्या दृष्टिकोनातून महत्त्व आहे
क) सामाजिक आदर्श होय   ड) वरील सर्व
- ७) आदर्शवादाचा जनक _____ यांना मानले जाते.
अ) रूसो   ब) जॉन ड्युई   क) प्लेटो   ड) यापैकी नाही
- ८) बालकेंद्री शिक्षणाचा पुरस्कार _____ तत्वज्ञानाने केला.
अ) आदर्शवाद   ब) निसर्गवाद   क) वास्तववाद   ड) पुनर्चनावाद
- ९) महात्मा गांधींनी _____ अध्ययन-अध्यापन पद्धतीचा पुरस्कार केला.
अ) कृतीद्वारा शिक्षण   ब) स्वानुभवातून शिक्षण   क) समवायातून शिक्षण   ड) वरील सर्व
- १०) 'कमवा आणि शिका' ही अभिनव योजना _____ यांनी सुरु केली.
अ) महात्मा गांधी   ब) कर्मवीर भाऊराव पाटील
क) जे कृष्णमूर्ती   ड) रविंद्रनाथ टागोर

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
Paper – I : EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY
Philosophical Foundation of Education

Day and Date : Monday, 16-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following question **(any one)** : **10**
- 1) What is mean Education for Peace ? Suggest activities to education for peace at secondary school level.
  - 2) Explain the philosophy of Vedic School in relation to the educational aims.
3. Answer the following question **(any one)** : **10**
- 1) Explain the concept and classification of educational values.
  - 2) Explain the concept and aims of education in relation to Ravindranath Tagore.
4. Answer the following question in brief : **8**
- 1) Which are the main characteristics of Naturalism ?
  - 2) Which are the characteristics of Mahatma Gandhi's educational philosophy ?
5. Answer the following question in brief : **12**
- 1) Write four important principles from teachers code of ethics.
  - 2) Write broad meaning of education.
  - 3) State the educational aim's of Jain philosophy.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- १) शांततेसाठी शिक्षण म्हणजे काय ? शांततेच्या शिक्षणासाठी माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांसाठी उपक्रम सुचवा.
- २) शिक्षणाच्या ध्येयाबाबत वैदिक तत्त्वज्ञान पंथाचे तत्त्वज्ञान स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- १) शैक्षणिक मूल्यांची संकल्पना स्पष्ट करून मूल्यांचे वर्गीकरण करा.
- २) रविंद्रनाथ टागोरांना अभिप्रेत असलेली शिक्षणाची संकल्पना व शिक्षणाची ध्येये स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- १) निसर्गवादी शिक्षणाची प्रमुख वैशिष्ट्ये कोणती ?
- २) महात्मा गांधी यांच्या शैक्षणिक तत्त्वज्ञानाची ठळक वैशिष्ट्ये कोणती ?
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- १) शिक्षकांच्या आचार संहितेतील चार महत्वाची तत्त्वे लिहा.
- २) शिक्षणाचा व्यापक अर्थ लिहा.
- ३) जैन तत्त्वज्ञानानुसार शिक्षणाची ध्येये सांगा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) Examination, 2016
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
(Paper – II) (Old)
Development of Learner

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instructions: 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative of the following :

10

- 1) In acquired behaviour _____ is not involved.
A) Habits   B) Skill   C) Sentiments   D) Suggestion
- 2) _____ is not a general principle of growth and development.
A) Continuity   B) Specific sequence
C) Collective nature   D) Micro to macro
- 3) For measurement of intelligence _____ type of test are used.
A) Verbal   B) Non-verbal   C) Performance   D) All above
- 4) In Gardner's theory of intelligence, _____ need is useful for developing specific intelligence.
A) Social   B) Cultural
C) Social and cultural   D) Personal
- 5) _____ principle is not a nature of personality.
A) Holistic   B) Unique
C) Impact of only heredity   D) Integrated
- 6) Mental Health means _____ control.
A) Mental   B) Physical
C) Mental and physical   D) None of above
- 7) _____ is a example of cognitive domain individual difference.
A) Intelligence   B) Interest   C) Values   D) Attitude
- 8) In _____ method, students present and past behaviour was studied.
A) Observation   B) Case study   C) Experiment   D) All above
- 9) _____ is not a constituent of emotional intelligence.
A) Understanding   B) Self awareness   C) Motivation   D) Social skills
- 10) In the formula of IQ the maximum chronological age is
A) 15   B) 16   C) 18   D) 21

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

10

- 1) संपादित वर्तनामध्ये _____ चा समावेश होत नाही.
 अ) सवयी   ब) कौशल्य   क) स्थिरभाव   ड) सूचना
- 2) वाढ व विकासाचे _____ के सर्वसामान्य तत्त्व नाही.
 अ) सातत्यता   ब) विशिष्ट क्रम
 क) संकलित स्वरूप   ड) सूक्ष्माकडून स्थूलाकडे
- 3) बुद्धिमत्तेचे मापन करण्यासाठी _____ प्रकारची चाचणी वापरली जाते.
 अ) शाब्दिक   ब) अशाब्दिक   क) कृतीयुक्त   ड) वरील सर्व
- 4) विशिष्ट बुद्धिमत्ता विकासासाठी उपयुक्त _____ ही गरज असते असे गार्डनरच्या बुद्धिमत्ता उपपत्तीत मांडले आहे.
 अ) सामाजिक   ब) सांस्कृतिक
 क) सामाजिक व सांस्कृतिक   ड) वैयक्तिक
- 5) व्यक्तिमत्व स्वरूपाचे _____ हे तत्त्व नाही.
 अ) संपूर्ण   ब) अनन्यसाधारण
 क) फक्त अनुवंश परिणाम   ड) एकात्मिक
- 6) मानसिक आरोग्य म्हणजे _____ नियंत्रण होय.
 अ) मानसिक   ब) शारीरिक
 क) मानसिक व शारीरिक   ड) वरीलपैकी नाही
- 7) व्यक्तीभेदाचे _____ हे बोधात्मक क्षेत्रातील उदाहरण आहे.
 अ) बुद्धिमत्ता   ब) अभिरुची   क) मूल्ये   ड) अभिवृत्ती
- 8) विद्यार्थ्यांच्या वर्तमान व भूतकाळातील वर्तनाचा अभ्यास करणारी _____ ही पद्धती आहे.
 अ) निरीक्षण   ब) केस स्टडी   क) प्रायोगिक   ड) वरील सर्व
- 9) भावनिक बुद्धिमत्तेचा _____ हा घटक नाही.
 अ) आकलन   ब) स्व जाणीव
 क) प्रेरणा   ड) सामाजिक कौशल्ये
- 10) IQ च्या सूत्रामध्ये _____ हे अधिकतम जन्म वय असते.
 अ) 15   ब) 16   क) 18   ड) 21

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) Examination, 2016
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
(Paper – II) (Old)
Development of Learner

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

Instruction: All questions are compulsory.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
  - 1) Explain the Adolescence stage of growth and development. What is the role of teacher in guidance and counseling to adolescents ?
  - 2) What is meant by emotional intelligence ? Explain the components of emotional intelligence.

3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
  - 1) What is meant by individual difference ? Explain the concept and types of mental differences.
  - 2) Explain the concept of integrated personality. As a teacher, how will you develop the learner's personality ?

4. Answer the following questions in brief : **8**
  - 1) Explain the merits and demerits of experimental method to study the learner's behaviour.
  - 2) State the concept of intelligence performance test.

5. Answer the following questions in brief : **12**
  - 1) Explain the process of habit development in learner.
  - 2) State the teacher role in fostering students creativity.
  - 3) How will you develop good mental health in your students ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) : 10
- 1) वाढ व विकासाची कुमार अवस्था स्पष्ट करा. कुमारावस्थेतील विद्यार्थ्यांच्या मार्गदर्शन व समूपदेशनात शिक्षकाची भूमिका कोणती ?
  - 2) भावनिक बुद्धिमत्ता म्हणजे काय ? भावनिक बुद्धिमत्तेचे घटक स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) 10
- 1) व्यक्तिभेद म्हणजे काय ? मानसिक व्यक्तिभेदाची संकल्पना व प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) एकात्मिक व्यक्तिमत्त्वाची संकल्पना स्पष्ट करा. एक शिक्षक म्हणून तुम्ही विद्यार्थ्यांचे व्यक्तिमत्व कसे विकसित कराल ?
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 8
- 1) अध्ययनकर्त्यांचे वर्तन अभ्यासण्याच्या प्रायोगिक पद्धतीचे गुण व दोष स्पष्ट करा.
  - 2) बुद्धिमत्तेच्या कृतियुक्त चाचणीची संकल्पना सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) अध्ययनकर्त्यांत सवयी विकसित करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
  - 2) विद्यार्थ्यांच्या सर्जनशीलता विकासात शिक्षकाची भूमिका सांगा.
  - 3) तुम्ही तुमच्या विद्यार्थ्यांमध्ये चांगले मानसिक आरोग्य कसे विकसित कराल ?
-

SLR-AA – 7

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND SECONDARY
EDUCATION

Paper – III : Development of Educational System in India

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016

Total Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B. : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

2) Figures to the **right** indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative and write its alphabet :

10

- i) Three diamonds given in Buddhist religion are
A) Intellectuality, kindness, character   B) Intellectuality, creativity, activeness
C) Kindness, character, selfishness   D) All above
- ii) Khangahes are the centers of _____ education in medieval period.
A) Primary   B) Secondary   C) Higher   D) Technical
- iii) Wood's Despatch is also known as
A) National Policy on Education   B) Magna Carta of Indian Education
C) Secondary Education Commission   D) Indian Education Commission
- iv) Hunter Commission recommended _____ curriculum for Secondary Education.
A) Literature and vocational   B) Technical and vocational
C) Drawing and painting   D) Music and art
- v) Establishment of Shantiniketan was done by
A) Aurobindo Ghosh   B) Rabindranath Tagore
C) Swami Vivekanand   D) Prof. Vijapurkar
- vi) Dr. Radhakrishnan Commission is mainly related with _____ education.
A) Higher   B) Secondary   C) Primary   D) All A, B and C
- vii) Establishment of Navodaya Vidyalaya was recommended by
A) NPE 2000   B) NFSC 2001   C) NPE 1986   D) NPE 2005
- viii) Evaluation at primary level should be done by observation and oral work, this was recommended by
A) NPE 1986   B) NFSC 2001
C) NPE 2005   D) National Knowledge Commission

P.T.O.

- ix) Social and National Service was recommended by
 A) Dr. Radhakrishnan Commission   B) Dr. Kothari Commission
 C) Dr. Mudaliar Commission   D) NPC 1986
- x) Central Hindu College was established in 1898 by
 A) Annie Besant   B) Swami Dayanand Saraswati
 C) Tagore   D) Vijapurkar

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा व त्याचे आद्याक्षर लिहा :

10

- i) बौद्ध धर्मातील तीन रत्ने _____ आहेत.
 अ) प्रज्ञा, करुणा, शील   ब) प्रज्ञा, सर्जनशीलता, कृतीशीलता
 क) करुणा, शील, स्वार्थ   ड) वरील सर्व
- ii) खानगाहे हे _____ शिक्षणाचे केंद्र मध्ययुगीन (मुस्लीम) काळत होते.
 अ) प्राथमिक   ब) माध्यमिक   क) उच्च   ड) तांत्रिक
- iii) वूडच्या खलित्यास _____ असेही संबोधतात.
 अ) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण   ब) भारतीय शिक्षणाची सनद
 क) माध्यमिक शिक्षण आयोग   ड) भारतीय शिक्षण आयोग
- iv) हंटर कमिशन ने _____ अभ्यासक्रमाची शिफारस माध्यमिक शिक्षणासाठी केली.
 अ) साहित्य व व्यावसायिक   ब) तांत्रिक व व्यावसायिक
 क) चित्रकला व आरेखन   ड) संगीत व कला
- v) शांतीनिकेतन ची स्थापना _____ थांनी केली.
 अ) अरविंद घोष   ब) रवींद्रनाथ टागोर   क) स्वामी विवेकानंद   ड) प्रा. विजापूरकर
- vi) डॉ. राधाकृष्णन आयोग मुख्यतः _____ शिक्षणाशी संबंधित आहे.
 अ) उच्च   ब) माध्यमिक   क) प्राथमिक   ड) वरील सर्व
- vii) नवोदय विद्यालयाची स्थापना करावी ही शिफारस _____ ने केली.
 अ) NPE 2000   ब) NFSC 2001   क) NPE 1986   ड) NPE 2005
- viii) निरीक्षण व तोंडी कामाद्वारे प्राथमिक शिक्षणातील मूल्यमापन करावे ही शिफारस _____ ने केली.
 अ) NPE 1986   ब) NFSC 2001
 क) NPE 2005   ड) राष्ट्रिया ज्ञान आयोग
- ix) सामाजिक आणि राष्ट्रिय सेवा ची शिफारस _____ ने केली.
 अ) डॉ. राधाकृष्णन आयोग   ब) डॉ. कोठारी आयोग
 क) डॉ. मुदलियार आयोग   ड) NPC 1986
- x) 1898 मध्ये सेंट्रल हिंदू कॉलेजची स्थापना _____ ने केली.
 अ) अॅनी बेझंट   ब) स्वामी दयानंद सरस्वती
 क) टागोर   ड) प्रा. विजापूरकर

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND SECONDARY
EDUCATION**

Paper – III : Development of Educational System in India

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following Questions (**Any one**) : **10**
- A) Describe educational system in medieval (Muslim) period with respect to objectives, system of teaching and woman education.
- B) Write merits and demerits of Wood's Despatch.
3. Answer the following questions (**Any one**) : **10**
- A) Explain Lord Kurzon's Educational Policy with its reflections in today's educational system.
- B) What are the objectives, principles of education given in Wardha Scheme of education.
4. Answer the following questions : **8**
- A) Write contributions of any two Indian Leaders for National Education Movement.
- B) What are the essential features of Sadler Commission (1917) ?
5. Answer the following questions : **12**
- A) Write four recommendations about secondary education given in report of Kothari Commission.
- B) Write four main features of National Policy on Education (1986).
- C) Write efforts of missionaries for Indian Education.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- अ) शिक्षणाची उद्दिष्टे, अध्यापन पद्धती आणि स्त्री शिक्षणासंदर्भात मध्ययुगीन (मुस्लीम) शिक्षण पद्धतीचे वर्णन करा.
- ब) वूडच्या खलित्याचे गुण दोष लिहा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- अ) लॉर्ड कर्झनचे शैक्षणिक धोरण सध्याच्या शैक्षणिक पद्धतीतील प्रतिबिंबासह स्पष्ट करा.
- ब) वर्धा शिक्षण योजनेत शिक्षणाची कोणती उद्दिष्टे व तत्वे सांगितली आहेत ?
४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : **8**
- अ) राष्ट्रिय शिक्षण चळवळीसाठी कोणत्याही दोन भारतीयने त्यासंदर्भात योगदान लिहा.
- ब) सॅडलर आयोग 1917 ची आवश्यक वैशिष्ट्ये कोणता ?
५. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : **12**
- अ) कोठारी आयोग अहवालातील माध्यमिक शिक्षणाच्या कोणत्याही चार शिफारसी लिहा.
- ब) राष्ट्रिय शैक्षणिक धोरण (1986) ची चार मुख्य वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) भारतीय शिक्षणासाठी मिशनऱ्यांची कार्ये लिहा.
-

मराठी रूपांतर

1. खालील प्रश्नांच्या योग्य पर्यायांची निवड करा :

10

- 1) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान हे _____ शास्त्र आहे.
 अ) उपयोजित
 क) उपयोजित व मूलभूत
 ब) मूलभूत
 ड) यापैकी नाही
- 2) घटकाचे विश्लेषण, अध्यापनाची उद्दिष्टे निश्चित करणे, उद्दिष्टे विद्यार्थ्यांच्या वर्तन परिवर्तनानुसार, या घटकांचा कशात _____ समावेश होतो.
 अ) अध्यापनाचे नियोजन
 क) अध्यापनाची कार्यवाही
 ब) अध्यापनाचे व्यवस्थापन
 ड) अध्यापनाचे नियंत्रण
- 3) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाचा संबंध हा केवळ वर्गाध्यापनाशी असतो हे विधान _____ आहे.
 अ) बरोबर
 ब) चूक
 क) अंशतः बरोबर
 ड) अंशतः चूक
- 4) न्युक्लॉब यांनी संप्रेषण प्रतिमान _____ संबंधाच्या दृष्टीने मांडलेले आहे.
 अ) सामाजिक
 ब) भावनिक
 क) राजकिय
 ड) आर्थिक
- 5) 'प्रणाली मध्ये विविध घटक असून ते एका विशिष्ट अशा नियमित बंधाने गुंफलेले असतात' हा अर्थ _____ शब्दकोषामध्ये दिला आहे.
 अ) वेबस्टर
 ब) केम्ब्रिज
 क) ऑक्सफर्ड
 ड) यापैकी नाही
- 6) त्रिमिती चित्रे यामध्ये _____ संदर्भ येतो.
 अ) लांबी, रुंदी, उंची
 क) व्याप्ती, स्वरूप, मांडणी
 ब) आकार, रंग, क्षेत्रफल
 ड) यापैकी नाही
- 7) _____ यांनी बुद्धीमंथन तंत्राच्या दहा पायऱ्या दिल्या आहेत.
 अ) बी.एफ. स्किनर
 ब) जीन पियाजे
 क) डेव्हिड ऑसबॉर्न
 ड) एडवर्ड यॉर्नडाईक
- 8) उपग्रह अनुदेयन इरदर्शन प्रयोग (Satellite Instructional Television Experiment) या उपकृमांचे भारताच्या माजी पंतप्रधान श्रीमती इंदिरा गांधी यांनी _____ साठी उद्घाटन केले.
 अ) 1 ऑगस्ट 1975
 ब) 12 जुलै 1972
 क) 15 मार्च 1973
 ड) यापैकी नाही
- 9) समुपदेशन म्हणजे अध्यापन नाही, हे विधान _____ आहे.
 अ) बरोबर
 ब) चूक
 क) अंशतः बरोबर
 ड) अंशतः चूक
- 10) समाजातील संसाधन स्रोत _____ हे आहे.
 अ) संगणक केंद्र
 ब) उद्योग
 क) भाषा प्रयोगशाला
 ड) वरील सर्व

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
ESSENTIAL OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL MANAGEMENT
(Paper – IV)**

Day and Date : Thursday, 19-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

Instruction : All questions are compulsory.

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What are the Educational Technology objectives ? Which think to do the teacher for to achieve such objectives ?
  - 2) Explain in detail the concept of Educational Technology and its various forms.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What are the different factors of communication process ? Explain in detail nature and function of sender and receiver factors.
  - 2) What are the basic assumption of system approach ? Explain the steps of system approach.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain supportive principles of programmed learning.
  - 2) Explain educational importance of non-projected aids.
5. Answer the following question in brief : **12**
- 1) What is the utilization of Educational Technology Laboratory ?
  - 2) What are the factors and benefits of video conference ?
  - 3) What is the role of Educational Technology teacher ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांचे उत्तर लिहा(कोणतेही एक) : **10**
- 1) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची उद्दिष्टे कोणती ? ही उद्दिष्टे साध्य होण्याच्या दृष्टीने शिक्षकाने काय केले पाहिजे.
  - 2) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची संकल्पना व शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची विविध रूपे स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) संप्रेषण प्रक्रियेतील विविध घटक कोणते ? त्यापैकी प्रेषक व ग्राहक या घटकांचे स्वरूप व कार्य स्पष्ट करा.
  - 2) प्रणाली उपागमाची मूलभूत ग्रहितके कोणती ते सांगून प्रणाली रचनेच्या विविध पायऱ्या कोणत्या ते स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) अभिक्रमित अध्ययनाची आधारभूत तत्त्वे स्पष्ट करा.
  - 2) अप्रक्षेपित साधनांचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान कक्षाचे शैक्षणिक उपयोजन सांगा.
  - 2) चित्रित परिषदेचे घटक व फायदे सांगा.
  - 3) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान शिक्षकाची भूमिका सांगा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
a) Information Technology (Paper – V)

Day and Date : Friday, 20-5-2016

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative and write in the box provided : **10**

- 1) 1 Microsecond = _____ seconds.
a) 10^{-4} b) 10^{-6} c) 10^{-2} d) 10^{-8}
- 2) In MS-Word _____ key is used for centre alignment.
a) Ctrl – U   b) Ctrl – C   c) Ctrl – E   d) Ctrl – B
- 3) Internet is _____ type of network.
a) LAN   b) WAN   c) MAN   d) CAN
- 4) URL stands for
a) Uniform Resource Location   b) Universal Resource Location
c) Uniform Resource Locator   d) None of these
- 5) COM (Microfilm) is _____ device.
a) Input   b) Output   c) Storage   d) Memory
- 6) The device used for converting analog signals to digital signals is
a) Printer   b) Microphone   c) Modem   d) Processor
- 7) There are _____ number of columns in MS-Excel.
a) 254   b) 256   c) 265   d) 285
- 8) Multimedia is also called as
a) Wide media   b) Broad media   c) Tele media   d) Hyper media
- 9) An example of Browser is
a) Mozilla   b) Interpreter   c) Linux   d) Compiler
- 10) In E-mail CC stands for
a) Carbon copy   b) Courtsey copy   c) Counter copy   d) Complex copy

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडून सोबतच्या चौकटीत लिहा :

10

- 1) 1 मायक्रो सेकंद = _____ सेकंद.
  - a) 10^{-4}
  - b) 10^{-6}
  - c) 10^{-2}
  - d) 10^{-8}
- 2) एम्.एस्.-वर्ड मध्ये _____ किज चा वापर सेंटर अलाईनमेंट साठी करतात.
  - a) Ctrl – U
  - b) Ctrl – C
  - c) Ctrl – E
  - d) Ctrl – B
- 3) इंटरनेट हे _____ प्रकारची जालिका (Network) आहे.
  - a) LAN
  - b) WAN
  - c) MAN
  - d) CAN
- 4) यु.आर.एल. (URL) म्हणजे
  - a) युनिफॉर्म रिसोर्स लोकेशन
  - b) युनिव्हर्सल रिसोर्स लोकेशन
  - c) युनिफॉर्म रिसोर्स लोकेटर
  - d) यापैकी नाही
- 5) COM (मायक्रोफिल्म) हे _____ साधन आहे.
  - a) अंतर्गमन
  - b) बर्हिगमन
  - c) साठवणुकिचे
  - d) स्मृतीचे
- 6) ऑनलाॅग लहरींचे डीजिटल लहरी मध्ये रूपांतर करण्याचे साधन म्हणजे
  - a) प्रिंटर
  - b) मायक्रोफोन
  - c) मॉडेम
  - d) प्रोसेसर
- 7) एम्.एस्.-एक्सेल मध्ये _____ स्तंभ असतात.
  - a) 254
  - b) 256
  - c) 265
  - d) 285
- 8) मल्टीमेडीयाला _____ असे ही म्हणतात.
  - a) वाईड मेडीया
  - b) ब्रॉड मेडीया
  - c) टेली मेडीया
  - d) हायपर मेडीया
- 9) ब्राउजर _____ हे उदाहरण आहे.
  - a) मोझिला
  - b) इंटरप्रिटर
  - c) लायनक्स
  - d) कंपायलर
- 10) ई-मेल मध्ये सी.सी. (CC) म्हणजे
  - a) कार्बन कॉपी
  - b) कर्टसी कॉपी
  - c) काउंटर कॉपी
  - d) कॉम्प्लेक्स कॉपी

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
a) Information Technology (Paper – V)**

Day and Date : Friday, 20-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the meaning, scope and importance of ICT.
  - 2) What is meant by computer hardware ? Explain the various input devices of computer.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by operating system ? Explain the functions of operating system.
  - 2) Explain the characteristics of MS-Excel. Illustrate how you will use MS-Excel for various tasks as a school teacher ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the role of multimedia in education.
  - 2) Explain the concept of E-mail and its uses.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write short note on E-learning.
  - 2) Explain the concept of Input → Process → Output.
  - 3) Explain the role of internet in teaching-learning process.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा अर्थ, व्याप्ती व महत्व स्पष्ट करा.
  - 2) संगणकाचे हार्डवेअर (कठोर प्रणाली) म्हणजे काय ? संगणकाची विविध अंतर्गमन साधने स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) ऑपरेटिंग सिस्टीम म्हणजे काय ? ऑपरेटिंग सिस्टीम ची कार्ये स्पष्ट करा.
  - 2) एम्.एस्.-एक्सेल ची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. शालेय शिक्षक म्हणून विविध कामांसाठी एम्.एस्.-एक्सेल चा उपयोग तुम्ही कसा कराल ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) मल्टीमेडीयाची शिक्षणातील भूमिका स्पष्ट करा.
  - 2) ई-मेल (E-mail) ची संकल्पना व उपयोग स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) ई-लर्निंग वर टिप लिहा.
  - 2) अंतर्गमन → प्रक्रिया → बहिर्गमन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेत इंटरनेटची भूमिका स्पष्ट करा.
-

SLR-AA – 10

Seat
No.

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
MARATHI METHODOLOGY
Methodology of Teaching School Subject (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- सूचना :**
- सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - प्रश्न १ ला आवश्यक आहे तो पहिल्या १५ मिनिटात उत्तर पत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक ३ मध्ये सोडवावा.
  - उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

१. खालील प्रश्नांच्या उत्तरासाठी योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पुन्हा लिहा.

10

१) प्रकल्प पद्धतीच्या _____ पायऱ्या आहेत.

अ) तीन

ब) दोन

क) चार

ड) सहा

२) संगणक हे अध्ययन अध्यापनात _____ साधन म्हणून वापरता येते.

अ) हक्

ब) श्राव्य

क) हक्-श्राव्य

ड) प्रक्षेपित

३) विद्यार्थ्यांची 'रसास्वाद' क्षमता _____ या तंत्राने वाढविता येते.

अ) नाट्यीकरण

ब) मुलाखत

क) पर्यवेक्षित अभ्यास

ड) अ व क

४) मातृभाषा हे _____ चे साधन आहे.

अ) आत्मप्रकटीकरण

ब) व्यक्तित्व विकासा

क) संस्कृती संवर्धना

ड) वरील सर्व

P.T.O.

- ५) अज्ञाताकडून-ज्ञाताकडे हे _____ पद्धतीचे सूत्र आहे.
अ) उद्गामी
ब) कथन
क) अवगामी
ड) व्याख्यान
- ६) रसानुभूती ही _____ असते.
अ) अनुभवनिष्ठ
ब) कर्तव्यनिष्ठ
क) व्यवहारनिष्ठ
ड) तर्कनिष्ठ
- ७) गद्य अध्यापनाचे पुढील _____ हे उद्दिष्ट आहे.
अ) शब्दसंपत्ती वाढविणे
ब) सौंदर्याचा आस्वाद घेणे
क) विचाराभिव्यक्ती वाढविणे
ड) वरील सर्व
- ८) विद्यार्थी कविता तालासुरात म्हणतो हे _____ होय.
अ) ज्ञान
ब) उपयोजन
क) आकलन
ड) अभिव्यक्ती
- ९) कृती, अनुभव आणि अनुभवातून ज्ञान हे _____ पद्धतीत होते.
अ) कथन
ब) व्याख्यान
क) प्रकल्प
ड) बुद्धिमंथन
- १०) अध्यापनाद्वारे कोणतेही ज्ञान हे तुटकपणे न देता ते एकसंघपणे द्यावे हे _____ सूत्र आहे.
अ) अध्यापनाचे
ब) समवायाचे
क) अध्ययनाचे
ड) अध्ययन-अध्यापनाचे
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
MARATHI METHODOLOGY
Methodology of Teaching School Subject (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) मातृभाषा अध्यापनाची हक्-साधने कोणती ते सांगून त्याचा अध्यापनात वापर कसा कराल ते स्पष्ट करा.
- २) मराठी भाषेचे महत्व स्पष्ट करून मराठी भाषेची सद्यस्थिती सुधारण्यासाठी तुम्ही कोणते उपाय सुचवाल ?
३. खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) भाषिक कौशल्ये कोणती ते सांगून वाचन व लेखन या कौशल्य विकसनासाठी तुम्ही कोणकोणते उपक्रम राबवाल ते सांगा.
- २) पद्य अध्यापनाची उद्दिष्टे कोणती ते सांगून तुम्ही निसर्गवर्णनपर कवितेचे अध्यापन कसे कराल ते स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) मुलाखत तंत्राची उपयुक्तता स्पष्ट करा.
- २) प्रकल्प पद्धतीच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) 'नाम' हा घटक इ.५ वीला कसा शिकवाल ते सांगा.
- २) परिसंवादाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ३) मराठी विषयाचा इंग्रजी भाषेशी असलेला सहसंबंध स्पष्ट करा.

SLR-AA – 11

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
Paper – VI : HINDI METHODOLOGY
Methodology of Teaching School Subjects

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- सूचना :** 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) प्रश्न पहिला अनिवार्य हैं। उसे पहले 15 मिनट में उत्तर पत्रिका के पृष्ठ क्रमांक 3 में लिखिए।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. रिक्त स्थानों की पूर्ति उचित पर्याय चुनकर कीजिए। 10
- 1) लम्बीय तथा क्षितिजिय यह _____ के भेद हैं।
अ) लेखन ब) समवाय
क) कविता ड) रचना
- 2) लेखन यह उद्देश्य छात्रों में _____ का विकास करने के लिए होता है।
अ) रचनात्मक ब) भावात्मक
क) सृजनात्मक ड) अन्य
- 3) डा. मायकल का नाम _____ इस अध्यापन पद्धति से जुड़ा है।
अ) स्वाभाविक ब) डा. वेस्ट
क) संभाषण ड) अन्य
- 4) चेष्टा इस शब्द का हिंदी में अर्थ _____ है।
अ) चिढ़ाना ब) मजाक
क) प्रयत्न ड) डराना
- 5) अपरिचित शब्दों को पहचानकर बताता है। यह _____ इस उद्देश्य का स्पष्टीकरण है।
अ) ज्ञान ब) आकलन
क) उपयोजन ड) कौशल्य

P.T.O.

- 6) 'प्रमल' इस पाठ में _____ यह मूल्य है।
अ) सौजन्य
ब) श्रमप्रतिष्ठा
क) राष्ट्रप्रेम
ड) दृढ़ता
- 7) 'रंगमंच की व्यवस्था' यह _____ प्रतिमान की सीढ़ी है।
अ) संकल्पना प्राप्ति
ब) भूमिका पालन
क) अग्रम संघटक
ड) अन्य
- 8) हिंदी का वर्तमान मानक रूप _____ से विकसित हुआ है।
अ) अवधी
ब) खड़ीबोली
क) भोजपुरी
ड) छत्रीसगढी
- 9) भाषिक खेलों में _____ नहीं होता।
अ) निबंध
ब) अंताक्षरी
क) शब्द पहली
ड) अन्य
- 10) हिंदी नियतकालिका प्रकाशित करना। यह _____ का उद्देश्य है।
अ) विषय अध्यापक संघटना
ब) अध्यापक संघटना
क) मजदूर संघटना
ड) अन्य
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
Paper – VI : HINDI METHODOLOGY
Methodology of Teaching School Subjects

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

सूचना : सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (कोई एक) : 10
- 1) एक अच्छा अध्यापक होने के लिए किन गुणोंकी आवश्यकता है ?
  - 2) भाषा शिक्षा का सामाजिक, भावनिक और बौद्धिक विकास में महत्त्व बताईए।
3. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (कोई एक) : 10
- 1) हिंदी का अन्य विषयों के साथ समवाय स्पष्ट कीजिए।
  - 2) हिंदी अध्यापन के व्यावहारिक उद्देश्य लिखिए।
4. संक्षेप में उत्तर लिखिए। 8
- 1) शिक्षक संघटना का महत्त्व
  - 2) प्रस्तावना के विविध प्रकार.
5. संक्षेप में उत्तर लिखिए। 12
- 1) मूल्य शिक्षा का महत्त्व,
  - 2) वेस्ट प्रणाली के दोष,
  - 3) हिंदी अध्यापन में संगणक का महत्त्व।

SLR-AA – 12

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Paper – VI : English Methodology

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All** questions are **compulsory**.
2) Figures to the **right** indicate marks.
3) Q. No. **1** is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. **3**.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) A good source of self-education is focused by _____ skill.
a) Reading
b) Writing
c) Speaking
d) Above all
- 2) 'Good evening'. It is related to _____
a) Idiom
b) Formulas
c) Phrases
d) Above all
- 3) English is our major window of the modern world. It is stated by _____
a) Pt. J. L. Nehru
b) Mahatma Gandhi
c) Sarojini Naidu
d) Above all
- 4) 'Elegant' is the example of _____
a) Active vocabulary
b) Passive vocabulary
c) Active and passive vocabulary
d) Above all

P.T.O.

- 5) Practising strokes and curves which is related to _____
- a) Sounds
  - b) Letters
  - c) Clusters
  - d) Above all
- 6) Which of the following is an audio aid ?
- a) Radio
  - b) T.V.
  - c) Computer
  - d) Picture
- 7) 275 graded structures and 3000 root words are aimed for _____
- a) Situational approach
  - b) Structural approach
  - c) Communicative approach
  - d) Above all
- 8) Readers and rapid readers were designed for developing reading. It is stated by _____
- a) Dr. West
  - b) Dr. East
  - c) Dr. Best
  - d) Dr. Test
- 9) Psycho-motor domain is related to _____
- a) Hand
  - b) Heart
  - c) Head
  - d) Above all
- 10) A good knowledge of sound system, stress, rhythm, intonation, fluency and pause are the characteristics of _____
- a) Communication
  - b) Dramatization
  - c) Pronunciation
  - d) Creation
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Paper – VI : English Methodology

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions: 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is pronunciation ? What is intonation ? How do you improve your students' intonation ?
  - 2) What are the objectives of teaching English ? What are the life skills ? How do you inculcate values through English teaching ?
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is structural approach ? What is the difference between situational and structural approach ?
  - 2) What are the audio-visual aids ? What is the difference between radio and television ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) What is the use of hand books ?
  - 2) What is the importance of language laboratory ?
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) How do you use drilling while teaching poetry ?
  - 2) How do you develop and teach speaking technique ?
  - 3) What points do you consider for improving writing technique ?
-

SLR-AA – 13

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
URDU METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

10

۱. مندرجہ ذیل کے صحیح متبادل جوابات چن کر لکھئے :

(1) زبان صرف مضمون نہیں بلکہ درس و تدریس کا _____ ہے۔

(a) مکالمہ (b) وسیلہ (c) ذریعہ (d) ان میں سے نہیں

(2) مضمون کا شمار _____ میں ہوتا ہے۔

(a) نظم (b) نثر (c) قواعد (d) ان میں سے سب

(3) علم حاصل کرنے یا پڑھنے کا _____ مقصد ہے۔

(a) ذہنی (b) اخلاق (c) بنیادی (d) ان میں سے کوئی نہیں

(4) کہاوت مکمل بنائیے۔ جس کی لاٹھی _____

(a) اُسکی بلی (b) اُس کا کھیت

(c) اُس کی گائے (d) اُس کی بھینس

P.T.O.

- (5) لطف اندوزی والے سبق میں _____ کی زیادہ اہمیت ہوتی ہے۔
 (a) دماغ (b) جذبات (c) کام (d) ان میں سے سب
- (6) فطرت کے تجربے سے بچوں کی _____ صلاحیت میں اضافہ ہوتا ہے۔
 (a) خاموشی مطالعہ (b) بلند آواز میں مطالعہ
 (c) لکھنے کی (d) ان میں سے نہیں
- (7) اعلیٰ تعلیمی وسائل _____ کو کہا جاسکتا ہے۔
 (a) تصویر (b) چارٹ (c) کمپیوٹر اور نیٹ (Net) (d) ان میں سے سب
- (8) ساقی نامہ _____ کی نظم ہے۔
 (a) مرزا غالب (b) علامہ اقبال (c) حالی (d) شبلی
- (9) سر سید احمد خاں کا سنہ وفات _____ ہے۔
 (a) 1817ء (b) 1908ء (c) 1888ء (d) 1998ء
- (10) اُردو کا پہلا صاحب فکر شاعر _____ کو قرار دیا جاتا ہے۔
 (a) علامہ اقبال (b) میر تقی میر (c) مرزا غالب (d) مرزا محمد رفیع سودا

10

۲. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجئے: (کوئی ایک)

- (1) اسکول سطح پر اُردو زبان کی اہمیت اور مقام بیان کیجئے۔
- (2) اُردو زبان کے مختلف طریقے تدریس کون کونسے ہیں؟ کسی ایک پر روشنی ڈالئے۔

10

۳. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجئے : (کوئی ایک)

- (1) ڈاکٹر علامہ اقبال کی ادبی خدمات پر روشنی ڈالئے۔
- (2) اُردو تدریس میں کون کونسے تدریسی وسائل کا استعمال کرتے ہیں؟ کوئی دو بصری وسائل کا استعمال اُردو تدریس میں موثر انداز میں کس طرح سے کرینگے؟ واضح کیجئے۔

8

۴. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے :

- (1) اُردو تجربہ گاہ کا استعمال کس طرح سے کرینگے؟
- (2) اُردو تدریس کے نمونے کون کونسے ہیں؟ کسی ایک پر روشنی ڈالئے۔

12

۵. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے :

- (1) اُردو زبان کا ربط کسی تین دیگر مضمون سے کس طرح سے بتائینگے؟
- (2) اُردو زبان کے عام مقاصد بیان کیجئے۔
- (3) اُردو زبان کے تدریس میں کمپیوٹر اور نیٹ کا استعمال ایک اعلیٰ وسائل کے طور پر کس طرح سے کرینگے؟

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. Semester – I (Old) Examination, 2016
Methodology of Teaching School Subjects
MATHEMATICS METHODOLOGY (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instructions: 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct answer :

10

- 1) The maxim of _____ method is from specific to general.
a) Deductive   b) Heuristic   c) Laboratory   d) Inductive
- 2) Thinking can be taught is an assumption of _____ model.
a) Inductive thinking   b) Logical thinking
c) Critical thinking   d) Analytical thinking
- 3) We learn _____ % by sight.
a) 11   b) 83   c) 3.5   d) 85
- 4) The number zero was invented in
a) India   b) Greece   c) America   d) Italy
- 5) The book _____ was written by Baskaracharya.
a) Lilawati   b) Siddhant Shiromani
c) Elements   d) Ganeet Neeti
- 6) Appreciation is an example of _____ objective.
a) Long term   b) Short term   c) Tangible   d) Specific
- 7) The expected behavioural change must be
a) Measurable   b) Remarkable   c) Improvable   d) Comparable
- 8) Maths club helps in increasing _____ of the students.
a) I.Q.   b) Logico Mathematical Intelligence
c) Mathematical out look   d) Personality
- 9) Articulation is an example of objective in _____ domain.
a) Psychomotor   b) Cognitive   c) Affective   d) All a, b, c
- 10) An explanation made by giving tangible examples is called
a) Review   b) Supervised study
c) Oral work   d) Illustration

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) विशिष्टा कडून सामान्याकडे हे _____ पद्धतीचे सूत्र आहे.
a) अवगामी   b) स्वयंशोधन   c) प्रयोगशाळा   d) उद्गामी
- 2) विचार कसा करावा हे शिकविता येते हे _____ प्रतिमानाचे गृहीतक आहे.
a) उद्गमन विचार   b) तार्किक विचार
c) चिकित्सक विचार   d) पृथःकरणात्मक विचार
- 3) आपण _____ % दृक प्रतिमोच्या माध्यमातून शिकतो.
a) 11   b) 83   c) 3.5   d) 85
- 4) शून्याचा शोध _____ देशात लागला.
a) भारत   b) ग्रीस   c) अमेरिका   d) इटली
- 5) भास्कराचार्यांनी _____ पुस्तक लिहीले.
a) लिलावती   b) सिद्धांत शिरोमणी   c) इलेमेंट्स्   d) गणित नीती
- 6) रसग्रहण हे _____ उद्दिष्टाचे उदाहरण आहे.
a) दूरगामी   b) तात्कालिक   c) मूर्त   d) विशिष्ट
- 7) अपेक्षित वर्तन बदल हा _____ असावा.
a) मापनीय   b) लक्षणीय   c) सुधारणात्मक   d) तौलनिक
- 8) गणित छंद मंडळाचा उपयोग विद्यार्थ्यांचा/ची _____ विकसित करण्यासाठी होतो.
a) बुद्धिगुणांक   b) तार्किक गणितीय बुद्धिमत्ता
c) गणितीय दृष्टीकोन   d) व्यक्तिमत्व
- 9) संधिकरण हे _____ क्षेत्रातील उद्दिष्टाचे उदाहरण आहे.
a) क्रियात्मक   b) बोधात्मक   c) भावात्मक   d) a, b, c सर्व
- 10) मूर्त उदाहरणे देउन केलेले स्पष्टीकरण म्हणजे
a) समालोचन   b) पर्यवेक्षित अभ्यास
c) मौखिक कार्य   d) दाखले

Seat No.	
-----------------	--

**B.Ed. Semester – I (Old) Examination, 2016
Methodology of Teaching School Subjects
MATHEMATICS METHODOLOGY (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instruction: All questions are compulsory.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by correlation ? Explain the correlation of Mathematics with other school subjects.
  - 2) Explain the objectives of teaching mathematics as mentioned in National Curriculum Framework 2010.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Illustrate why inductive and deductive methods of teaching mathematics are supplementary to each other.
  - 2) What is meant by learning experiences ? Explain the classification of learning experiences.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the importance of teacher handbook.
  - 2) Write short note on supervised study.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain various steps of Advanced Organizer Model.
  - 2) Explain maxims of teaching mathematics.
  - 3) Explain merits and demerits of analytical method.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- 1) समवाय म्हणजे काय ? गणिताचा इतर शालेय विषयाशी समवाय स्पष्ट करा.
  - 2) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा - 2010 मध्ये अर्तभूत केलेली गणित अध्यापनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- 1) गणित अध्यापनाच्या उद्गामी व अवगामी पद्धती एकमेकास पूरक कशा ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.
  - 2) अध्ययन अनुभूती म्हणजे काय ? अध्ययन अनुभवांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) शिक्षक हस्तपुस्तिकेचे महत्व स्पष्ट करा.
  - 2) “पर्यवेक्षित अभ्यास” यावर टीप लिहा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) अग्रत संघटक प्रतिमानाच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.
  - 2) गणित अध्यापनाची सूत्रे स्पष्ट करा.
  - 3) पृथःकरण पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT – HISTORY
METHODOLOGY (Paper – VII)

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory.**
  - 2) **Question 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**
  - 3) **Figures to the right indicate full marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alphabet : **10**
- 1) Student guess logically about the effect of current event, incidents is the specification of _____ objective of History teaching.
a) Knowledge   b) Understanding   c) Application   d) Skill
  - 2) It is essential to use _____ aids to participate senses for learning experiences in teaching of History.
a) Visual   b) Audio   c) Audio-visual   d) Above all
  - 3) Various historical sources are used in _____ method of teaching History.
a) Narration   b) Project   c) Source   d) Problem solving
  - 4) Students do the self study in presence of teacher after his teaching, this techniques is called
a) Assignment   b) Discussion   c) Home work   d) Supervised study
  - 5) Time chart clears _____ historical events.
a) Chronological   b) Past   c) Future   d) Film
  - 6) _____ learning experience will be more useful to explain the information of historical places.
a) Charts   b) Visits
c) Verbal experiences   d) Maps
  - 7) 'Question' means a request to acquire information it is stated by
a) J. Loyd Trump   b) Kilpatric
c) Wragg E. C.   d) Socrates
  - 8) Historian V.K. Rajwade suggested _____ types of History.
a) According to social factor   b) According to region
c) According to period   d) Above all

- 9) _____ Historian has stated 'History means rise and fall of human culture'.
 a) Toyanbi   b) Francis Becan   c) Carlyle   d) Herodotus
- 10) Presentation of changing behaviour expected in reference of objectives means _____ of objectives.
 a) Completion   b) Acquisition
 c) Specifications   d) Construction

मराठी रूपांतर

1. बहुपर्यायी प्रश्न :

10

- 1) 'विद्यार्थी प्रचलित घटना, प्रसंग याचा काय परिणाम होऊ शकेल याबद्दल तर्कसंगत अनुमान काढतो' हे इतिहास अध्यापनाच्या _____ उद्दिष्टाचे स्पष्टीकरण आहे.
 अ) ज्ञान   ब) आकलन   क) उपयोजन   ड) कौशल्य
- 2) अध्ययन अनुभव घेण्यात ज्ञानेंद्रियांचा सहभाग व्हावा म्हणून _____ साधनांचा उपयोग करणे आवश्यक असते.
 अ) दृक   ब) श्राव्य   क) दृकश्राव्य   ड) वरील सर्व
- 3) इतिहास अध्यापनाच्या _____ पद्धतीत विविध ऐतिहासिक स्रोतांचा वापर करतात.
 अ) कथन   ब) प्रकल्प   क) आधार   ड) समस्या निराकरण
- 4) अध्यापनानंतर विद्यार्थी शिक्षकाच्या उपस्थितीत स्वयंअध्ययन करतात त्यास _____ तंत्र म्हणतात.
 अ) स्वाध्याय   ब) चर्चा   क) गृहपाठ   ड) पर्यवेक्षित अभ्यास
- 5) कालपटामूळे इतिहासातील घटनांचा _____ स्पष्ट होतो.
 अ) कालानुक्रम   ब) भूतकाल   क) भविष्यकाल   ड) चित्रपट
- 6) ऐतिहासिक स्थळांची माहिती स्पष्ट करण्यासाठी हा अनुभव अधिक उपयुक्त ठरेल.
 अ) तक्ते   ब) प्रत्यक्ष भेटी   क) शाब्दीक अनुभव   ड) नकाशे
- 7) 'प्रश्न म्हणजे माहिती मिळविण्यासाठी केलेली विनंती होय, असे _____ यांनी विशद केले आहे'.
 अ) जे. लॉर्ड ट्रंप   ब) किलपॅट्रीक   क) ब्रॅग इ. सी.   ड) सॉक्रेटीस
- 8) इतिहासकार वि. का. राजवाडे यांनी इतिहासाचे _____ प्रकार सुचविले आहेत.
 अ) सामाजिक घटकानुसार   ब) प्रदेशानुसार
 क) कालखंडानुसार   ड) वरील सर्व
- 9) 'मानवी संस्कृतीचा उदय व न्हास म्हणजे इतिहास' असे _____ या इतिहासकाराने म्हटले आहे.
 अ) टॉइन्बी   ब) फ्रान्सीस बेकन   क) कार्लार्ईल   ड) हिरोडोटस
- 10) उद्दिष्टांच्या संदर्भात अभिप्रेत असलेल्या वर्तनबदलाची मांडणी म्हणजे उद्दिष्टांची _____ होय.
 अ) पूर्तता   ब) प्राप्ती   क) स्पष्टीकरणे   ड) रचना

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT – HISTORY
METHODOLOGY (Paper – VII)

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is correlation ? Explain the correlation of History in relation to other school subjects with examples.
  - 2) What are the various devices of teaching History ? How will you use the Dramatization devices in History teaching ?
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What are the various methods of teaching History ? How will you use the project method in History teaching ?
  - 2) Explain the need of History Club at secondary school level. Which programmes will you organize in your school through History club ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the objectives of teaching History at secondary level.
  - 2) State the importance of role playing model in teaching History.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) What is learning experience ? Write merits of indirect learning experiences.
  - 2) Explain the utility of print materials in History teaching.
  - 3) Explain the importance of museum and exhibitions in History teaching.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) : 10
- 1) समवाय म्हणजे काय ? इतिहास विषयाचा इतर शालेय विषयाशी परस्पर सहसंबंध सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - 2) इतिहास अध्यापनाच्या विविध प्रयुक्त्या कोणत्या ? तुम्ही इतिहास अध्यापनात नाट्यीकरण प्रयुक्तीचा वापर कसा कराल ?
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : (कोणतेही एक) : 10
- 1) इतिहास अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या ? तुम्ही इतिहास अध्यापनात प्रकल्प पद्धतीचा वापर कसा कराल ?
  - 2) माध्यमिक स्तरावरील इतिहास मंडळाची आवश्यकता स्पष्ट करा. तुम्ही तुमच्या शाळेत इतिहास मंडळामार्फत कोणते उपक्रम आयोजित कराल ?
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) माध्यमिक स्तरावरील इतिहास अध्यापनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
  - 2) भूमिकापालन प्रतिमानाचे इतिहास अध्यापनातील महत्व विशद करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) अध्ययन अनुभव म्हणजे काय ? अप्रत्यक्ष अध्ययन अनुभूतीचे फायदे लिहा.
  - 2) इतिहास अध्यापनात छापील साहित्याची उपयुक्तता स्पष्ट करा.
  - 3) इतिहास अध्यापनात वस्तुसंग्रहालय व प्रदर्शनांचे महत्व स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
Paper No. – VII : METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Geography Methodology

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- Instructions :**
- I) **All questions are compulsory.**
  - II) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**
  - III) **Figures to the right indicate marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative : 10
- 1) From the 18th Century the nature of Geography subject
    - a) Descriptive   b) Distributional   c) Scientific   d) Modern
  - 2) The following _____ is the value of teaching Geography.
    - a) Scientific attitude   b) National value
    - c) Cognitive value   d) Above all
  - 3) Correlation of Geography subject to science subject means _____ type of correlation.
    - a) Subject oriented   b) Branch oriented
    - c) Other school subject   d) Above all
  - 4) _____ method is in contrast with principle of learning by doing.
    - a) Lecture   b) Observation   c) Project   d) Above all
  - 5) The following _____ is the aspect of map.
    - a) Title of map   b) Scale
    - c) Sign and symbols   d) Above all
  - 6) A period of time is the characteristic of _____ type of learning experience.
    - a) Direct   b) Indirect   c) Verbal   d) Non-verbal
  - 7) The Geography subject is
    - a) Vocation centered   b) Human centered
    - c) Nature centered   d) None of these

- 8) Student tell definition is the explanation related to _____ objective.
 a) Knowledge   b) Skill   c) Application   d) None of these
- 9) The major characteristic of journey method is
 a) Direct journey   b) To observation
 c) To imagine of journey   d) To experiment
- 10) The Geography room is essential
 a) Geography teacher rest room   b) To follow the rules of Government
 c) To create geographical environment   d) Above all

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) अठराव्या शतकापासून भूगोल विषयाला _____ स्वरूप प्राप्त झाले.
 अ) वर्णनात्मक   ब) वितरणात्मक   क) शास्त्रीय   ड) आधुनिक
- 2) खालीलपैकी _____ हे भूगोल अध्यापनाचे मूल्य आहे.
 अ) वैज्ञानिक मनोभावना   ब) राष्ट्रीय मूल्य   क) बौद्धिक मूल्य   ड) वरील सर्व
- 3) भूगोल विषयाचा शास्त्र विषयाशी समवाय म्हणजे समवायाचा _____ प्रकार होय.
 अ) विषयांतर्गत   ब) शाखांतर्गत
 क) इतर शाखेय विषयाशी   ड) वरील सर्व
- 4) खालीलपैकी _____ अध्यापन पद्धती कृतीद्वारा अध्ययन या तत्वाला छेद देते.
 अ) व्याख्यान   ब) निरीक्षण   क) प्रकल्प   ड) वरील सर्व
- 5) पुढीलपैकी _____ हे नकाशाचे अंग आहे.
 अ) नकाशाचे शिर्षक   ब) प्रमाण   क) चिन्ह व सूची   ड) वरील सर्व
- 6) कालसापेक्षता हे एक वैशिष्ट्य _____ अध्ययन अनुभवाच्या प्रकाराशी संबंधित आहे.
 अ) प्रत्यक्ष   ब) अप्रत्यक्ष   क) शाब्दिक   ड) अशाब्दिक
- 7) भूगोल हा विषय _____ आहे.
 अ) व्यवसाय केंद्री   ब) मानव केंद्री   क) निसर्ग केंद्री   ड) यापैकी नाही
- 8) विद्यार्थी व्याख्या सांगतो हे स्पष्टीकरण _____ उद्दिष्टाशी निगडित आहे.
 अ) ज्ञान   ब) कौशल्य   क) उपयोजन   ड) यापैकी नाही
- 9) प्रवास पद्धतीचे _____ हे प्रमुख वैशिष्ट्य आहे.
 अ) प्रत्यक्ष प्रवास करणे   ब) निरीक्षण करणे
 क) प्रवासाची कल्पना करणे   ड) प्रयोग करणे
- 10) भूगोल खोळीची _____ साठी आवश्यकता असते.
 अ) भूगोल विषय शिक्षकांना विश्रांतीसाठी   ब) शासनाचे नियम पाळणेसाठी
 क) भौगोलिक वातावरण निर्मिती करणेसाठी   ड) वरील सर्व

Seat No.	
-----------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
Paper No. – VII : METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Geography Methodology

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is correlation ? How will you correlate Geography subject with History subject ?
  - 2) Which are the methods of Geography teaching ? Write in detail about Regional method.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) How will you use various types of map in subject of Geography teaching ?
  - 2) Which are the modern techniques of teaching Geography ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the concept of Grammar of Geography.
  - 2) State the maxims of teaching Geography.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) State the need and importance of Geography room.
  - 2) State the elements of concept attainment model.
  - 3) What is instructional objectives of teaching Geography ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- 1) समवाय म्हणजे काय ? तुम्ही भूगोल विषयाचा इतिहास विषयाशी कसा समवाय साधाल ?
  - 2) भूगोल अध्यापनाच्या पद्धती कोणत्या ? त्यापैकी प्रादेशिक पद्धतीची सविस्तर माहिती लिहा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- 1) भूगोल विषयाच्या अध्यापनात विविध प्रकारच्या नकाशांचा वापर कसा कराल ?
  - 2) भूगोल अध्यापनाची आधुनिक तंत्रे कोणती ?
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) भूगोल व्याकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) भूगोल अध्यापनाची सूत्रे सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) भूगोल खोळीची गरज व महत्व सांगा.
  - 2) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमानाचे घटक सांगा.
  - 3) भूगोल अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये कोणती ?
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) Examination, 2016
Education (Paper – VII) (Old)
GENERAL SCIENCE METHODOLOGY**

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) Figures to the **right** side indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

- 1) Student tells the definitions of force this leaning outcome is related to _____ objective.
a) interest   b) attitude   c) understanding   d) knowledge
- 2) The main drawback of lecture teaching method is _____
a) the students get bored and become inattentative consequently
b) the students get readymade answers and become lazy
c) the students become passive receivers and do not think
d) the students get engaged in taking notes and become tired
- 3) The meaning of teaching is _____
a) teaching content   b) giving explanation
c) giving explanation of content   d) to help the students for learning
- 4) From the following _____ is the highest level of objective in cognitive domain.
a) understanding   b) evaluation   c) analysis   d) application
- 5) Specific to general this principle is used in _____ teaching method.
a) inductive method   b) laboratory method
c) demonstration method   d) project method
- 6) The method of using teaching devices is known as _____
a) teaching method   b) learning
c) teaching technique   d) learning-teaching
- 7) Science club was established in India since from _____
a) 1945   b) 1955   c) 1965   d) 1956
- 8) Concept attainment model is based upon _____ learning theory.
a) Bruce-Joyce   b) Jerom Brunner   c) Dr. Asubel   d) Jorge Shefal

P.T.O.

- 9) The principle learning by doing is applied in _____ method of teaching science.
 a) experimental   b) heuristics   c) project   d) all the above
- 10) The twenty components about scientific attitude were explain by _____
 a) Dr. R. H. Whitehouse   b) Stevenson
 c) Paul B. Diedrich   d) Dr. H. E. Armstrong

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) विद्यार्थी बलाची व्याख्या सांगतो ही अध्ययन निष्पत्ती _____ उद्दिष्टाशी निगडीत आहे.
 अ) अभिरूची   ब) अभिवृत्ती   क) आकलन   ड) ज्ञान
- 2) व्याख्यान अध्यापन पद्धतीचा प्रमुख दोष म्हणजे _____
 अ) विद्यार्थी कंटाळतात आणि परिणामी अवधान देत नाहीत
 ब) विद्यार्थ्यांना तयार उत्तरे मिळतात आणि ते आळशी बनतात
 क) विद्यार्थी निष्क्रिय स्वीकारक बनतात आणि विचार करत नाहीत
 ड) विद्यार्थी टिपणे घेण्यात गुंततात आणि थकून जातात
- 3) अध्यापनाचा अर्थ _____
 अ) आशय शिकविणे   ब) स्पष्टीकरण करणे
 क) आशयाचे स्पष्टीकरण करणे   ड) विद्यार्थ्यांना अध्ययन करण्यास मदत करणे
- 4) खालीलपैकी बोधात्मक क्षेत्रातील _____ हे उच्चतम उद्दिष्ट आहे.
 अ) आकलन   ब) मूल्यमापन   क) विश्लेषण   ड) उपयोजन
- 5) विशिष्टांकडून सामान्याकडे हे तत्त्व _____ अध्यापन पद्धतीत वापरले आहे.
 अ) उद्गामी पद्धत   ब) प्रायोगिक पद्धत   क) दिग्दर्शन पद्धत   ड) प्रकल्प पद्धत
- 6) अध्यापनाच्या क्लृप्त्या वापरण्याची पद्धती म्हणजे _____ होय.
 अ) अध्यापन पद्धती   ब) अध्ययन   क) अध्यापन तंत्रे   ड) अध्ययन-अध्यापन
- 7) भारतामध्ये शास्त्र मंडळाची स्थापना _____ सालापासून होऊ लागली.
 अ) 1945   ब) 1955   क) 1965   ड) 1956
- 8) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमान हे _____ यांच्या अध्ययन उपपत्तीवर आधारलेले आहे.
 अ) ब्रुस जॉयस   ब) जेरॉम ब्रुनर   क) डॉ. आसुबेल   ड) जॉर्ज शेफल
- 9) शास्त्र अध्यापनाच्या _____ या पद्धतीत कृतितून शिक्षण या तत्त्वाचा अवलंब केला जातो.
 अ) प्रयोगशाळा   ब) स्वयंशोधन   क) प्रकल्प   ड) वरील सर्व
- 10) वैज्ञानिक दृष्टिकोनासंबंधी 20 घटक _____ यांनी विशद केले आहेत.
 अ) डॉ. आर.एच. व्हाईटहाऊस   ब) स्टीव्हन्सन
 क) पॉल बी. डार्डरिच   ड) डॉ. एच. ई. आर्मस्ट्रॉग

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) Examination, 2016
Education (Paper – VII) (Old)
GENERAL SCIENCE METHODOLOGY**

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Write the meaning of Demonstration Method and explain its features with its merits and demerits.
  - 2) What is mean by science ? Explain its importance and place in life.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Write down the need of science laboratory. Explain the information with the figure of ideal laboratory outline proposed by Dr. Whitehouse.
  - 2) What is mean by Science Club ? Explain the aims and programmes of science club.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Write the steps of concept attainment model.
  - 2) Explain aims of knowledge, understanding, application about any unit of science.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) State the role of teacher for creating scientific attitude.
  - 2) Explain the contribution of Newton.
  - 3) Explain the importance of Television in science teaching.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
  - 1) दिग्दर्शन पद्धती म्हणजे काय ते सांगून या पद्धतीची वैशिष्ट्ये आणि फायदे – तोटे स्पष्ट करा.
  - 2) शास्त्र म्हणजे काय ? शास्त्राचे महत्त्व व जीवनामधील स्थान स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
  - 1) शास्त्र प्रयोगशाळेची आवश्यकता सांगून डॉ. व्हाईटहाऊस यांनी सुचविलेल्या आदर्श प्रयोगशाळा आराखड्याची माहिती आकृतीसह स्पष्ट करा.
  - 2) शास्त्र मंडळ म्हणजे काय ? या मंडळाची उद्दिष्ट्ये, कार्यक्रम स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
  - 1) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमानाच्या पायऱ्या लिहा.
  - 2) विज्ञानातील कोणताही एक घटक निवडून ज्ञान, आकलन, उपयोजन या उद्दिष्टांची स्पष्टीकरणे लिहा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
  - 1) वैज्ञानिक दृष्टिकोन निर्मितीसाठी शिक्षकांची भूमिका सांगा.
  - 2) न्यूटन यांचे योगदान स्पष्ट करा.
  - 3) शास्त्र अध्यापनात दूरदर्शनचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (New) (CBCS) (Semester – II) Examination, 2016
LEARNING AND TEACHING

Day and Date : Monday, 16-5-2016

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct answer :

- 1) The concept of zone of proximal development is stated in _____ theory.
a) Vygotsky's   b) Piaget's   c) Kohler's   d) Bandura's
- 2) The _____ method is the method in which the observation of a person in a controlled situation takes place.
a) Case study   b) Observation   c) Experimental   d) Introspection
- 3) In Gagne's theory, stimulus response learning is related to
a) Classical conditioning   b) Operant conditioning
c) Trial and error   d) Problem solving
- 4) Learning consist in building up new associative bonds between situation and response. This statement is related to _____ theory.
a) Bandura   b) Thorndike's   c) Pavlov's   d) Asubel's
- 5) According to Gardner's multiple intelligence theory, photographer is the example of _____ intelligence.
a) Musical   b) Logical   c) Bodily   d) Visual
- 6) _____ method is useful for finding adolescence's problems.
a) Case study   b) Observation   c) Introspection   d) Experimental
- 7) Anita complained that some portion in the question paper was out of course and hence the question paper was difficult for her. Here, _____ defence mechanism is used by Anita.
a) Projection   b) Displacement   c) Rationalization   d) Negativism
- 8) _____ tool should be used to study the interrelationship between students.
a) Observation   b) Sociometry
c) Cumulative record card   d) Check list
- 9) Crows are easily identified from the birds assembled for eating grains. Here _____ rule is reflected in behaviour of perception.
a) Proximity   b) Continuity   c) Filling gaps   d) Similarity
- 10) For the job of telephone operator _____ memory is essential.
a) Temporary   b) Permanent   c) Mechanical   d) Logical
- 11) In Flander's Interaction Analysis Categories, Category _____ are related to teachers indirect talk.
a) 1 to 5   b) 5 to 7   c) 8 to 9   d) 1 to 4
- 12) According to _____ theory, there is general factor in every mental work.
a) Gardner's   b) Spearman's   c) Guilford's   d) Thurstone's
- 13) In _____ attention individual requires efforts.
a) Involuntary   b) Habitual   c) Voluntary   d) None of these
- 14) Common goals, interests and ideals is the characteristics of group
a) Crowd   b) Audience   c) Club   d) Mob

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) 'विकासाचा अवकाश प्रदेश' ही संकल्पना _____ च्या उपपत्तीत मांडली आहे.
अ) व्हायगॉटस्की   ब) पियाजे   क) कोहलर   ड) बांदुरा
- २) नियंत्रित परिस्थितीत कोणत्याही व्यक्तिके निरीक्षण करणारी _____ ही पद्धत आहे.
अ) व्यक्तिअभ्यास   ब) निरीक्षण   क) प्रायोगिक   ड) आत्मनिरीक्षण
- ३) गॅम्बेच्या उपपत्तीत चेतक प्रतिसाद अध्ययन _____ शी संबंधित आहे.
अ) अभिजात अभिसंधान   ब) साधक अभिसंधान
क) प्रयत्न प्रमाद   ड) समस्या निराकरण
- ४) अध्ययनात चेतक आणि प्रतिसाद यामध्ये नवीन साहचर्यात्मक बंधाचा समावेश होतो, हे विधान _____ च्या उपपत्तीशी संबंधित आहे.
अ) बांदुरा   ब) थॉर्नडाईक   क) पाव्हलाव्ह   ड) आसुबेल
- ५) गार्डनरच्या बहुविध बुद्धिमत्ता उपपत्तीनुसार छायाचित्रकार हे _____ बुद्धिमत्ताचे उदाहरण आहे.
अ) संगीतविषयक   ब) तार्किक   क) शरीरविषयक   ड) दृश्यविषयक
- ६) _____ पद्धत कुमारांच्या समस्या शोधण्यासाठी उपयुक्त आहे.
अ) व्यक्तिअभ्यास   ब) निरीक्षण   क) आत्मनिरीक्षण   ड) प्रायोगिक
- ७) पेपर अवघड गेल्यावर पेपरमधील प्रश्न अभ्यासक्रमाबाहेरील होते अशी तक्रार अनिता करते, येथे अनिताने _____ संरक्षणयंत्रणेचा उपयोग केला आहे.
अ) प्रक्षेपण   ब) विस्थापन   क) समर्थन   ड) नकारात्मक वृत्ती
- ८) विद्यार्थींचे एकमेकामधील संबंध अभ्यासण्यासाठी _____ साधन जास्त योग्य ठरेल.
अ) निरीक्षण   ब) समाजमिती   क) संकलित नोंदपत्रक   ड) पडताळा सूची
- ९) दाणे टिपण्यासाठी जमलेल्या विविध पक्ष्यापैकी कावळे चटकन लक्षात येतात या वर्तनप्रकाराच्या अवबोधनात _____ नियमाचा प्रभाव पडला आहे.
अ) समीपता   ब) अखंडत्व   क) रिक्तपूर्ती   ड) सादृश्य
- १०) टेलिफोन ऑपरेटर या व्यावसायिकासाठी _____ स्मृती आवश्यक आहे.
अ) तात्कालिक   ब) दीर्घकालीन   क) यांत्रिक   ड) तार्किक
- ११) फ्लॅडर्सच्या आंतरक्रिया विश्लेषणप्रणालीत _____ गट हे शिक्षक अप्रत्यक्ष वर्तनासंबंधित आहेत.
अ) १ ते ५   ब) ५ ते ७   क) ८ ते ९   ड) १ ते ४
- १२) _____ उपपत्तीनुसार प्रत्येक बौद्धिक कार्यात सामान्य घटक असतो.
अ) गार्डनर   ब) स्पिरमन   क) गिलफर्ड   ड) थर्स्टन
- १३) _____ अवधानात व्यक्तिस प्रयत्नांची गरज असतो.
अ) अनैच्छिक   ब) अभ्यस्त   क) ऐच्छिक   ड) यापैकी नाही
- १४) समान ध्येये, अभिरुची आणि आदर्श ही _____ या समूहाची वैशिष्ट्ये आहेत.
अ) गर्दी   ब) प्रेक्षकवृंद   क) संहती   ड) समुदाय

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (New) (CBCS) (Semester – II) Examination, 2016
LEARNING AND TECHNOLOGY**

Day and Date : Monday, 16-5-2016

Max. Marks : 56

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Instruction : All questions are compulsory.

2. Answer **any one** of the following : **10**
- i) Explain Guilford's theory of intelligence.
  - ii) Explain educational importance of Thorndike and Kohler's theories of learning.
3. Answer **any one** of the following : **10**
- i) Explain the concept of classroom interaction. Explain how will you interpret and use Flander's interaction analysis matrix.
  - ii) Explain in brief various modes of transaction of teaching. How will you use brainstorming in your teaching ?
4. Answer **any four** of the following : **20**
- i) Explain Abraham Maslow's motivational theory.
  - ii) Explain the concept of integrated personality.
  - iii) Explain relation of teaching and learning.
  - iv) Explain training programme for developing leadership in school.
  - v) Explain educational importance of memory.
5. Answer **any four** of the following : **16**
- i) Explain educational importance of attitude and habits.
  - ii) Explain role of teacher in keeping good mental health of the learner.
  - iii) Explain concepts of teachers job satisfaction and teacher competency.
  - iv) Explain special educational needs of gifted and slow learners.
  - v) Explain educational importance of principle of figure and ground.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) : १०
- i) गिलफर्डची बुद्धिमत्तेची उपपत्ती स्पष्ट करा.
  - ii) थॉर्नडाईक आणि कोहलरच्या अध्ययन उपपत्तीचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- i) 'वर्गातील आंतरक्रिया' ही संकल्पना स्पष्ट करा. फ्लँडर्सच्या आंतरक्रिया विश्लेषण आंकड्याचे अर्थनिर्वचन कसे कराल व त्याचा वर्गाध्यापनात कसा उपयोग कराल ते स्पष्ट करा.
  - ii) अध्यापन संक्रमणाचे विविध मार्ग थोडक्यात स्पष्ट करा. तुम्ही तुमच्या अध्यापनात बुद्धिमंथन या तंत्राचा कसा उपयोग कराल ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही ४) : २०
- i) अब्राहम मास्लोची प्रेरणेची उपपत्ती स्पष्ट करा.
  - ii) एकात्म व्यक्तिमत्त्वाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - iii) अध्ययन आणि अध्यापनातील संबंध स्पष्ट करा.
  - iv) शाळेत नेतृत्व विकासासाठीचे प्रशिक्षण कार्यक्रम स्पष्ट करा.
  - v) स्मृतीचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही ४) : १६
- i) सवयी आणि अभिवृत्तीचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.
  - ii) अध्ययनार्थीचे चांगले मानसिक आरोग्य राखण्यासाठी शिक्षक भूमिका स्पष्ट करा.
  - iii) शिक्षक क्षमता आणि शिक्षक व्यावसायिक समाधान या संकल्पना स्पष्ट करा.
  - iv) प्रज्ञावंत आणि गतिमंद अध्ययनार्थीच्या विशेष शैक्षणिक गरजा स्पष्ट करा,
  - v) आकृती आणि पार्श्वभूमि तत्त्वाचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.

Seat
No.**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2016**
ASSESSMENT FOR LEARNING (New CBCS) Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instruction: Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book
Page No. 3. **Each** question carries **one** mark.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose correct alternative and fill in the blanks :
- The median of score 2, 4, 5, 6, 3, 2, 7, 4, 3, 6, 4 is _____
a) 5   b) 3   c) 4   d) 2
  - The process of measuring knowledge, skills, abilities and attitudes and documenting the same is called _____
a) Evaluation   b) Assessment   c) Accreditation   d) Valuing
  - The examinations conducted with the help of computer and software is called _____
a) Open book exam   b) Unit test   c) Online exam   d) Oral exam
  - In a question paper long answer questions should be asked for _____ of marks.
a) 40%   b) 60%   c) 80%   d) 20%
  - Most stable and reliable measure of central tendency is _____
a) Median   b) Mean   c) Mode   d) None of a), b), c)
  - Assessment in which students demonstrate their knowledge and skills in non-written fashion is called _____
a) Cognitive assessment   b) Affective assessment
c) Performance assessment   d) Psychological assessment
  - To avoid the demerits of marking system _____ system is used.
a) Grading   b) Rating   c) Choice based credit   d) Online exam
  - Quartile deviation $Q =$ _____
a) $\frac{Q_2 - Q_1}{2}$ b) $\frac{Q_4 - Q_1}{2}$ c) $\frac{Q_3 - Q_1}{2}$ d) $\frac{Q_4 - Q_2}{2}$
  - Information about the gap between actual performance and desired performance in a given domain is called _____
a) Evaluation   b) Assessment   c) Accreditation   d) Feedback
  - To measure the progress of students after complete learning of specific units _____ are used.
a) Unit test   b) Criterion referenced test
c) Norm reference test   d) Performance test
  - Assessment should be _____
a) Valid   b) Reliable   c) Consistent   d) All a), b), c)
  - _____ is assessment for learning.
a) Summative   b) Formative   c) Evaluative   d) None a), b), c)
  - _____ is an objective in affective domain.
a) Organization   b) Synthesis   c) Imitation   d) Analysis
  - A purposeful collection of student's work that exhibits the students efforts, progress and achievement in one or more areas is called _____
a) Inventory   b) Project   c) Port-folio   d) Self report

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा आणि रिकाम्या जागा भरा :

14

- 1) 2, 4, 5, 6, 3, 2, 7, 4, 3, 6, 4 या प्राप्तांकांचा मध्यांक _____ आहे.
a) 5   b) 3   c) 4   d) 2
- 2) ज्ञान, कौशल्ये, क्षमता आणि अभिवृत्ती यांचे मापन व दस्ताऐवज तयार करण्याची प्रक्रिया म्हणजे _____
a) मूल्यमापन   b) मूल्यनिर्धारण   c) मूल्यांकन   d) मूल्यनिर्णय
- 3) संगणक व सॉफ्टवेअर च्या मदतीने जी परिक्षा घेतली जाते तीला _____ म्हणतात.
a) खुले पुस्तक परीक्षा   b) घटक चाचणी   c) ऑन लाईन परीक्षा   d) मौखिक परीक्षा
- 4) प्रश्नपत्रिके मध्ये दिर्घोत्तरी प्रश्न _____ गुणांसाठी विचारलेले असावेत.
a) 40%   b) 60%   c) 80%   d) 20%
- 5) केंद्रिय प्रवृत्तीचे मापन करण्याचे सर्वात अधिक स्थिर व विश्वसनीय परिमाण _____ हे आहे.
a) मद्यांक   b) मध्यमान   c) बहुलक   d) a), b), c) यापैकी नाही
- 6) अलिखित स्वरूपात विद्यार्थी यांचे ज्ञान आणि कौशल्ये याचे प्रदर्शन करतात या प्रकारचे मूल्यनिर्धारण म्हणजे _____
a) बोधात्मक मूल्यनिर्धारण   b) भावात्मक मूल्यनिर्धारण
c) कार्यमानाचे मूल्यनिर्धारण   d) मानसशास्त्रिय मूल्यनिर्धारण
- 7) अंकात्मक गुणपद्धतीतील दोष घालवण्यासाठी _____ पद्धतीचा वापर केला जातो.
a) श्रेणी   b) पदनिश्चयन   c) चॉईस बेस्ड क्रेडीट   d) ऑन लाईन परीक्षा
- 8) चतुर्थक विचलन $Q =$ _____
a) $\frac{Q_2 - Q_1}{2}$ b) $\frac{Q_4 - Q_1}{2}$ c) $\frac{Q_3 - Q_1}{2}$ d) $\frac{Q_4 - Q_2}{2}$
- 9) विशिष्ट क्षेत्राच्या संबंधात अपेक्षित कार्यमान आणि प्रत्यक्षातील कार्यमान यांच्यातील पोकळी दर्शवणारी माहिती म्हणजे _____
a) मूल्यमापन   b) मूल्यनिर्धारण   c) मूल्यांकन   d) प्रत्याभरण
- 10) विशिष्ट घटकांचे अद्ययन पूर्ण झाल्यानंतर विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीचे मोजमाप करण्यासाठी _____ चा उपयोग होतो.
a) घटक चाचणी   b) निकष संदर्भ चाचणी
c) प्रमाणके संदर्भ चाचणी   d) कार्यमान चाचणी
- 11) मूल्यनिर्धारण हे _____ असावे.
a) प्रमाणित   b) विश्वसनीय   c) सुसंगत   d) a), b), c) सर्व
- 12) _____ हे अद्ययनासाठी मूल्यनिर्धारण असते.
a) समाकालीत   b) आकारिक   c) मूल्यमापनात्मक   d) a), b), c) यापैकी नाही
- 13) _____ हे भावात्मक क्षेत्रातील उद्दिष्ट आहे.
a) संघटन   b) संश्लेषण   c) अनुकरण   d) पृथःकरण
- 14) विद्यार्थ्यांनी केलेले प्रयत्न, प्रगती आणि संपादन दर्शवणाऱ्या विद्यार्थी कार्याचा हेतुपूर्ण संग्रह म्हणजे _____ होय.
a) शोधिका   b) प्रकल्प   c) विद्यार्थी संचिका   d) स्वयं अहवाल

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2016
ASSESSMENT FOR LEARNING (New CBCS)**

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 56

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the meaning and nature of assessment.
  - 2) Explain the concept of assessment of cognitive and affective learning.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain various measures of central tendency.
  - 2) Explain the constructivist approach of evaluation.
4. Answer the following questions (**any four**) : **20**
- 1) Explain various types of assessment.
  - 2) Explain the uses of different assessment tools.
  - 3) Write short note on open book examination.
  - 4) Explain the characteristics of continuous and comprehensive assessment.
  - 5) Explain the meaning of evaluation.
5. Answer the following questions (**any four**) : **16**
- 1) Explain the importance of choice based credit system.
  - 2) Write short note on formative assessment.
  - 3) Explain the concept of assessment of performance.
  - 4) Explain the objectives of assessment.
  - 5) Write short note on online examination system.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) मूल्यनिर्धारणाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 2) बोधात्मक आणि भावात्मक अद्ययनाच्या मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) केंद्रिय प्रवृत्तीच्या मापनाची विविध परिमाणे स्पष्ट करा.
  - 2) मूल्यमापनाचा ज्ञान संरचनावादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 20
- 1) मूल्यनिर्धारणाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा
  - 2) विविध मूल्यनिर्धारण साधनांचे उपयोग स्पष्ट करा
  - 3) खुले पुस्तक परीक्षा यावर टीप लिहा
  - 4) सातत्यपूर्ण सर्वकष मूल्यनिर्धारणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा
  - 5) मूल्यमापनाचा अर्थ स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 16
- 1) चॉईस बेस्ड क्रेडीट सिस्टिम चे महत्व स्पष्ट करा
  - 2) आकारिक मूल्यनिर्धारणावर टीप लिहा
  - 3) कार्यमानाच्या मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना स्पष्ट करा
  - 4) मूल्यनिर्धारणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा
  - 5) ऑन लाईन परीक्षा पद्धती वर टीप लिहा.
-

SLR-AA – 23 E

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (New-CBCS) Examination, 2016
Pedagogy of a School Subject One (Part – I)
URDU

Day and Date : Wednesday, 18-05-2016

Max. Marks : 35

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

- 7 .) مندرجہ ذیل متبادل میں سے صحیح متبادل چُن کر لکھئے :
- (1) مدو جزر اسلام _____ کی فرمائش پر لکھی گئی۔
(a) غالب (b) حال (c) سر سید احمد خاں (d) مومن
- (2) معلم کے لئے خاص طور پر استعمال کی جانے والی کتاب _____ کتاب ہے۔
(a) دستی (b) درسی (c) حوالہ جاتی (d) نعت
- (3) تدریس کے دوران ہاتھی کا ماڈل بتانا یہ _____ طریقہ ہے۔
(a) براہ راست (b) بالراست تجربہ
(c) تعلیمی تجربات (d) ان میں سے سب
- (4) علامہ اقبال نے _____ کتاب لکھی ہے۔
(a) الفاروق (b) الہلال (c) تہذیب الاخلاق (d) بانگِ درا
- (5) سلف کی جمع _____ ہے۔
(a) سلفین (b) سلوف (c) اسلاف (d) سافلین

P.T.O.

(6) ” آسمان سر پر اٹھانا “ اس محاورے کا مطلب _____ ہے۔

(a) کوشش کرنا (b) بلچل کرنا

(c) شور و غل کرنا (d) اداس ہونا

(7) اُردو میں نثر و نظم کا آغاز _____ ہی سے ہوا ہے۔

(a) دکن (b) دہلی (c) کلکتہ (d) پنجاب

۲. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفضل دیجئے (کوئی ایک) :
10 اُردو کا دیگر مضامین سے ربط واضح کیجئے۔

OR / یا

اُردو تدریس کے گر کون کونسے ہیں؟ لکھئے۔

۳. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے (کوئی ایک) :
10 (a) بصری تعلیمی وسائل کی مختلف قسمیں کون کونسی ہیں؟
(b) اردو کے کمدے کی ضرورت و اہمیت واضح کیجئے۔

OR / یا

(a) اردو کی تاریخی ترقی مختلف ادوار میں بیان کیجئے۔

(b) سر سید احمد خاں کے ادبی خدمات بیان کیجئے۔

۴. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے (کوئی دو) :
8

(a) تدریسی نمونے (Model) سے کیا مراد ہے؟

(b) براہ راست تجربہ کی اہمیت لکھئے۔

(c) اسکول اور ثلاثی سطح پر اُردو کی اہمیت بیان کیجئے۔

SLR-AA – 23 A

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) Examination, 2016
(New-CBCS)

PEDAGOGY OF SCHOOL SUBJECT ONE (PART – I) MARATHI

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) प्रश्न क्र. १ हा अनिवार्य आहे. प्रश्न क्र. १ वस्तुनिष्ठ प्रश्नांची उत्तरे उत्तरपत्रिकेतील पान क्र. ३ वर पहिल्या १५ मिनिटांत लिहावीत.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

वस्तुनिष्ठ प्रश्न :

१. रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा :

७

- १) विविध भावनांची व रसांची अनुभूती _____ द्वारा देता येते.
अ) नाट्यीकरण
ब) रसग्रहण
क) मुलाखत
ड) पर्यवेक्षित अभ्यास
- २) _____ हे लोकशिक्षणाचे अत्यंत प्रभावी दृक्-श्राव्य साधन आहे.
अ) संगणक
ब) रेडियो
क) दूरदर्शन
ड) टेपरेकॉर्डर
- ३) मराठी विषय शिक्षकापुढे पुढीलपैकी आव्हान आहे.
अ) प्रमाण भाषेचे संस्कार करणे
ब) भाषिक कौशल्यात आत्मविश्वास निर्माण करणे
क) भाषेविषयी आवड निर्माण करणे
ड) वरील सर्व

P.T.O.

- ४) व्यक्तीचा वैचारिक व बौद्धिक विकास हा त्याच्या _____ विकासावर अवलंबून असतो.
- अ) भाषिक
ब) भावनिक
क) आत्मिक
ड) सामाजिक
- ५) एकाद्या विषयावरील तोंडी केलेले विवेचन म्हणजे _____ होय.
- अ) परिसंवाद
ब) कथन
क) व्याख्यान
ड) चर्चा
- ६) गद्य अध्यापनाचे _____ हे उद्दिष्ट असते.
- अ) शब्दसंपत्ती वाढविणे
ब) जीवनानुभव देणे
क) विचाराभिव्यक्ती
ड) अ) व क)
- ७) ध्वनीमय शब्दाद्वारा विचारांचे _____ म्हणजे भाषा होय.
- अ) अनुकरण
ब) उच्चारण
क) प्रगटीकरण
ड) संगठन
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) Examination, 2016
(New-CBCS)
PEDAGOGY OF SCHOOL SUBJECT ONE (PART – I) MARATHI**

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Marks : 28

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. मराठी विषय शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करून मराठी विषय शिक्षकांसमोरील आव्हाने कोणती ते सांगा. १०

किंवा

मातृभाषा अध्ययन-अध्यापनाचे महत्त्व सांगून मातृभाषा सामाजिक व सांस्कृतिक वारश्याच्या प्रसारणाचे साधन कसे ते सोदाहरण स्पष्ट करा. १०

३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १०

- अ) संगणक व चित्रपटाचा अध्यापनाची साधने म्हणून कसा उपयोग कराल ?
ब) प्रकल्प पद्धतीच्या पायऱ्या स्पष्ट करून त्याचे महत्त्व सांगा.

किंवा

- अ) कृतिसंशोधनाची संकल्पना स्पष्ट करा व आराखडा लेखनाचे महत्त्व स्पष्ट करा. १०
ब) भूमिकापालन प्रतिमानाची विद्यार्थी व शिक्षकांच्या दृष्टिकोनातून उपयुक्तता सांगा.

४. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : ८

- अ) श्रवण व भाषण या कौशल्याचा विकास कसा कराल ते सांगा ?
ब) पद्य अध्यापनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
क) मराठी विषयाचा इंग्रजी व संस्कृत विषयाशी असलेला सहसंबंध स्पष्ट करा.

SLR-AA – 23 B

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (New-CBCS) Examination, 2016
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – HINDI (Part – I)

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m

Max. Marks : 35

सूचनाएँ : सभी प्रश्नों के उत्तर लिखना अनिवार्य हैं।

1. निम्नलिखित प्रश्नों के नीचे दिए गए सही उत्तर को चुनकर लिखें। 7
- 1) सर्व प्रथम राष्ट्रीय शिक्षा नीति सन् _____ में कार्यान्वित की गई।
अ) 1988   ब) 1992   क) 1986   ड) 2005
- 2) निम्नलिखित में से _____ यह अप्रक्षेपित साधन है।
अ) लपेट फलक   ब) एपिडायस्कोप   क) दूरदर्शन   ड) एल. सी. डी.
- 3) भूमिका पालन प्रतिमान के उद्गाता _____ हैं।
अ) ब्रूनर   ब) ब्रूस जॉयस   क) ब्रूस रीड   ड) गार्डनर
- 4) प्रत्यक्ष प्रणाली को _____ प्रणाली भी कहा जाता है।
अ) संभाषणात्मक   ब) सरल   क) समन्वय   ड) उद्गम
- 5) समवाय के _____ प्रकार माने जाते हैं।
अ) तीन   ब) दो   क) चार   ड) पाँच
- 6) संस्कृत भाषा के शब्दों को अन्य भाषाओं में कुछ परिवारि परिवर्तित कर प्रयोग करने पर उसे _____ शब्द कहा जाता है।
अ) तत्सम   ब) पर्याची   क) तद्भव   ड) नए
- 7) निम्नलिखित में से _____ यह भाषा का प्रमुख कौशल नहीं है।
अ) श्रवण   ब) भाषण   क) लेखन   ड) कथन

P.T.O.

2. निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर लिखो। (कोई एक). 10

- 1) पद्य अध्यापन का महत्व बताकर पद्य अध्यापन की कोई तीन पद्धतियों की सोदाहरण चर्चा कीजिए।

अथवा

- 1) समवाय का अर्थ बताकर हिंदी भाषा का अन्य विषयों के साथ समवाय स्पष्ट कीजिए।

3. निम्नलिखित प्रश्नों का उत्तर लिखो। (कोई दो). 10

- 1) बहुभाषिक समाज में हिंदी भाषा का महत्व लिखो।
- 2) माध्यमिक स्तर पर हिंदी अध्यापन के उद्देश्य लिखिए।

अथवा

- 1) भाषा अध्यापन के तीन सूत्र लिखो।
- 2) गद्य शिक्षा के उद्देश्य लिखिए।

4. निम्नलिखित टिप्पणियाँ लिखो (कोई 2). 8

- 1) छात्र के बौद्धिक विकास में भाषा का महत्व.
  - 2) श्रवण कौशल का महत्व.
  - 3) भाषा शिक्षा में भूमिका पालन प्रतिमान की उपयोगिता.
-

SLR-AA – 23C

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (New-CBCS) Examination, 2016
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – PART – I ENGLISH**

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016

Max. Marks : 35

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side number indicates marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

Duration : 15 minutes

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) The structure of English Language is related to
  - a) Sub-systems
  - b) Skills
  - c) Expression for communication
  - d) Above all
- 2) The use of tape-recorder, linguaphone, video, radio, computers will strengthen the _____ ability.
  - a) Listening
  - b) Speaking
  - c) Reading
  - d) Writing
- 3) In Direct Method, the unit of teaching is
  - a) Letter
  - b) Word
  - c) Phrase
  - d) Sentence

P.T.O.

- 4) Responding to verbal symbols provided in written shapes means
- a) Listening
  - b) Speaking
  - c) Reading
  - d) Writing
- 5) The scientific study of production, transmission and reception of speech sounds is
- a) Phonetics
  - b) Semantics
  - c) Morphemes
  - d) Syntax
- 6) An essential qualification of the classroom is
- a) Chart
  - b) Blackboard
  - c) Model
  - d) Picture
- 7) _____ are generally short sequences for phonemes.
- a) Syntax
  - b) Phonetics
  - c) Morphemes
  - d) Semantics
-

**B.Ed. (Semester – II) (New-CBCS) Examination, 2016
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – PART – I ENGLISH**

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the nature of English Language.
  - 2) What are the objectives of teaching English at secondary level ?
3. Answer the following questions in brief :
- 1) State the merits of direct method. **5**
  - 2) Explain the utility of e-book. **5**
- OR
- 1) Explain the concept of phonemes. **5**
  - 2) State the features of morphemes. **5**
4. Answer the following questions in brief (**any two**) : **8**
- 1) What are the characteristics of structure of English ?
  - 2) State the types of English Syllabus.
  - 3) State the merits of communicative approach.
-

SLR-AA – 23D

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (New) (CBCS) Examination, 2016
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – PART – I MATHEMATICS

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose correct alternatives :

7

- 1) Relationship of mathematics among the various subjects of the curriculum is known as mathematical
A) Symbol   B) Correlation   C) Ratio   D) Percentage
- 2) 'Earth is a Sphere' stated by
A) Euclid   B) Ramanujan   C) Pythagoras   D) Gauss
- 3) In analytical teaching method _____ way of teaching is used.
A) Known to unknown   B) Unknown to known
C) Specific to general   D) Whole to part
- 4) Student express their views about problem, this behaviour of student is observed in _____ technique.
A) Symposium   B) Brainstorming
C) Group teaching   D) Dramatization
- 5) To organize and implement activities of mathematics, is the function of mathematics.
A) Fair   B) Exhibition   C) Club   D) Workshop
- 6) Formula for area of circle is _____
A) $2\pi r$ B) $\frac{1}{2}\pi r$ C) πr^2 D) πd
- 7) If four numbers are in proportion then their _____ is same.
A) Product   B) Division   C) Ratio   D) Substraction

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

7

- १) अभ्यासक्रमातील गणित विषयाचा विविध विषयामधील संबंधास गणितीय _____ असे म्हणतात.
 अ) चिन्ह   ब) समवाय   क) प्रमाण   ड) शेकडेवारी
- २) 'पृथ्वी गोलाकृती आहे' हे विधान _____ यानी स्पष्ट केले.
 अ) युक्लीड   ब) रामानुजन   क) पायथगोरस   ड) गौस
- ३) पृथक्करण अध्यापन पद्धतीमध्ये _____ अध्यापन सूत्राचा उपयोग होतो.
 अ) ज्ञाताकडून अज्ञाताकडे   ब) अज्ञाताकडून ज्ञाताकडे
 क) विशेषाकडून सामान्याकडे   ड) पूर्णांकडून भागाकडे
- ४) विद्यार्थी समस्येबाबत आपले मत प्रदर्शित करतो हे विद्यार्थ्यांचे वर्तन _____ तंत्रात निरीक्षणास मिळते.
 अ) परिसंवाद   ब) बुद्धीमंथन   क) सांघिक अध्यापन   ड) नाट्यीकरण
- ५) गणिताच्या उपक्रमाचे आयोजन व अंमलबजावणी हे कार्य गणित _____ चे आहे.
 अ) जत्रा   ब) प्रदर्शन   क) मंडळ   ड) कार्यशाळा
- ६) वर्तुळाच्या क्षेत्रफळाचे सूत्र _____ आहे.
 अ) $2\pi r$ ब) $\frac{1}{2}\pi r$ क) πr^2 ड) πd
- ७) जर चार संख्या प्रमाणात असतील तर त्यांचे _____ समान असते.
 अ) गुणाकार   ब) भागाकार   क) गुणोत्तर   ड) वजाबाकी

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (New) (CBCS) Examination, 2016
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT ONE – PART – I MATHEMATICS

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 28

N.B. : All questions are compulsory.

2. Answer the following questions :

A) What is correlation ? Explain correlation of mathematics with science, geography and language. 10

OR

B) Explain concept attainment model. How will you teach mathematical concept using this model ? 10

3. Answer the following questions in brief :

A) Write general objectives of teaching mathematics at secondary level. 5

B) Write merits and demerits of Heuristic method of teaching mathematics. 5

OR

A) What are various support system in teaching mathematics ? Write functions of mathematics club. 5

B) How will you teach profit and loss using inductive method ? 5

4. Answer the following questions in brief (**any two**) : 8

A) Write importance of oral work in mathematics.

B) Write steps of action research.

C) Write contribution of Pythagoras for mathematics.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

अ) समवाय महणजे काय ? गणित विषयाचा विज्ञान, भूगोल व भाषा विषयाशी समवाय स्पष्ट करा. **10**

किंवा

ब) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमान स्पष्ट करा. या प्रतिमानाद्वारे गणित संकल्पनाचे अध्यापन तुम्ही कसे कराल ? **10**

३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

अ) माध्यमिक स्तरासाठी गणित अध्यापनाची सामान्य उद्दिष्टे लिहा. **5**

ब) गणित अध्यापनाच्या स्वयंशोधन पद्धतीचे गुण दोष लिहा **5**

किंवा

अ) गणित अध्यापनाच्या विविध आधार प्रणाली कोणत्या ? गणित मंडळचे कार्ये लिहा. **5**

ब) उद्गामी अध्यापन पद्धतीने नफा व तोटा या संकल्पना कशा शिकवाल ? **5**

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही 2): **8**

अ) गणितातील तोंडी कामाचे महत्त्व लिहा.

ब) कृतीसंशोधनाच्या पायऱ्या लिहा.

क) पायथागोरसचे गणितातील योगदान लिहा.

SLR-AA – 24B

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (New – CBCS) Examination, 2016
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT TWO PART – I HISTORY**

Day and Date : Thursday, 19-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B.:** 1) **All questions are compulsory.**
2) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3.
3) Figures to the **right** side indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Multiple choice question.

7

- 1) _____ is developed concept mapping strategy.
a) Josef D. Novak   b) Jerome Bruner   c) Lev Vygotsy   d) John Dewey
- 2) "History is not a subject at all but a house in which all subjects dwell."
a) V.K. Rajwade   b) Trivelion
c) Carlyle   d) Herodotus
- 3) _____ is the first historian adopted the economical approach for the history.
a) Burk Hart   b) Sir Jadunath Sarkar
c) Damodar Kosambi   d) Karl Marx
- 4) Advance organizer model is based on _____ s' learning theory.
a) Jaclin Gudnoo   b) George Astin
c) Jrom Bruner   d) Devid Asubel
- 5) What is the importance of the laboratory in science subject like that in history subject _____ is important.
a) Exhibition   b) History club   c) History room   d) Above all
- 6) The remarkable feature of vedic culture is
a) Architect   b) Literature
c) Sculpture   d) Painting
- 7) The foundation of Mughal Empire was put by
a) Akbar   b) Babar   c) Aurangzeb   d) Jahangir

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

7

- १) संकल्पना आरेखन कार्यनीती _____ याने विकसित केली.
 अ) जोसेफ डी. नोवाक   ब) जेरोम ब्रुनर   क) लेव्ह वायगॉटस्की   ड) जॉन ड्यूई
- २) इतिहास हा विषय नसून सर्व विषयाचे राहण्याचे निवास्थान आहे असे _____ यांनी म्हंटले आहे.
 अ) व्हि.के. राजवाडे   ब) ट्रिव्हेलियन   क) कार्लाईल   ड) हिरॉडोटस
- ३) इतिहासला आर्थिक दृष्टिकोन प्राप्त करून देणारा _____ हा पहिला इतिहासकार होय.
 अ) बर्क हार्ट   ब) सर जदुनाथ सरकार   क) दामोदर कोसंबी   ड) कार्ल मार्क्स
- ४) अग्रत संघटक प्रतिमान हे _____ यांच्या अध्ययन उपपत्तीवर आधारलेले आहे.
 अ) जॅकलीन गुडनाऊ   ब) जॉर्ज ऑस्टीन   क) जेरोम ब्रुनर   ड) डेव्हिड असुबेल
- ५) विज्ञान शिक्षणात प्रयोगशाळेचे जे महत्त्व असते तेच इतिहास विषयात _____ चे असते.
 अ) प्रदर्शन   ब) इतिहास मंडळ   क) इतिहास कक्ष   ड) वरील सर्व
- ६) वैदिक संस्कृतीचे लक्षणात येण्यासारखे _____ हे वैशिष्ट्ये आहे.
 अ) वास्तुकला   ब) साहित्य/वाङ्मय   क) शिल्पकला   ड) चित्रकला
- ७) मुघल सत्तेचा पाया _____ याने घातला.
 अ) अक्बर   ब) बाबर   क) औरंगजेब   ड) जहांगीर

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (New – CBCS) Examination, 2016
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT TWO PART – I HISTORY

Day and Date : Thursday, 19-5-2016

Max. Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

2. Answer the following questions. 10

What is meant by history ? Explain with examples the correlation between and history with geography.

OR

Explain the need of history club at school level. Through history club which programme will you organize in your school ?

3. Answer the following questions in briefs.

a) What different sources will use to teach Harappa culture in Std. IX ? 5

b) Explain the importance of time line and pictures in history teaching. 5

OR

a) Explain in brief the contribution of Karl Marx in historiography. 5

b) What are the objectives of teaching history at secondary level ? 5

4. Answer the following questions in briefs (**any two**). 8

a) What are fundamental duties of citizens as per Indian Constitution ?

b) State the importance of advance organizer model in teaching of history.

c) Explain the causes of Maratha's rise.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

१०

इतिहास म्हणजे काय ? इतिहासाचा भूगोल विषयाशी असलेला समवाय सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

शालेय स्तरावरील इतिहास मंडळाची आवश्यकता स्पष्ट करा. तुम्ही तुमच्या शाळेतील इतिहास मंडळामार्फत कोणते उपक्रम राबवाल ?

३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा

अ) इयत्ता ९ वी चा हडप्पा संस्कृती हा घटक शिकवितांना कोणते आधार वापराल ?

५

ब) इतिहास अध्यापनात कालरेषा व चित्रांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

५

किंवा

अ) कार्ल मार्क्सचे इतिहासलेखनातील योगदान थोडक्यात स्पष्ट करा.

५

ब) इतिहास अध्यापनाची माध्यमिक स्तरावरील उद्दिष्टे कोणती ?

५

४. खालील प्रश्नांपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात लिहा :

८

अ) भारतीय राज्यघटनेनुसार नागरिकांची मूलभूत कर्तव्ये कोणती ?

ब) अग्रत संघटक प्रतिमानाचे इतिहास अध्यापनातील महत्त्व स्पष्ट करा.

क) मराठ्यांच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.

SLR-AA – 24A

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (New CBCS) Examination, 2016
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT TWO – PART – I GENERAL SCIENCE

Day and Date : Thursday, 19-5-2016

Max. Marks : 35

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

- Instructions:** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) 'Food' topic can be taught with the help of correlation between _____
A) Biology and Chemistry   B) Chemistry and Physics
C) Physics and Biology   D) All above
- 2) Following _____ is not an aim of science teaching.
A) To develop curiosity   B) To develop scientific attitude
C) To develop creativity   D) To make student literate
- 3) In analytical method _____ maxim of teaching is used.
A) Known to unknown   B) Whole to part
C) Part to whole   D) Simple to complex
- 4) Student explains the difference between two scientific concepts. This specification related to _____ objective.
A) Knowledge   B) Understanding
C) Application   D) Skill
- 5) 'Theory of relativity' invented by _____
A) Homi bhabha   B) Einstein   C) Newton   D) C. V. Raman
- 6) The first step in problem solving method is _____
A) Formulating hypothesis   B) Identifying problem
C) Testing hypothesis   D) Collection of information
- 7) _____ is the support system for science teaching.
A) Science club   B) Science fare
C) Botanical garden   D) All above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

7

1. योग्य पर्याय निवडा :

- 1) 'अन्न' या घटकाच्या अध्यापनासाठी _____ या विषयात समवाय साधता येतो.
 अ) जीवशास्त्र व रसायनशास्त्र   ब) रसायनशास्त्र व भौतिकशास्त्र
 क) भौतिकशास्त्र व जीवशास्त्र   ड) वरील सर्व
- 2) पुढीलपैकी विज्ञान अध्यापनाचा _____ हा हेतू नाही.
 अ) चौकसबुद्धि वृद्धिंगत करणे   ब) वैज्ञानिक दृष्टिकोन निर्माण करणे
 क) सर्जनशीलता निर्माण करणे   ड) विद्यार्थ्यांना साक्षर बनविणे
- 3) पृथःकरण पद्धतीत _____ या अध्यापन सूत्राचा उपयोग केला जातो.
 अ) ज्ञाताकडून-अज्ञाताकडे   ब) पूर्णाकडून अंशाकडे
 क) अंशाकडून-पूर्णाकडे   ड) सोप्याकडून कठिणाकडे
- 4) विद्यार्थी विज्ञानातील दोन संकल्पनांमधील फरक स्पष्ट करतो हे स्पष्टीकरण _____
 या उद्दिष्टांशी निगडित आहे.
 अ) ज्ञान   ब) आकलन   क) उपयोजन   ड) कौशल्य
- 5) 'सापेक्षतावादाचा सिद्धांत' हा _____ यांनी शोधला.
 अ) होमीभाभा   ब) आर्इनस्टाईन   क) न्यूटन   ड) सी. व्ही. रामन
- 6) समस्या निराकरण पद्धतीची पहिली पायरी _____ ही होय.
 अ) परिकल्पना तयार करणे   ब) समस्येची ओळख
 क) परिकल्पनेचे परीक्षण   ड) माहितीचे संकलन
- 7) विज्ञान अध्यापनासाठी _____ ही आधार प्रणाली आहे.
 अ) विज्ञान मंडळ   ब) विज्ञान जत्रा   क) वनस्पती उद्यान   ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (New CBCS) Examination, 2016
PEDAGOGY OF A SCHOOL SUBJECT TWO – PART – I GENERAL SCIENCE

Day and Date : Thursday, 19-5-2016

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Instruction: All questions are compulsory.

2. Answer the following **any one** of the question : **10**
- 1) What is meant by cooperative learning ? Explain the cooperative learning strategy.
  - 2) Explain the concept and steps of Action Research in details.
3. Answer the following question :
- A) State the Need and design of science laboratory. **5**
  - B) How will you use tape recorder for your science teaching ? **5**
- OR
- A) Which learning experience that you given for types of motion ? **5**
  - B) Explain the nature and role of teacher in Heuristic method. **5**
4. Answer the following **any two** of the quesitons in brief : **8**
- 1) How will you introduce the 'light' content ?
  - 2) Explain the contribution of Dr. Abdul Kalam in science.
  - 3) State the merits and demerits of project method.

मराठी रूपांतर

2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 10
- 1) सहकार्यात्मक अध्ययन म्हणजे काय ? सहकार्यात्मक अध्ययन कार्यनीती स्पष्ट करा.
  - 2) कृतिसंशोधनाची संकल्पना व पायऱ्या सविस्तर स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :
- अ) विज्ञान प्रयोगशाळेची गरज व आराखडा सांगा. 5
  - ब) विज्ञान अध्यापनासाठी तुम्ही टेपरेकॉर्डरचा वापर कसा कराल ? 5
- किंवा**
- अ) गतीचे प्रकार अध्यापनासाठी तुम्ही कोणते अध्ययन अनुभव द्याल ? 5
  - ब) स्वयंशोधन पद्धतीचे स्वरूप व शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. 5
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) 'प्रकाश' चा आशयासाठी प्रस्तावना कशी कराल ?
  - 2) डॉ. अब्दुल कलाम यांचे विज्ञानातील योगदान स्पष्ट करा.
  - 3) प्रकल्प पद्धतीचे गुण व दोष सांगा.
-

- 7) When teaching the unit 'soil distribution of India' _____ is the most relevant teaching aid for this unit.
- a) Soil distribution map of India   b) Physical map of India
c) Political map of India   d) Globe

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

७

- १) 'विद्यार्थी जलसंवर्धनाचे आपल्या परिसरासाठी उपाय सांगतो' हे विधान _____ उद्दिष्ट्याचे स्पष्टीकरण आहे.
- अ) ज्ञान   ब) आकलन   क) उपयोजन   ड) कौशल्य
- २) 'भौगोलिक माहिती मिळविण्यासाठी प्रत्यक्ष भौगोलिक स्थलांना भेटी देणे' या घटकाच्या अध्यापनासाठी _____ अध्यापन पद्धतीचा शिक्षक उपयोग करतात.
- अ) निरीक्षण   ब) प्रवास   क) प्रकल्प   ड) सहल
- ३) सूर्यमालेत _____ हा ग्रह सर्वात तेजस्वी ग्रह आहे.
- अ) बुध   ब) शुक्र   क) मंगळ   ड) गुरु
- ४) महाराष्ट्रामध्ये जलसिंचनासाठी _____ सर्वाधिक क्षेत्रासाठी वापर केला जातो.
- अ) विहीर   ब) नदी   क) कालवा   ड) तलाव
- ५) ज्या नकाशात पर्वत, पठार, मैदाने, नद्या, सरोवरे इ. विविध रंगांनी दाखविलेले असते. त्या नकाशा प्रकारास _____ प्रकारचा नकाशा म्हणतात.
- अ) राजकीय   ब) प्राकृतिक   क) रेखांकित   ड) खगोलशास्त्रीय
- ६) 'भूगोल' शब्दाची उत्पत्ती 'जिओ' (Geo) म्हणजे पृथ्वी व 'ग्राफी' (Graphy) म्हणजे _____ या दोन ग्रीक शब्दापासून तयार झालेली आहे.
- अ) कथन   ब) चर्चा   क) माहिती   ड) वर्णन
- ७) 'भारतीय मृदा वितरण' या घटकाचे अध्यापन करताना _____ हे साधन अधिक उपयुक्त ठरते.
- अ) भारताचा मृदा वितरण नकाशा   ब) भारताचा प्राकृतिक नकाशा
क) भारताचा राजकीय नकाशा   ड) पृथ्वी गोल

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (New-CBCS) Examination, 2016
GEOGRAPHY
Pedagogy of School Subject Two (Part – I) (Paper – VIII)

Day and Date : Thursday, 19-5-2016

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**

2) **Right side figures shows the marks of question.**

2. What is the meaning of co-relation ? Explain the co-relation of Geography with in the subject Geography, Science, Language and History with examples. **10**

OR

Explain how will you use teaching aids like chart, maps, graphs and globe in the teaching geography with examples. **10**

3. Write the short answer of this questions : **10**

- a) Explain the teaching sequence of unit using Regional method with merits of this method.
- b) Write the information about intensive and irrigate agriculture of Maharashtra.

OR

- a) Explain the types of discussion techniques with the examples. **10**
- b) Explain the elements of the map.

4. Write short notes on **any two** out of three : **8**

- a) Explain the main aims of Geography.
- b) Explain the maxims of teaching Geography.
- c) Explain the importance of geography room.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

२. समवाय म्हणजे काय सांगून भूगोलाचा विषयांतर्गत, शास्त्र, भाषा व इतिहास विषयाशी समवाय उदाहरणासह स्पष्ट करा. १०

किंवा

भूगोल अध्यापनात तक्ते, नकाशा, आलेख, पृथ्वी गोल या साधनांचा कसा उपयोग कराल हे उदाहरणासह स्पष्ट करा. १०

३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १०

अ) प्रादेशिक पद्धतीद्वारे घटकाच्या अध्यापनाचा क्रम स्पष्ट करून या पद्धतीचे थोडक्यात फायदे लिहा.

ब) महाराष्ट्रातील सखोल शेती व बागायती शेती प्रकाराची माहिती लिहा.

किंवा

अ) चर्चा तंत्राचे विविध प्रकार उदाहरणासह स्पष्ट करा. १०

ब) नकाशाची अंगे स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८

अ) भूगोलाची प्रमुख ध्येये थोडक्यात स्पष्ट करा.

ब) भूगोल अध्यापनाची सूत्रे स्पष्ट करा.

क) भूगोल खोलीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY
Paper – I : Sociological Foundation of Education

Day and Date : Monday, 6-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures on right side show marks.**
3) **Q.No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives :

- 1) The founder of Educational Sociology is
a) August Comte   b) Gensberg   c) Jeorge Pen   d) Eldredge
- 2) The effective factor for social change is
a) Political factor   b) Social and cultural factor
c) Industrial factor   d) Above all
- 3) Universal Declaration of Human Rights was published on
a) 1949   b) 1948   c) 1951   d) 1950
- 4) The following _____ is the barrier of national integration.
a) Education   b) Population   c) Peer group   d) Language
- 5) The commencement at globalisation occurred through _____ phenomenon.
a) Cultural   b) Trade   c) Agriculture   d) Educational
- 6) _____ are the factors of multicultural society.
a) Different language   b) Different heredity
c) Different religion   d) Above all
- 7) Adult education means
a) Sex education   b) Family planning education
c) Up to 5th Std. education   d) Above all
- 8) The following _____ is the fundamental principle at democracy.
a) Liberty   b) Fraternity   c) Justice   d) Above all
- 9) A media at social control is
a) Social attitude   b) Cultural transmission
c) Development at citizenship   d) Above all
- 10) The first important centre of informal education in the world means
a) mass media   b) family
c) reference group   d) voluntary organisation

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

3) प्रश्न 1 ला आवश्यक आहे ते पहिल्या 15 मिनिटांत उत्तर पत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक 3 मध्ये सोडवावे.

१. योग्य पर्याय निवडा :

- १) शैक्षणिक समाजशास्त्राचा जनक _____ हा आहे.
अ) ऑगस्ट कॉम्टे   ब) जेन्स बर्ग   क) जॉर्ज पेन   ड) एलडरेज
- २) सामाजिक बदलासाठी _____ घटक परिणामकारक ठरतो.
अ) राजकीय   ब) सामाजिक व सांस्कृतिक
क) औद्योगिक   ड) वरील सर्व
- ३) मानवी हक्क जाहिरनामा _____ साली प्रसिद्ध झाला.
अ) १९४९   ब) १९४८   क) १९५१   ड) १९५०
- ४) राष्ट्रीय एकात्मतेमध्ये _____ हा अडथळा आहे.
अ) शिक्षण   ब) लोकसंख्या   क) समवयस्क गट   ड) भाषा
- ५) जागतिकीकरणाची सुरुवात _____ बाबीतून झाली.
अ) सांस्कृतिक   ब) व्यापार   क) कृषि   ड) शैक्षणिक
- ६) _____ हे बहुसांस्कृतिक समाजाचे घटक आहेत.
अ) विविध भाषा   ब) विविध वंश   क) विविध धर्म   ड) वरील सर्व
- ७) प्रौढ शिक्षण म्हणजे _____ अशी अपेक्षा आहे.
अ) लैंगिक शिक्षण   ब) कुटुंब नियोजन शिक्षण
क) पाचवी पर्यंतचे शिक्षण   ड) वरील सर्व
- ८) _____ हे लोकशाहीचे मूलभूत तत्त्व आहे.
अ) स्वातंत्र्य   ब) बंधुत्व   क) न्याय   ड) वरील सर्व
- ९) सामाजिक नियंत्रणांचे _____ हे एक साधन आहे.
अ) सामाजिक दृष्टिकोन   ब) संस्कृती संक्रमण
क) नागरिकत्वाचा विकास   ड) वरील सर्व
- १०) जगातील पहिले सहजशिक्षणाचे केंद्र _____ आहे.
अ) प्रसार माध्यम   ब) कुटुंब   क) संदर्भ गट   ड) स्वयंसेवी संस्था

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY
Paper – I : Sociological Foundation of Education

Day and Date : Monday, 6-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures on right side show marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the meaning and need at National Integration. How can you inculcate the national integration through education ?
  - 2) 'Education must serve as an instrument at social change'. Discuss the statement with context to todays society.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the objectives of National Adult Education Programme with examples.
  - 2) Our society is deprived from education give reasons. How can education help to reduce the inequality ?
4. Answer the question in brief : **8**
- 1) Explain the importance of human rights in education.
  - 2) Explain the concept of secularism.
5. Answer the question in brief : **12**
- 1) Importance of education for peer group.
  - 2) What will be the effects of globalization on Indian Society ?
  - 3) Explain the concept of multiculturalism.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) राष्ट्रीय एकात्मतेचा अर्थ व गरज स्पष्ट करा. शिक्षणातून राष्ट्रीय एकात्मता कशाप्रकारे रुजवता येईल ?
  - २) 'सामाजिक परिवर्तनासाठी शिक्षणाचा साधन म्हणून उपयोग झाला पाहिजे' या विधानाची सध्याच्या समाजाच्या संदर्भात चर्चा करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) राष्ट्रीय प्रौढशिक्षण कार्यक्रमाची उद्दिष्टे सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - २) आपल्या समाज आज ही शिक्षणापासून वंचित आहे. त्याची कारणे कोणती ? शिक्षणाद्वारे ही असमानता कशी कमी करता येईल ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) मानवी हक्कांचे शिक्षणातील महत्त्व स्पष्ट करा.
  - २) धर्मनिरपेक्षता ही संकल्पना स्पष्ट करा.
५. थोडक्यात उत्तरे द्या : १२
- १) समवयस्क गटासाठी शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - २) जागतिकीकरणाचे भारतीय समाजावर कोणते परिणाम होतील ?
  - ३) बहुसांस्कृतिकवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
Psychology of Learning and Teaching (Paper – II)

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives : **10**
- 1) "Learning is the modification of behaviour through experience and training" framed by _____
a) Gates   b) Murphy   c) Crow and Crow   d) Norman Munn
  - 2) Motivation factor affecting learning is related with _____
a) Teacher   b) Learner   c) School   d) Home
  - 3) The formation of bond between situation and response is basic of _____ theory of learning.
a) Pavlav   b) Skinner   c) Thorndike   d) Bandura
  - 4) Social motives are _____
a) Culture made   b) In born   c) Emotion based   d) b) and c)
  - 5) Perception is nothing but _____
a) Sensation   b) Meaning   c) a) and b)   d) Sensation + interest
  - 6) The first step in memory is _____
a) Registration   b) Retention   c) Remembering   d) Recognition
  - 7) Creative imagination concerns with _____ imagination.
a) Pragmatic   b) Fantastic   c) Aesthetic   d) All above
  - 8) Job satisfaction of teacher is related with _____
a) Interest in teaching   b) Student teacher interaction
c) Emotional attachment with student   d) All above
  - 9) Sociogram helps teacher to identify _____
a) Leader of class   b) Quarrels among student
c) a) and b)   d) None of these
  - 10) The high level of group is _____
a) Crowd   b) Club   c) Class   d) Community

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) “अनुभव व प्रशिक्षणद्वारा वर्तनात केलेली सुधारणा म्हणजे अध्ययन होय” अशी व्याख्या _____ यांनी केली आहे.
 अ) गेटस्   ब) मर्फी   क) क्रो व क्रो   ड) नॉर्मन मन
- 2) अध्ययनावर परिणाम करणारा प्रेरणा हा घटक _____ शी संबंधित आहे.
 अ) शिक्षक   ब) अध्ययनार्थी   क) शाळा   ड) घर
- 3) परिस्थिती आणि प्रतिसाद यामध्ये बंध प्रस्थापित होणे हे _____ यांच्या अध्ययन उपपत्तीचे मूलभूत तत्त्व आहे.
 अ) पॅव्हलॉव्ह   ब) स्कीनर   क) थॉर्नडाईक   ड) बाँदूरा
- 4) सामाजिक प्रेरणा या _____ असतात.
 अ) संस्कृती निर्मित   ब) जन्मजात   क) भावना आधारित   ड) ब) व क)
- 5) अवबोध म्हणजे _____ होय.
 अ) संवेदना   ब) अर्थ   क) अ) व ब)   ड) संवेदना + अभिरुची
- 6) स्मृतीची पहिली पायरी _____ ही आहे.
 अ) संस्करण   ब) धारणा   क) आठवणे   ड) प्रत्याभिज्ञान
- 7) सर्जनात्मक कल्पना _____ प्रकारच्या कल्पनेशी संबंधित असतात.
 अ) व्यावहारिक   ब) स्वैर   क) सौंदर्यनिष्ठ   ड) वरील सर्व
- 8) शिक्षकाचे व्यवसाय समाधान _____ शी संबंधित आहे.
 अ) अध्यापनातील आवड   ब) शिक्षक-विद्यार्थी आंतरक्रिया
 क) विद्यार्थ्यांशी भावनिक गुंतवणूक   ड) वरील सर्व
- 9) शिक्षकाला समाजमिती आलेखाचा उपयोग _____ परिचयासाठी होतो.
 अ) वर्गातील नेता   ब) विद्यार्थ्यांतील तंटा
 क) अ) व ब)   ड) यापैकी नाही
- 10) समूहाचा सर्वात उच्च प्रकार _____ हा आहे.
 अ) समुदाय   ब) संहती   क) वर्ग   ड) समाज

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
Psychology of Learning and Teaching (Paper – II)

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

N. B. : All questions are compulsory.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is transfer of learning ? Explain theories of transfer of learning.
  - 2) Explain behaviouristic theories of learning of Pavlov and Skinner.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is attention ? Explain types and factors affecting on attention.
  - 2) Explain Flanders model of interaction analysis about teachers behaviour.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain characteristics of good memory.
  - 2) Write educational importance of imagination.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain characteristics of classroom as a group.
  - 2) Write a note on group dynamics.
  - 3) How will you give training for leadership in school ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) अध्ययन संक्रमण म्हणजे काय ? अध्ययन संक्रमणाच्या उपपती स्पष्ट करा.
  - 2) पॅव्हलॉव्ह व स्कीनर यांची वर्तनवादी अध्ययनाच्या उपपती स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) अवधान म्हणजे काय ? अवधानाचे प्रकार आणि अवधानावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
  - 2) शिक्षकाच्या वर्तनाविषयीचे प्लँडर्स यांचे आंतरक्रिया विश्लेषण प्रतिमान स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) चांगल्या स्मरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 2) कल्पनेचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) वर्ग हा एक समूह म्हणून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 2) समूह गतिशीलता यावर टीप लिहा.
  - 3) शाळेमध्ये नेता बनण्यासाठी तुम्ही प्रशिक्षण कसे द्याल ?
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION
Paper – III : Secondary Education

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Calculator is not allowed.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative :

(10×1=10)

- 1) The diagrammatic and easily comprehensible picture of a data means
  - a) Graph
  - b) Comparative
  - c) Table
  - d) Correlation
- 2) The point which makes four equal parts of a table showing marks arranged in a particular sequence, such a point is called as
  - a) Standard Deviation
  - b) Median
  - c) Quartile Deviation
  - d) Mean Deviation
- 3) _____ is founder of scout guide and girls guide groups.
  - a) Mudaliyar
  - b) Dr. Kothari
  - c) Lord. Pawell
  - d) Sadler
- 4) The concept of Rectangle of Evaluation has been proposed by
  - a) Dr. Patel
  - b) Dr. Bloom
  - c) Prof. Rajput
  - d) Ishwarbhai Patel
- 5) Qualitative school education means quality of
  - a) Human factors
  - b) Physical factors
  - c) Co-curricular
  - d) All above
- 6) Presently the type of evaluation adopted in schools is of _____ kind.
  - a) Rating scale
  - b) Formative
  - c) Summative
  - d) Diagnostic
- 7) The teachers are in need of professional code of conduct
  - a) to undergo the teaching profession in a better manner
  - b) to maintain the professional standard of teaching profession
  - c) to achieve professional motivation
  - d) to follow the professional rules and obligations
- 8) Formative evaluation is also called as _____ evaluation.
  - a) Qualitative
  - b) Development
  - c) Integrated
  - d) Final
- 9) Reason of wastage is
  - a) Lack of well administration
  - b) Non availability of economical source
  - c) Lack of physical facilities
  - d) All above
- 10) The school competitions are organised to
  - a) develop the discipline
  - b) make the teaching-learning process an interesting one
  - c) utilise the internal energy/forces of pupils in constructive work
  - d) attain the development of wards by the parents

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) एखाद्या आकडेवारीची माहिती चित्रात्मक व सुलभरीत्या आकलनक्षम स्वरूपात देणारे चित्र म्हणजे _____ होय.
 अ) आलेख
 ब) तुलनात्मक तक्ता
 क) सारणी
 ड) सहसंबंध
- 2) एखाद्या श्रेणीतील गुण क्रमाने लिहून त्याचे चार सारखे भाग करणाऱ्या बिंदूस _____ म्हणतात.
 अ) प्रमाण विचलन
 ब) मध्यांक
 क) चतुर्थक विचलन
 ड) सरासरी विचलन
- 3) बालवीर, वीरबाला पथकाचे _____ हे जनक आहे.
 अ) मुदलियार
 ब) डॉ. कोठारी
 क) लॉर्ड पॉवेल
 ड) सॅडलर
- 4) मूल्यमापनाचे चौकोन _____ यांनी मांडले.
 अ) डॉ. पटेल
 ब) डॉ. ब्लूम
 क) प्रो. रजपूत
 ड) ईश्वरभाई पटेल
- 5) शाळेत शिक्षणाची गुणवत्ता म्हणजे _____ गुणवत्ता होय.
 अ) मानवी घटकांची
 ब) भौतिक घटकांची
 क) सहशाळेय कार्यक्रमांची
 ड) वरील सर्व
- 6) सध्या शाळेमध्ये _____ मूल्यमापन प्रकार स्वीकारला आहे.
 अ) पदनिश्चय
 ब) आकारिक
 क) संकलित
 ड) नैदानिक
- 7) शिक्षकांना आचारसंहितेची गरज _____ साठी आहे.
 अ) शिक्षकीव्यवसाय सुरळीत चालवण्यासाठी
 ब) व्यवसायाचे गुणात्मक स्वास्थ्य टिकविण्यासाठी
 क) व्यवसायीक प्रेरणा प्राप्तीसाठी
 ड) व्यवसायातील नियमे, बंधन पाळण्यासाठी
- 8) आकारिक मूल्यमापनला _____ असे संबोधले जाते.
 अ) गुणात्मक
 ब) विकासात्मक
 क) एकात्मिक
 ड) अंतिम
- 9) गळतीचे कारण _____ आहे.
 अ) चांगल्या प्रशासनाचा अभाव
 ब) आर्थिक स्रोतांची उपलब्धता नसणे
 क) भौतिक सुविधांचा अभाव
 ड) वरील सर्व
- 10) शाळेय स्पर्धा _____ साठी आयोजित केल्या जातात.
 अ) शिस्त निर्माण होण्यासाठी
 ब) अध्ययन अध्यापन आनंददायी होण्यासाठी
 क) विद्यार्थ्यांची अंतरिक शक्ति विधायक कार्यात वापरण्यासाठी
 ड) पालकांनी पाल्याची प्रगती करण्यासाठी

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION
Paper – III : Secondary Education

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Marks : 40

- Instructions:** 1) *All questions are compulsory.*
2) *Calculator is not allowed.*

2. What do you mean by secondary education ? Explain its aims. 10

OR

Explain main features of secondary school curriculum in Maharashtra.

3. State the measures of central tendency and state their characteristics and uses. 10

OR

Calculate mean of following data :

C.I	45-49	40-44	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19
f	1	5	12	15	10	4	3

4. Answer the following in brief : 8

- 1) Write reasons of indiscipline at secondary school. Suggest remedies on it.
- 2) What are the training programmes for teachers professional development ?

5. Write short notes : 12

- 1) Suresh stood fourth in merit of mathematics out of 40 students in a class, what is his percentile ?
- 2) Write characteristics of normal probability curve.
- 3) Write reasons of wastage, suggest remedies for it.

मराठी रूपांतर

2. माध्यमिक शिक्षण म्हणजे काय ? माध्यमिक शिक्षणाचे उद्दिष्टे स्पष्ट करा. 10

किंवा

महाराष्ट्र राज्यातील शाळेत अभ्यासक्रमाची मूल्य वैशिष्ट्ये लिहा.

3. केंद्रीय प्रवृत्तीची परिमाणे सांगून त्यांची वैशिष्ट्ये आणि उपयोग सांगा. 10

किंवा

खालील सारणीवरून मध्ममान काढा.

वर्गांतर	45-49	40-44	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19
वारंवारिता	1	5	12	15	10	4	3

4. थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8

- 1) शाळेत बेशिस्तीची कारणे सांगून उपाययोजना सूचवा.
- 2) शिक्षकांच्या व्यावसायिक विकासासाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम कोणते ?

5. टिपा लिहा : 12

- 1) एका वर्गातील 40 विद्यार्थ्यांमध्ये सुरेशचा गणितातील गुणानुक्रम 4 आहे, तर तिचा शततमक क्रम काढा.
- 2) प्रसामान्य संभव वक्राची वैशिष्ट्ये लिहा.
- 3) गळतीची कारणे सांगून त्यावर उपाय योजना सूचवा.

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
EDUCATIONAL MANAGEMENT**

Paper No. – IV : Essentials of Educational Technology and Educational Management

Day and Date : Thursday, 19-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30. p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **Q.No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in answer book on page no. 3.**
iii) **Figures to the right indicate marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternatives :

10

- 1) The Headquarter of NCERT is at _____
a) Bhopal   b) Mumbai   c) Delhi   d) Bangalore
- 2) Following _____ regional college of education is run by NCERT.
a) Bhopal   b) Kolhapur   c) Mumbai   d) Hyderabad
- 3) Institutional planning related to _____
a) Zilla parishad   b) Government institution
c) Specific school   d) Above all
- 4) The human relation should be _____
a) Neutral   b) Positive   c) Negative   d) Above all
- 5) Following _____ record is very important to the staff.
a) Muster   b) Leave application file
c) General register   d) Service book
- 6) The _____ shape is most useful for school building.
a) L   b) Y   c) O   d) E
- 7) In general register _____ records are kept in detail.
a) Teachers   b) Headmasters   c) Students   d) None of these
- 8) The Headmaster plays the role of in school administration
a) Best administrator   b) Public relation officer
c) Ideal teacher   d) Above all
- 9) The major work of M.S. Bureau of text book production is _____
a) Publication of teachers hand book   b) Production of text-book
c) Production of question paper   d) Production of educational aids
- 10) Class room management includes _____
a) Guidance   b) Motivation   c) Planning   d) Above all

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

10

- 1) एन्.सी.ई.आर.टी. चे मुख्य कार्यालय _____ येथे आहे.
 अ) भोपाल   ब) मुंबई   क) दिल्ली   ड) बंगलोर
- 2) खालीलपैकी _____ येथे क्षेत्रीय शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय एन्.सी.ई.आर.टी. मार्फत चालविले जाते.
 अ) भोपाल   ब) कोल्हापूर   क) मुंबई   ड) हैद्राबाद
- 3) संस्थानिहाय नियोजक _____ शी संबंधित असते.
 अ) जिल्हा परिषद   ब) शासकिय संस्था   क) विशिष्ट शाखा   ड) वरील सर्व
- 4) शाळेमध्ये मानवी संबंध _____ प्रकारचे असावेत.
 अ) तटस्थ   ब) सकारात्मक   क) नकारात्मक   ड) वरील सर्व
- 5) कर्मचाऱ्यांसाठी खालीलपैकी _____ रेकॉर्ड जास्त महत्त्वाचे असते.
 अ) हजेरी पत्रक   ब) रजा अर्ज फाइल
 क) जनरल रजिस्टर   ड) सेवा पुस्तक
- 6) शालेय इमारतीचा _____ हा आकार सर्वात जास्त उपयुक्त असतो.
 अ) L   ब) Y   क) O   ड) E
- 7) जनरल रजिस्टर मध्ये _____ च्या सविस्तर नोंदी असतात.
 अ) शिक्षक   ब) मुख्याध्यापक   क) विध्यार्थी   ड) यापैकी नाही
- 8) शालेय प्रशासनात मुख्याध्यापक _____ ची भूमिका पार पाडत असतो.
 अ) आदर्श प्रशासक   ब) जनसंपर्क अधिकारी
 क) आदर्श शिक्षक   ड) वरील सर्व
- 9) महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती मंडळाचे _____ हे प्रमुख कार्य आहे.
 अ) शिक्षक हस्तपुस्तीका निर्मिती   ब) पाठ्यपुस्तकाची निर्मिती
 क) प्रश्नपत्रिका निर्मिती   ड) शैक्षणिक साहित्य निर्मिती
- 10) वर्गव्यवस्थापनात _____ चा समावेश होतो.
 अ) मार्गदर्शन   ब) प्रेरणा   क) नियोजन   ड) वरील सर्व

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
EDUCATIONAL MANAGEMENT**

Paper No. – IV : Essentials of Educational Technology and Educational Management

Day and Date : Thursday, 19-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30. p.m.

Marks : 40

Instructions : i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures to the right indicate marks.**

2. Answer the following questions (**any one**). **10**
- 1) Explain the role and functions of Headmaster.
  - 2) What is educational management ? Explain the nature of educational management.
3. Answer the following questions (**any one**). **10**
- 1) Explain the structure and functions of ministry of human resource development.
  - 2) What is institutional planning ? Explain its need and features.
4. Answer the following questions in brief. **8**
- 1) State the various types of school time tables.
  - 2) Explain the nature of secondary school code.
5. Answer the following questions in brief. **12**
- 1) State the importance of human relationship in secondary school.
  - 2) Write any four functions of M.S. Bureau of text book production and curriculum research.
  - 3) Explain the problems in classroom management.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक). 10
- 1) मुख्याध्यापकाची भूमिका व कार्ये स्पष्ट करा.
  - 2) शैक्षणिक व्यवस्थापन म्हणजे काय ? शैक्षणिक व्यवस्थापनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक). 10
- 1) मानव संसाधन विकास मंत्रालयाची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
  - 2) संस्थानिहाय नियोजन म्हणजे काय ? त्याची गरज व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 8
- 1) शालेय वेळापत्रकाचे विविध प्रकार सांगा.
  - 2) माध्यमिक शाळा संहितेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) माध्यमिक शालेतील मानवी संबंधाचे महत्व सांगा.
  - 2) महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळाची कोणतीही चार कार्ये लिहा.
  - 3) वर्गव्यवस्थापनातील समस्या स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
EDUCATION**

**Paper – V : Information Technology and an Elective
a) – Value Education**

Day and Date : Friday, 20-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct answer :

10

- i) First source of inculcating the value is _____
A) Community   B) Family   C) Language   D) Literature
- ii) Alport defined value as _____
A) Impressive factor of an individual   B) Inner sound of mind
C) Socialization of man   D) None of these
- iii) For inculcating values leadership role of _____ is important in school.
A) Student   B) Headmaster   C) Clerk   D) Parent
- iv) On World Ozone Day we can develop _____ value.
A) Social   B) Cultural   C) Environmental   D) Moral
- v) Role of Parent while inculcating the values on ward is _____
A) To give emotional support   B) To motivate well behaviour
C) To take care of behaviour of ward   D) None of these
- vi) Social service value will be inculcated through _____
A) Lecture   B) Theory   C) Action   D) Viewing activity
- vii) To make an individual a good and useful member of society _____ values are essential.
A) Social   B) Ethical   C) Scientific   D) Spiritual
- viii) Time to take decision about value is arise when _____ is happened.
A) Debate   B) Value conflict   C) Barriers   D) All

- ix) There should be one or two periods in school time table for value education this recommendation is given in report _____
 A) Kothari Commission B) Mudaliar Commission
 C) NPE 1986 D) Radhakrishnan Commission
- x) National Anthem is symbol of _____ value.
 A) National B) Social C) Moral D) Spiritual

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- i) मूल्य रुजविण्याचा प्रथम स्रोत _____ आहे.
 अ) लोक समुदाय ब) कुटुंब क) भाषा ड) साहित्य
- ii) ऑलपर्टने मूल्याची व्याख्या _____ अशी केली आहे.
 अ) व्यक्तिमत्त्वाचा प्रभावी घटक ब) मनाचा आतील आवाज
 क) मानवाचे सामाजिकीकरण ड) यापैकी नाही
- iii) मूल्य रुजवणूकीत _____ ची नेतृत्वाची भूमिका शाळेत महत्त्वाची आहे.
 अ) विद्यार्थी ब) मुख्याध्यापक क) लिपिक ड) पालक
- iv) जागतिक ओझोन दिनाच्या दिवशी आपण _____ हे मूल्य विकसित करतो.
 अ) सामाजिक ब) सांस्कृतिक क) पर्यावरणीय ड) नैतिक
- v) पाल्यांमध्ये मूल्य रुजवितांना पालकांची भूमिका _____ असते.
 अ) भावनिक आधार देणे ब) सद्वर्तनाला प्रेरणा देणे
 क) पाल्याच्या वर्तनाची काळजी घेणे ड) यापैकी नाही
- vi) समाजसेवा मूल्य _____ मधून रुजविले जाईल.
 अ) व्याख्यान ब) सिद्धांत क) कृती ड) उपक्रम दाखविणे
- vii) व्यक्तीला समाजाचा चांगला आणि उपयुक्त सदस्य बनविण्यासाठी _____ मूल्ये आवश्यक आहेत.
 अ) सामाजिक ब) वर्तन क) वैज्ञानिक ड) धार्मिक
- viii) मूल्यासंबंधी निर्णय घेण्याची वेळ जेव्हा _____ घडतात तेव्हा येते.
 अ) वाद ब) मूल्यसंघर्ष क) अडथळे ड) सर्व
- ix) शालेय वेळापत्रकात एक किंवा दोन तास मूल्य शिक्षणासाठी असावेत अशी शिफारस _____ मध्ये दिली आहे.
 अ) कोठारी आयोग ब) मुदलियार आयोग
 क) राष्ट्रीय शै.धो. १९८६ ड) डॉ. राधाकृष्णन आयोग
- x) राष्ट्रगीत हे _____ मूल्यांचे प्रतिक आहे.
 अ) राष्ट्रीय ब) सामाजिक क) नैतिक ड) धार्मिक

Seat No.	
---------------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
EDUCATION
Paper – V : Information Technology and an Elective
a) – Value Education

Day and Date : Friday, 20-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

N.B. : All questions are compulsory.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are the sources of values ? How they are useful for inculcating the values ?
  - 2) Explain need and importance of value education in secondary school curriculum.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are the various types of values ? Explain how will you inculcate environmental and national value among students ?
  - 2) What are the recommendations of different educational commissions and policies regarding value education ?
4. Answer the following questions : **8**
- 1) Write functional definitions of any two values.
  - 2) Explain the following statement :
“Now-a-days value education is needed to parents”.
5. Answer the following questions : **12**
- 1) Which activities are important for realizing cultural and social values ?
  - 2) Write note on ‘Conflicts among values’.
  - 3) Write your opinion about ‘Role of teacher in value education’.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) मूल्यांचे स्रोत कोणते ? मूल्य रुजवणूकीसाठी त्यांचा कसा उपयोग होतो ?
  - 2) माध्यमिक शालेय अभ्यासक्रमात मूल्य शिक्षणाची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) मूल्यांचे विविध प्रकार कोणते ? तुम्ही पर्यावरणीय आणि राष्ट्रीय मूल्ये विद्यार्थ्यांमध्ये कसे रुजवाल ?
  - 2) विविध शैक्षणिक आयोग आणि धोरणांमध्ये मूल्य शिक्षण संदर्भात कोणत्या शिफारशी दिल्या आहेत ?
4. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : 8
- 1) कोणत्याही दोन मूल्यांच्या कार्यात्मक व्याख्या लिहा.
  - 2) खालील विधान स्पष्ट करा :
“सद्यःस्थितीत पालकांना मूल्य शिक्षणाची गरज आहे.”
5. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : 12
- 1) सांस्कृतिक आणि सामाजिक मूल्यांची जाणीव होण्यासाठी कोणते उपक्रम महत्त्वाचे आहेत ?
  - 2) ‘मूल्यांमधील संघर्ष’ यावर टिप लिहा.
  - 3) ‘मूल्य शिक्षणात शिक्षकांची भूमिका’ याबाबत तुमचे मत लिहा.
-

Seat No.	
-----------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Paper – V : Environmental Education

Day and Date : Friday, 20-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instruction :** 1) **All** questions are **compulsory**.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) Q. No. **1** is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. **3**.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the appropriate alternative : **10**
- 1) _____ is not a natural disaster.
A) Earthquake
B) Volcanic explosion
C) Cyclone
D) Atomic explosion
  - 2) _____ this biotic factor fulfills the requirement of food for rest world.
A) Producer
B) Herbivores
C) Carnivores
D) Decomposer
  - 3) Organisation between interactions of biotic and abiotic factors is called
A) Environmental Education
B) Ecosystem
C) Atmosphere
D) Biosphere
  - 4) The diagram which indicates energy transformation is called
A) Trigonometry
B) Ecological pyramid
C) Food chain
D) Food-Web
  - 5) Estuary Ecosystem is a type of _____ ecosystem.
A) Land ecosystem
B) Grass land ecosystem
C) Water ecosystem
D) Desert ecosystem
  - 6) _____ is a non-traditional source of energy.
A) Petrol
B) Diesel
C) Minerals
D) Wind energy
  - 7) At _____ there is a whole in ozone level which was found in first time.
A) America
B) Russia
C) Antarctica
D) Africa
  - 8) In 1952 year, due to _____ 4000 people were died.
A) London smog
B) New York smog
C) Atomic plant explosion
D) Chemical factory accident
  - 9) NCERT established National environment institution in 1980 at
A) Mumbai
B) Chennai
C) Delhi
D) Bhopal
  - 10) Water Pollution Control Act has been held in
A) 1974
B) 1980
C) 1981
D) 1986

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) _____ ही नैसर्गिक आपत्ती नाही.
A) भूकंप
B) ज्वालामुखीचा उद्रेक
C) चक्रीय वादळ
D) अणूस्फोट
- 2) _____ हा जैविक घटक उर्वरित घटकाच्या (जगाच्या) अन्नाबाबतीतच्या गरजा पूर्ण करतो.
A) उत्पादक
B) तृणभक्षक
C) मांसभक्षक
D) विघटक
- 3) जैविक व अजैविक घटकांच्या आंतरक्रियेच्या संघटनाला _____ म्हणतात.
A) पर्यावरण शिक्षण
B) परिसंस्था
C) वातावरण
D) जीवावरण
- 4) ऊर्जा हस्तांतरणाच्या आकृतीला _____ म्हणतात.
A) त्रिमितीय आकृती
B) परिस्थितीकीय मनोरा
C) अन्नसाखळी
D) अन्न-जाळी
- 5) खाडी परिसंस्था ही _____ या परिसंस्थेचा प्रकार आहे.
A) भू-परिसंस्था
B) गवताळ परिसंस्था
C) जल-परिसंस्था
D) वाळवंट परिसंस्था
- 6) _____ हा अपारंपरिक ऊर्जेचा स्रोत आहे.
A) पेट्रोल
B) डीझेल
C) खनिज
D) पवन ऊर्जा
- 7) _____ येथे ओझोनच्या थराला छिद्र पहिले आहे हे पहिल्यांदा (पहिला खंड) सांगण्यात आले.
A) अमेरिका
B) रशिया
C) अंटार्क्टिका
D) आफ्रिका
- 8) सन 1952 मध्ये _____ मुळे 4000 लोक मृत्युमुखी पडले.
A) लंडन स्मॉग
B) न्युयार्क स्मॉग
C) अणुभट्टीचा स्फोट
D) रासायनिक कारखान्याला अपघात
- 9) सन 1980 रोजी NCERT ने राष्ट्रीय पर्यावरण संस्थेची स्थापना _____ येथे केली.
A) मुंबई
B) चेन्नई
C) दिल्ली
D) भोपाळ
- 10) जल प्रदुषण नियंत्रण कायदा _____ या वर्षी लागू करण्यात आला.
A) 1974
B) 1980
C) 1981
D) 1986

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Paper – V : Environmental Education**

Day and Date : Friday, 20-5-2016

Max. Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory.**
  - 2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
  - 1) Explain need and importance of Environmental Education.
  - 2) State the different methods of Environmental Education and explain how will you use problem solving method.

3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
  - 1) State the types of natural sources and explain energy crisis and energy management.
  - 2) Explain causes, effects and remedies of air pollution.

4. Answer the following in brief : **8**
  - 1) Explain the concept of Acid rain and global warming.
  - 2) Explain the Chipko movement.

5. Answer the following in brief : **12**
  - 1) Explain the concept of food chain.
  - 2) Write the disaster management of earthquake.
  - 3) State the importance of environmental laws of protection.

मराठी रूपांतर

2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : **10**
- 1) पर्यावरण शिक्षणाची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) पर्यावरण शिक्षणाचा विविध अध्यापन पद्धती सांगून, समस्या निराकरण पद्धतीचा वापर तुम्ही कसा कराल ते स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : **10**
- 1) नैसर्गिक स्रोताचे प्रकार सांगून, ऊर्जा समस्या आणि ऊर्जा व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
  - 2) हवा प्रदुषणाचे कारणे, परिणाम व उपाय स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) आम्ल पर्जन्य आणि वैश्विक तापमानवृद्धी या संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) चिपको चळवळ स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) अन्नसाखली ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) भूकंपाचे आपत्ती व्यवस्थापन कसे कराल ते स्पष्ट करा.
  - 3) पर्यावरण संरक्षण कायद्यांचे महत्त्व सांगा.
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Population Education (Paper – V)**

Day and Date : Friday, 20-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory.**
  - 2) **Figures to the right side indicate marks.**
  - 3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

- 1) From ten core-elements of 1986's National Educational Policy _____ core-elements are associated with population education.
a) Eight   b) One   c) Two   d) Six
- 2) _____ element extends dynamics to population.
a) Per capita income   b) Birth rate and death rate
c) Industries and trades   d) Economy
- 3) The main reason of population growth in India is
a) Child marriage   b) Illiteracy   c) Child labour   d) Unemployment
- 4) The major purpose of population education is
a) To heighten the living standard of people
b) Study of population statistics and study of population
c) Satisfaction of emotional feeling for peoples
d) To reduce population
- 5) The way of population has been divided on earth is called _____ of population.
a) Composition   b) Density   c) Distribution   d) Migration
- 6) _____ factors are included in quality of life.
a) Satisfaction of emotional feeling
b) Capacity of fulfilling the basic needs like food, cloths, shelter
c) Life style of society and his status
d) Above all
- 7) If there is _____ type of resource in the country, the growth in population can be suitable for economic progress.
a) Developed resources   b) Undeveloped resources
c) Developed and undeveloped resources   d) None of the above
- 8) Human sexuality education means
a) To reduce population
b) To give information about the sex organs of male and female
c) To give scientific information about sexual relationship of female and male
d) Only information about physical relationship

P.T.O.

- 9) The reason to adopt educational approach to ban over population problem is
 a) Evil habits are removed due to education
 b) Evil conventions, superstition, illiteracy of society are removed due to education
 c) People of society are taught good manners due to education
 d) Above all
- 10) Though population education is most significant subject it should not be taught as separate subject in the school because
 a) Population education is a new trend   b) Population is a universal problem
 c) Population education is a innovation   d) Above all

मराठी रूपांतर

१. बहुपर्यायी प्रश्न :

१०

- १) १९८६ च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणातील दहा गाभाभूत घटकोपैकी _____ गाभाभूत घटक लोकसंख्या शिक्षणाशी निगडित आहेत.
 अ) आठ   ब) एक   क) दोन   ड) सहा
- २) लोकसंख्येच्या गतिमानतेला चालना _____ घटक देतो.
 अ) दरडोई उत्पन्न   ब) जन्मदर व मृत्युदर   क) उद्योगधंदे व व्यापार   ड) अर्थव्यवस्था
- ३) भारतात लोकसंख्या वाढीचे प्रमुख कारण _____ हे आहे.
 अ) बालविवाह   ब) निरक्षरता   क) बालमजूरी   ड) बेरोजगारी
- ४) लोकसंख्या शिक्षणाचा प्रमुख हेतु _____ आहे.
 अ) लोकांच्या जीवनमानाचा दर्जा उंचावणे   ब) लोकसंख्याशास्त्राचा आणि लोकसंख्येचा अभ्यास करणे
 क) लोकांच्या भावनिक गरजांचे समाधान   ड) लोकसंख्या कमी करणे
- ५) लोकसंख्येची पृथ्वीवर ज्या पद्धतीने वाटणी/विभागणी झाली आहे त्यास लोकसंख्येचे _____ म्हणतात.
 अ) रचना   ब) घनता   क) वितरण   ड) स्थलांतर
- ६) जीवनाच्या गुणवत्तेमध्ये _____ बाबींचा समावेश होतो.
 अ) भावनिक गरजांचे समाधान
 ब) समाजाची अन्न, वस्त्र, निवाश या मूलभूत गरजा मागविण्याची कुवत
 क) समाजाचे राहणीमान व त्यांचा दर्जा
 ड) वरील सर्व
- ७) देशात _____ प्रकारची साधन संपत्ती असल्यास लोकसंख्येतील वाढ आर्थिक विकासाला पोषक ठरू शकते.
 अ) विकसित साधन संपत्ती   ब) अविकसित साधन संपत्ती
 क) विकसित व अविकसित साधन संपत्ती   ड) वरीलपैकी काही नाही
- ८) मानवी लैंगिकतेचे शिक्षण म्हणजे _____ होय.
 अ) लोकसंख्या कमी करणे   ब) स्त्री-पुरुषांच्या लिंगा संबंधीची माहिती देणे
 क) स्त्री-पुरुष संबंधाबाबत शास्त्रीय माहिती देणे   ड) फक्त शरीर संबंधाची माहिती
- ९) लोकसंख्या समस्येवर निर्बंध घालण्यासाठी शैक्षणिक मार्गाचा अवलंब करण्याचे कारण
 अ) शिक्षणामुळे वाईटसवयी काढून टाकता येतात
 ब) शिक्षणामुळे समाजातील वाईटारुढी, परंपरा, अज्ञान, अंधश्रद्धा काढून टाकता येतात
 क) शिक्षणामुळे समाजातील लोकांना चांगल्या सवयी लावता येतात
 ड) वरील सर्व
- १०) लोकसंख्या शिक्षण हा कितीही महत्त्वाचा विषय असला तरी तो शाळेत वेगळा विषय म्हणून शिकवावयाचा नाही कारण
 अ) लोकसंख्या शिक्षण हा एक नवीन विचार प्रवाह आहे   ब) लोकसंख्या ही जागतिक समस्या आहे
 क) लोकसंख्या शिक्षण हा एक नवोपक्रम आहे   ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Population Education (Paper – V)**

Day and Date : Friday, 20-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Marks : 40

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What do you mean by population education ? Explain with examples, the need of population education in India.
  - 2) Explain the role of teacher in creating new values, awareness and attitude among pupils about population problems.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the scope of population education in school. How will you integrate population education with the school curriculum ?
  - 2) Explain the meaning of human sexuality education. What efforts have been made by the Government of India for controlling population growth.
4. Answer the following question in brief : **8**
- 1) Explain the meaning of quality of life.
  - 2) Explain the relation between population growth and economic development.
5. Answer the following question in brief : **12**
- 1) Which are the population composition ?
  - 2) What are the factors affecting population change ?
  - 3) What are the factors affecting population distribution ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) लोकसंख्या शिक्षण म्हणजे काय ? भारतात लोकसंख्या शिक्षणाची आवश्यकता उदाहरणासह स्पष्ट करा.
  - २) लोकसंख्या समस्यांविषयी जाणिव जागृती, नवीन मूल्ये व अभिवृत्तीच्या निर्माणातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) शाळेगिल लोकसंख्या शिक्षणाची व्याप्ती स्पष्ट करा. लोकसंख्या शिक्षणाची शालेय अभ्यासक्रमाशी एकात्मिकता कशी साधाल ?
  - २) मानवी लैंगिकतेच्या शिक्षणाचा अर्थ स्पष्ट करा. भारत सरकारने लोकसंख्या नियंत्रणासाठी कोण-कोणते प्रयत्न केले आहेत ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. ८
- १) जीवनाच्या गुणवत्तेचा अर्थ स्पष्ट करा.
  - २) लोकसंख्यावाढ व आर्थिक विकास यांचा संबंध स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) लोकसंख्येच्या रचना कोणत्या ?
  - २) लोकसंख्येच्या बदलावर परिणाम करणारे घटक कोणते ?
  - ३) लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक कोणते ?
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Information Technology (Paper – V)

Day and Date : Friday, 20-5-2016

Max. Marks : 50

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Instruction : Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative and fill in the blanks : **10**
- 1) WWW stands for _____
a) World Wide Web   b) World Wise Web
c) Word Wise Web   d) Word Wide Web
  - 2) 1 KB = _____ Bytes.
a) 10000   b) 1000   c) 100   d) 100000
  - 3) Computer virus is a _____
a) Disease   b) Game   c) Program   d) Hardware
  - 4) In MS-Excel there are _____ number of columns.
a) 265   b) 256   c) 263   d) 268
  - 5) In e-mail CC stands for _____
a) Computer Copy   b) Clip Copy   c) Courtesy Copy   d) Carbon Copy
  - 6) The _____ of computer is volatile.
a) ROM   b) RAM   c) PROM   d) EPROM
  - 7) _____ is not input device.
a) Keyboard   b) Light pen   c) Com (microfilm)   d) Joy Stick
  - 8) Most common protocol to upload files is _____
a) http: //   b) ftp: //   c) tcpip: //   d) html: //
  - 9) _____ is an example of application software.
a) Interpreter   b) Compiler   c) Browser   d) OS
  - 10) URL stands for _____
a) Uniform Resource Locator   b) Uniform Resource Location
c) Universal Resource Locator   d) Universal Resource Location

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा व रिकाम्या जागा भरा.

10

- 1) WWW म्हणजे _____
 a) वर्ल्ड वाईड वेब   b) वर्ल्ड वाईज वेब   c) वर्ड वाईज वेब   d) वर्ड वाईड वेब
- 2) 1 KB = _____ बाईट्स.
 a) 10000   b) 1000   c) 100   d) 100000
- 3) संगणक व्हायरस हे/हा _____ आहे.
 a) रोग   b) खेळ   c) प्रोग्रॅम   d) हार्डवेअर
- 4) एम्.एस्. एक्सेल मध्ये _____ स्तंभ असतात.
 a) 265   b) 256   c) 263   d) 268
- 5) ई-मेल मध्ये 'सी.सी.' म्हणजे _____
 a) कंप्युटर कॉपी   b) क्लीप कॉपी   c) कर्टसी कॉपी   d) कार्बन कॉपी
- 6) संगणकाची _____ ही संप्लवनशिल असते.
 a) रॉम   b) रॅम   c) प्रॉम   d) इप्रॉम
- 7) _____ हे अंतर्गमन साधन नाही.
 a) कि-बोर्ड   b) लईट पेन
 c) कॉम (मायक्रोफिल्म)   d) जॉय स्टिक
- 8) फाईल्स अपलोड करण्यासाठी _____ हा सर्वाधिक वापरला जाणारा प्रोटोकॉल आहे.
 a) http: //   b) ftp: //   c) tcpip: //   d) html: //
- 9) _____ हे ॲप्लीकेशन सॉफ्टवेअर (उपयोगित) चे उदाहरण आहे.
 a) इंटरप्रिटर   b) कंपायलर
 c) ब्राउजर   d) ओएस
- 10) URL म्हणजे _____
 a) युनिफॉर्म रिसोर्स लोकेटर   b) युनिफॉर्म रिसोर्स लोकेशन
 c) युनिव्हर्सल रिसोर्स लोकेटर   d) युनिव्हर्सल रिसोर्स लोकेशन

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Information Technology (Paper – V)**

Day and Date : Friday, 20-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Marks : 40

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by software ? Explain the types of software.
  - 2) Explain meaning, scope and importance of ICT.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by computer ? Explain the working of computer with the help of block diagram.
  - 2) What is meant by input devices ? Explain various input devices of computer.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain use of multimedia in education.
  - 2) Explain the uses of internet in education.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write short note on secondary storage devices.
  - 2) Explain the characteristics of MS-Word.
  - 3) Explain the functions of operating system.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- 1) सॉफ्टवेअर म्हणजे काय ? सॉफ्टवेअर चे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) “आय.सी.टी.”- चा अर्थ, व्याप्ती आणि महत्व स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- 1) संगणक म्हणजे काय ? रचनाकृतीच्या सहाय्याने संगणकाचे कार्य स्पष्ट करा.
  - 2) अंतर्गमन साधने म्हणजे काय ? संगणकाची विविध अंतर्गमन साधने स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) मल्टीमेडीयाचा शिक्षणातील उपयोग स्पष्ट करा.
  - 2) इंटरनेटचा शिक्षणातील उपयोग स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) दुय्यम साठवणूकीची साधने यावर टीप लिहा.
  - 2) एम्.एस्.वर्ड. ची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 3) ऑपरेटींग सिस्टिमची कार्ये लिहा.
-

SLR-AA – 33

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
MARATHI METHODOLOGY (Paper – VI)
Methodology of Teaching School Subjects**

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Max. Marks : 50

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
iii) प्रश्न क्र. १ हा आवश्यक आहे ते पहिल्या १५ मिनिटांत उत्तरपत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक ३ मध्ये सोडवावे.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

१. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१०

- १) वस्तुनिष्ठ प्रश्नांमधील प्रत्यावहनात्मक प्रश्नांमध्ये पुढीलपैकी _____ चा समावेश होतो.
अ) जोड्या जुळवा
ब) बहुपर्यायी प्रश्न
क) द्विपर्यायी प्रश्न
ड) समानार्थी शब्द लिहा
- २) पुढीलपैकी _____ नियोजनामध्ये चांगल्या अध्यापनासाठी घटकानुसार शिक्षक कृतीचे नियोजन केले जाते.
अ) घटक नियोजन
ब) वार्षिक नियोजन
क) पाठ नियोजन
ड) वरीलपैकी सर्व
- ३) वर्गाध्यापनापूर्वी त्या पाठाचे सूक्ष्मपणे अध्ययन करण्यासाठी शिक्षकांना _____ ची मदत होते.
अ) लेखन
ब) गायन
क) पाठांतर
ड) संदर्भ ग्रंथांचा उपयोग
- ४) अभ्यासानुवर्ती उपक्रमांचा समावेश _____ मध्ये होतो.
अ) पाठ्यपुस्तक
ब) अभ्यासक्रम
क) पाठ्यक्रम
ड) आशय

P.T.O.

- ५) एखादा विशिष्ट हेतु मनात धरून संकलित केलेली माहिती म्हणजे _____ होय.
 अ) विषय
 ब) घटक
 क) आशय
 ड) आशय विश्लेषण
- ६) मराठी भाषा शिक्षकांच्या व्यावसायिक क्षमता विकसनासाठी विषय संघटना _____ कार्यक्रम आयोजित करते.
 अ) साहित्य प्रदर्शन भरविणे
 ब) कृती संशोधन हाती घेणे
 क) पुस्तक प्रदर्शन करणे
 ड) वरील सर्व
- ७) 'विषय संरचना' ही संकल्पना प्रथम _____ यांनी मांडली.
 अ) पियाजे
 ब) आसूबेल
 क) डॉ. ब्लूम
 ड) जेरोम ब्रुनार
- ८) फलक लेखनाचे नियोजन हे _____ नियोजनामध्ये आवश्यक असते.
 अ) पाठ
 ब) घटक
 क) वार्षिक
 ड) गद्य अध्यापन
- ९) जी चाचणी विद्यार्थ्यांच्या कमतरतांचा शोध घेते तिला _____ चाचणी म्हणतात.
 अ) घटक
 ब) नैदानिक
 क) प्राविण्य
 ड) संपादनूक
- १०) विद्यार्थ्यांची शब्द संपत्ती वाढविण्याचे कार्य पुढीलपैकी मुख्यत्वे _____ मधून घडते.
 अ) लेखन
 ब) भाषिक खेळ
 क) पाठांतर
 ड) बातम्या लेखन
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
MARATHI METHODOLOGY (Paper – VI)
Methodology of Teaching School Subjects

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) मातृभाषा मराठीच्या विषय शिक्षकाची पात्रता सांगून चांगल्या मातृभाषा शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- २) मराठीच्या शिक्षकास घटक चाचणीचे महत्त्व का वाटते ? तुम्ही घटक चाचणी तयार करताना कोणकोणते टप्पे विचारात घ्याल ?
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यांत कोणता फरक आहे ? मातृभाषा मराठीच्या अभ्यासक्रम रचनेची मूलतत्त्वे स्पष्ट करा.
- २) मराठीच्या प्रभावी अध्यापनासाठी तुम्ही कोणकोणत्या अभ्यासानुवर्ती उपक्रमांचा वापर कराल ते सोदाहरण नमूद करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) आशय विश्लेषण म्हणजे काय ? आशय विश्लेषणाचे फायदे लिहा.
- २) घटक नियोजनाची अंगे स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) मराठीच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष स्पष्ट करा.
- २) अध्यापन नियोजन म्हणजे काय ते सांगून वार्षिक नियोजनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ३) मराठीच्या विषय संरचनेची मराठीच्या शिक्षकास गरज का आहे ?

SLR-AA – 34

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
Methodology of Teaching School Subjects
Paper – VI : HINDI METHODOLOGY

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- सूचनाएँ :** 1) सभी प्रश्न हल करना अनिवार्य है।
2) प्रश्नपत्र की दाहिनी ओर दिए गए अंक मार्क्स हैं।
3) प्रश्न पहिला अनिवार्य है। उसे पहले 15 मिनट में उत्तर पत्रिका के पृष्ठ क्रमांक 3 में लिखिए।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. नीचे दिए गए विधानों में चार पर्याय दिए गए हैं, उचित पर्याय चुनकर रिक्त स्थानों की पूर्ति किजिए। 10
- वार्षिक नियोजन करते समय _____ तत्त्व को ध्यान में रखा जाता है।
अ) घटक   ब) ऋतु   क) परीक्षा   ड) पाठ
  - डॉ. बेंजमिन ब्लूमने _____ का सृजन किया।
अ) मूल्यांकन   ब) सूक्ष्म अध्यापन   क) अध्यापन प्रतिमान   ड) आशययुक्त अध्यापन
  - किसी भी विषय के अध्यापन में उस विषय की _____ बहुत ही महत्वपूर्ण है।
अ) अध्ययन   ब) मूल्यांकन   क) संरचना   ड) पद्धति
  - आशययुक्त अध्यापन पद्धति में _____ और _____ की महत्व दिया जाता है।
अ) अध्ययन और अध्यापन   ब) पाठ्यक्रम और स्वाध्याय
क) आशय और पद्धति   ड) घटक और उपघटक
  - पाठ्य पुस्तक का आंतरिक गुण _____ है।
अ) आकार   ब) मुद्रण   क) क्रमबद्धता   ड) मूल्य
  - भाषा में व्याकरण का अध्यापन _____ पद्धति से किया जाता है।
अ) प्रश्नोत्तर   ब) उद्गामी   क) चर्चा   ड) कथन
  - 'आवाज' इस शब्द का लिंग _____
अ) पुल्लिंग   ब) स्त्रीलिंग   क) नपुंसकलिंग   ड) अन्य
  - छात्रों की विचारशक्ति का विकास करना ये _____ अध्यापन का उद्देश्य है।
अ) पद्य   ब) व्याकरण   क) गद्य   ड) रचना
  - हिंदी भाषा में कारकों की संख्या _____ है।
अ) नौ   ब) आठ   क) दस   ड) सात
  - कविता का अध्यापन करते समय _____ की ओर अधिक ध्यान देना चाहिए।
अ) शब्दार्थ   ब) व्याकरण   क) कवि के भाव   ड) इसके आलावा

P.T.O.

SLR-AA – 34

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
Methodology of Teaching School Subjects
Paper – VI : HINDI METHODOLOGY

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

सूचनाएँ : सभी प्रश्न हल करना अनिवार्य है।

2. वार्षिक नियोजन के तत्त्व लाभ और स्वरूप बताइए। 10

अथवा

पाठ्यचर्चा रचना के तत्त्वों का विस्तार सोदाहरण कीजिए।

3. गद्य अध्यापन का महत्त्व बताकर, गद्य अध्यापन पद्धतियाँ स्पष्ट कीजिए। 10

अथवा

उपचारात्मक अध्यापन का अर्थ, स्वरूप बताकर उसकी आवश्यकता विस्तार से स्पष्ट कीजिए।

4. निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखिए। 8

1) पाठ्यचर्चा और पाठ्यक्रम में अंतर स्पष्ट कीजिए।

2) कृतिसंशोधन का अर्थ और महत्त्व स्पष्ट कीजिए।

5. निम्नलिखित टिप्पणियाँ लिखिए। 12

1) घटक नियोजन के तत्त्व

2) रचना अध्यापन के उद्देश

3) हिंदी भाषा संरचना और लाभ

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Part – I) (Semester – II) (Old) Examination, 2016
EDUCATION (ENGLISH METHODOLOGY) Paper – VI
Methodology of Teaching School Subject – English**

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Max. Marks : 50

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

- Instructions:** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) Numbers from **right side** indicates marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

SECTION – I

1. Complete the following sentences by choosing correct options. **10**
- 1) 'Evaluation is judgement or interpretation that one draws from the information at hand about a pupil's work'. This definition is given by
    - a) Clar and Star
    - b) C. C. Ross
    - c) Dr. Hill
    - d) J. W. Wrightsone
  - 2) In our writing we use colon (:)
    - a) to separate words
    - b) to introduce a list of items
    - c) to separate an introductory word
    - d) to separate phrases or clauses
  - 3) _____ reading means reading any passage or text in order to understand its general meaning.
    - a) Loud
    - b) Silent
    - c) Intensive
    - d) Extensive
  - 4) 'Word Method' is one of the method of teaching
    - a) Writing
    - b) Listening
    - c) Reading
    - d) Speaking

- 5) 'Structured group discussion in higher education', means
- a) Conference
  - b) Seminar
  - c) Brain storming
  - d) Role playing
- 6) _____ are the basic factors in evaluation triangle.
- a) Teacher, student, curriculum
  - b) Objectives, learning experiences, evaluation tools
  - c) Objectives, evaluation tools, teacher
  - d) Specification, objectives, learning experiences
- 7) Accuracy, proper speed, action and gestures, wide eye-span these are basic mechanics of
- a) Listening
  - b) Speaking
  - c) Reading
  - d) Writing
- 8) 'Diagnostic test', this concept came from _____ field to education.
- a) Management
  - b) Law
  - c) Medicine
  - d) Sport
- 9) Student learn grammar for the purpose
- a) to develop comprehensive ability
  - b) to enrich active and passive vocabulary
  - c) to develop scientific and logical attitude towards language
  - d) to understand central idea
- 10) _____ develop the concept of evaluation.
- a) Dr. Morrison
  - b) Dr. Carlson
  - c) Thorndike
  - d) Dr. Bloom
-

Seat No.	
-----------------	--

**B.Ed. (Part – I) (Semester – II) (Old) Examination, 2016
EDUCATION (ENGLISH METHODOLOGY) Paper – VI
Methodology of Teaching School Subject – English**

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) Numbers from **right side** indicates marks.

SECTION – II

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- A) Define the concept of unit plan. Which are the aspects of unit planning ?
  - B) 'Diagnostic testing is prerequisite to remedial teaching of English'. Explain.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- A) What is grammar ? Which are the methods of teaching grammar ? As a secondary teacher of English, which method will you adopt, why ?
  - B) Discuss the qualities of good English teacher.
4. Answer in brief : **8**
- 1) As a English teacher how you will use Tele-conferencing in English teaching ?
  - 2) How you will teach 'Noun' by inductive method of teaching grammar ?
5. Short notes : **12**
- 1) Need for English Teachers Association.
  - 2) How you will conduct 'Open Book Exam' at secondary level ?
  - 3) Importance of 'Blueprint' in construction of unit test.
-

SLR-AA – 36

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
URDU METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Max. Marks : 50

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

10

۱۔ مندرجہ ذیل صحیح متبادل جوابات چُن کر لکھئے :

(1) مواد اور طریقہ کی با معنی یکجائی کو _____ کہتے ہیں۔

(a) مواد پر مبنی تدریس (b) ساخت (c) طریقہ تدریس (d) ان میں سے نہیں

(2) ناول ایک _____ صنف ہے۔

(a) نظمیں (b) نثری (c) تلخی (d) قواعد

(3) مادری زبان کی تدریس میں منصوبہ بندی کی وجہ سے _____ فائدہ ہوتا ہے۔

(a) مہارتوں کو ترقی دینا (b) مثبت قدروں کو پروان چڑھانا

(c) اخلاق اور کردار کو سنوارنا (d) ان میں سے سبھی

(4) اُردو معلم میں _____ خوبیاں ہونی چاہئے۔

(a) مضمون پر عبور (b) فن تدریس میں مہارت

(c) حسن بیان (d) ان میں سے سبھی

P.T.O.

- (5) جس نظم میں کسی کی مدح یا بھجی بیان کی جاتی ہے اسے _____ کہتے ہیں۔
 (a) قصیدہ (b) مرثیہ (c) انشائیہ (d) ان میں سے نہیں
- (6) معلم کا دوست _____ کو کہا ہے۔
 (a) تختہ سیاہ (b) کمپیوٹر (c) کتاب (d) ان میں سے سبھی
- (7) کون سے طریقہ تدریس کی وجہ سے طلباء کی تخیل کی صلاحیت کو فروغ حاصل ہوتا ہے ؟
 (a) ڈرامائی (b) استقرائی (c) بحث کا طریقہ (d) استخراجی
- (8) اتر پردیش کی راجدھانی _____ ہے۔ (دہلی لکھنو)
 یہ سوال مندرجہ ذیل میں سے _____ ہے۔
 (a) متبادل (b) کثیر متبادل (c) یادداشتی (d) ان میں سے نہیں
- (9) درس و تدریس کے نظام میں _____ اکتسابی تجربات اور قدر پیمائی کے ثلث ہے۔
 (a) مقاصد (b) صلاحیت (c) جز (d) ان میں سے کوئی نہیں
- (10) سالانہ منصوبہ بندی میں _____ کا استعمال ضروری ہے
 (a) کیلینڈر (b) ٹائم ٹیبل (c) کتاب (d) ان میں سے سبھی

10

۲. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجئے: (کوئی ایک)

- (1) منصوبہ بندی سے کیا مراد ہے ؟ منصوبہ بندی کی قسمیں بیان کیجئے۔
- (2) قدر پیمائش سے کیا مراد ہے ؟ نئی قدر پیمائش کا استعمال اسکول سطح کس طرح کا ہے واضح کیجئے۔

10

۳. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجئے : (کوئی ایک)

(1) اچھی درسی کتاب کی اندرونی اور بیرونی خوبیاں بیان کیجئے۔

(2) نظم کے طریقے تدریس کون کونسے ہیں ؟ کسی ایک پر روشنی ڈالئے۔

8

۴. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے :

(1) اُردو معلم کی خصوصیات بیان کیجئے۔

(2) مواد طریقہ تدریس سے کیا مراد ہے ؟ مواد کا تجزیہ کن کن رکن پر منحصر ہے ؟ بیان کیجئے۔

12

۵. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے :

(1) اُردو معلم پیشہ وارانہ ترقی کس طرح سے کریں گے ؟

(2) سوالات کے مختلف اقسام بیان کیجئے۔

(3) مستند خاکہ (Blue Print) سے کیا مراد ہے ؟

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Mathematics Methodology (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

**Instruction : Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes
in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer : 10

- 1) Introspection is _____ evaluative technique.
a) Quantitative
b) Qualitative
c) Comprehensive
d) None of these

- 2) Area of equilateral triangle = _____
a) a^2
b) $\frac{\sqrt{3}}{4} a^2$
c) $\frac{\sqrt{3}}{2} a^2$
d) $\frac{2\sqrt{3}}{4} a^2$
(‘a’ length of side of triangle)

- 3) The unit “surds” is related with _____ branch of mathematics.
a) Arithmetic
b) Geometry
c) Trigonometry
d) Algebra

- 4) Students have to write the answers of completion type questions by _____.
a) Recalling
b) Guess
c) Concluding
d) None of these

- 5) Key of successful teaching is _____.
a) Year planning
b) Lesson planning
c) Unit planning
d) Unit test

- 6) “Unit” is particular homogeneous part of _____.
a) Curriculum
b) Text book
c) Syllabus
d) Objectives

- 7) Methodological collection of principles is known as _____.
a) Formula
b) Process
c) Structure
d) Rule

- 8) The union of rational and irrational numbers set is _____ number set.
a) Real
b) Integer
c) Whole
d) Natural

P.T.O.

9) Volume of cylinder = _____

a) $\pi r^2 h$

b) πdh

c) πrh

d) $\frac{1}{3} \pi r^2 h$

10) Formula for finding perimeter of circle is

a) $C = \pi d$

b) $P = \pi r^2$

c) $A = 2\pi r$

d) Both a) and c)

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

1) आत्मनिरिक्षण हे _____ मूल्यमापन तंत्र आहे.

a) संख्यात्मक

b) गुणात्मक

c) आकारिक

d) यापैकी नाही

2) समभूज त्रिकोणाचे क्षेत्रफळ = _____

a) a^2

b) $\frac{\sqrt{3}}{4} a^2$

c) $\frac{\sqrt{3}}{2} a^2$

d) $\frac{2\sqrt{3}}{4} a^2$

(‘a’ त्रिकोणाच्या बाजूची लांबी)

3) “करणी” हा घटक गणितातील _____ शाखेशी संबंधित आहे.

a) अंकगणित

b) भूमिती

c) त्रिमीती

d) बीजगणित

4) पूर्ती प्रश्न प्रकारामध्ये विद्यार्थ्यांना प्रश्नाचे उत्तर _____ लिहावे लागते.

a) आठवून

b) अंदाजाने

c) अनुमानाने

d) यापैकी नाही

5) यशस्वी अध्यापनाची _____ ही गुरु किल्ली आहे.

a) वार्षिक नियोजन

b) पाठ नियोजन

c) घटक नियोजन

d) घटक चाचणी

6) घटक हा _____ चा विशिष्ट एकजिनसी भाग आहे.

a) अभ्यासक्रमा

b) पाठ्यपुस्तका

c) पाठ्यक्रमा

d) उद्दिष्टा

7) तत्त्वांच्या पद्धतशीरपणे केलेल्या संकलनास _____ म्हणतात.

a) सूत्र

b) प्रक्रिया

c) संरचना

d) नियम

8) परिमेय व अपरिमेय संख्यांचा संयोग संच म्हणजे _____ संख्या संच.

a) वास्तव

b) पूर्णांक

c) पूर्ण

d) नैसर्गिक

9) वृत्तचितीचे घनफळ = _____

a) $\pi r^2 h$

b) πdh

c) πrh

d) $\frac{1}{3} \pi r^2 h$

10) वर्तुळाची परिमिती शोधण्याचे सूत्र _____ आहे.

a) $C = \pi d$

b) $P = \pi r^2$

c) $A = 2\pi r$

d) a) व c) दोन्हीही

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Mathematics Methodology (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the various steps involved in preparing unit test.
  - 2) What is meant by diagnostic test ? Explain the need and usefulness of remedial teaching with examples.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are the criteria of good text book of Mathematics ? Examine critically the text book of Std. IXth Algebra or Geometry.
  - 2) Explain the essential educational and professional qualification of mathematics teacher at secondary level. Explain the role of mathematics organizations in professional growth of mathematics teacher.
4. Answer the following question in brief : **8**
- 1) How will you introduce unit “Simple Interest” to the students ?
  - 2) Explain various steps of lesson planning.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) How will you teach unit volume of cone ?
  - 2) Write the importance of year plan.
  - 3) Write short note on criterion referenced test.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) घटक चाचणी तयार करतानाच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.
  - 2) नैदानिक चाचणी म्हणजे काय ? उपचारात्मक अध्यापनाची गरज व उपयुक्तता उदाहरणासह स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) गणिताच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष कोणते ? इयत्ता ९वी च्या बीजगणित किंवा भूमितीच्या पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परिक्षण करा.
  - 2) माध्यमिक स्तरावर गणित शिक्षकाची आवश्यक शैक्षणिक व व्यावसायिक पात्रता स्पष्ट करा. गणित शिक्षकाच्या व्यावसायिक वृद्धीमध्ये गणित संघटनांची भूमिका स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) तुम्ही विद्यार्थ्यांना “सरळ व्याज” या घटकाची ओळख कशी करून द्याल ?
  - 2) पाठ नियोजनाच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) तुम्ही शंकूचे घनफळ या घटकाचे अध्यापन कसे कराल ?
  - 2) वार्षिक नियोजनाचे महत्त्व लिहा.
  - 3) “निकष संदर्भ चाचणी” वर टीप लिहा.
-

SLR-AA – 40

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
Paper – VII : HISTORY METHODOLOGY
Methodology of Teaching School Subjects

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** i) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3. **Each** question carries **one** mark.
ii) **All** questions are **compulsory**.
iii) Figures to the **right** indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) The triangle based evaluation concept has indicated the interrelations in educational objectives, tools of evaluation and
A) Question paper
B) Learning experiences
C) Curriculum
D) Syllabus
- 2) The following _____ is not the method of organizing syllabus.
A) Patch method
B) Concentric method
C) Dalton method
D) Biographical approach
- 3) The aspect in preparing lesson plan is considered
A) Analysis of content
B) Objectives
C) Learning experience
D) Above all
- 4) The following _____ is not the qualitative technique of evaluation.
A) Examination technique
B) Sociometric technique
C) Manifestation technique
D) Above all
- 5) Mahatma Gandhi made passive political resistance of salt at Dandi on
A) 12th March 1930
B) 6th May 1930
C) 6th April 1930
D) 9th August 1942
- 6) _____ aspect is not essential to History teacher.
A) Planning ability
B) Studies attitude
C) Research attitude
D) Prejudice
- 7) _____ aid becomes more effective to use for teaching the unit 'Town Planning in Sindhu Culture'.
A) Models
B) Wave picture
C) Chart
D) Map

P.T.O.

- 8) 'History of Aurangzeb' is written by
 A) D.D. Kosambi B) Sir Jadunath Sarkar
 C) Setu Madhavrao Pagadi D) Grant Duff
- 9) For Professional development of History teacher _____ is essential.
 A) Refresher course B) Orientation course
 C) Workshop D) Above all
- 10) Diagnostic tests are used for
 A) To understand Historical concept
 B) To find out weakness among student
 C) Removing complex about History
 D) Testing fulfillment of History objective in learning

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) मूल्यमापनाच्या त्रिकोणाधिष्ठीत संकल्पनेत शैक्षणिक उद्दिष्टे, मूल्यमापन साधने व _____ यांचा परस्परसंबंध दर्शविला आहे.
 अ) प्रश्नपत्रिका ब) अध्ययन अनुभव क) अभ्यासक्रम ड) पाठ्यक्रम
- 2) खालीलपैकी _____ ही पाठ्यक्रम संघटनाची पद्धती नाही.
 अ) पॅच पद्धती ब) समकेंद्री पद्धती क) डाल्टन पद्धती ड) चरित्र पद्धती
- 3) पाठ नियोजन करताना _____ घटकाचा विचार करावा लागतो.
 अ) पाठ्यांश पृथःकरण ब) उद्दिष्टे क) अध्ययन- अनुभव ड) वरील सर्व
- 4) खालीलपैकी _____ हे मूल्यमापनाचे गुणात्मक तंत्र नाही.
 अ) परीक्षा तंत्र ब) समाजमिती तंत्र क) अविष्कार तंत्र ड) वरील सर्व
- 5) _____ या दिवशी महात्मा गांधीजींनी दांडी येथे मिठाचा सत्याग्रह केला होता.
 अ) 12 मार्च 1930 ब) 6 मे 1930
 क) 6 एप्रिल 1930 ड) 9 ऑगस्ट 1942
- 6) इतिहास शिक्षकाला _____ हा घटक आवश्यक नाही.
 अ) नियोजन क्षमता ब) व्यासंग क) संशोधन वृत्ती ड) पूर्वग्रह
- 7) 'सिंधु संस्कृतीतील नगर रचना' या घटकाच्या अध्यापनासाठी _____ हे साधन वापरणे अधिक परिणामकारक ठरते.
 अ) प्रतिकृती ब) तरंगचित्र क) तक्ता ड) नकाशा
- 8) 'हिस्ट्री ऑफ औरंगजेब' हा ग्रंथ _____ यांनी लिहिला आहे.
 अ) डी.डी. कोसंबी ब) सर जदुनाथ सरकार
 क) सेतु माधवराव पगडी ड) ग्रॉन्ट डफ
- 9) इतिहास शिक्षकांच्या व्यावसायिक विकासासाठी _____ ची आवश्यकता असते.
 अ) उजाळा वर्ग ब) उद्बोधन वर्ग क) कृतिसत्रे ड) वरील सर्व
- 10) नैदानिक कसोट्यांचा उपयोग _____ साठी केला जातो.
 अ) ऐतिहासिक संकल्पना समजणे ब) विद्यार्थ्यां मधील उणीवा शोधणे
 क) इतिहास विषयाविषयीचा न्यूनगंड काढणे ड) उद्दिष्टांची पूर्तता पडतालून पाहणे

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
Paper – VII : HISTORY METHODOLOGY
Methodology of Teaching School Subjects

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Instructions : i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) State the need of history teacher's organization. Explain the contribution of history teacher's organization for developing professional ability of teachers.
  - 2) Explain the contribution of Charles Wood in the history of Indian Education.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) State the various methods of organizing the syllabus. Explain the benefits and limitations of chronological method.
  - 2) State the various types of tests. Explain the steps and importance of implementing diagnostic test.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) What is unit planning ? State the benefits of unit planning.
  - 2) State the fundamental rights of citizens as per Indian Constitution.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Which aspects will you consider while preparing year plan ?
  - 2) State the benefits of content analysis in teaching of History.
  - 3) Explain the contribution of 'Azad Hind Sena' in the Indian Independence Movement.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक): 10
- 1) इतिहास शिक्षक संघटनेची गरज सांगा शिक्षकांच्या व्यावसायिक क्षमता विकासासाठी इतिहास शिक्षक संघटनेचे योगदान स्पष्ट करा.
  - 2) चार्लस वूडचे भारतीय शिक्षणाच्या इतिहासातील योगदान स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक): 10
- 1) पाठ्यक्रम संघटनांच्या विविध पद्धती सांगा कालक्रम पद्धतीचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
  - 2) चाचणीचे विविध प्रकार सांगा. नैदानिक चाचणी राबविण्याच्या पायऱ्या व महत्त्व स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) घटक नियोजन म्हणजे काय ? घटक नियोजनाचे फायदे सांगा.
  - 2) भारतीय राज्यघटनेनुसार नागरिकांचे मूलभूत अधिकार सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) वार्षिक नियोजन करताना कोणत्या बाबी लक्षात घ्याल ?
  - 2) इतिहास अध्यापनात आशय विश्लेषणाचे फायदे लिहा.
  - 3) 'आझाद हिंद सेनेचे' भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT – GEOGRAPHY
METHODOLOGY (Paper – VII)

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**
3) **Figures to the right side indicate marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative :

10

- 1) The following _____ is the highest peak of India.
a) Nanda Devi   b) Mount K2   c) Kanchanganga   d) Everest
- 2) _____ is the main crop in the coastal region of India.
a) Rice   b) Wheat   c) Jwar   d) Bajara
- 3) The black cotton soil is also called as
a) Regur   b) Khadar   c) Bhangar   d) All above
- 4) Atlas maps are mainly of _____ scale.
a) Small   b) Medium   c) Large   d) None of these
- 5) The following _____ statement is correct about syllabus and curriculum.
a) Syllabus is a part of curriculum   b) Curriculum is a part of syllabus
c) Curriculum and syllabus both are same   d) None of these
- 6) The following _____ statement is correct about teaching and learning process.
a) for teaching, learning is essential   b) for learning, teaching is essential
c) for teaching, classroom is essential   d) all above
- 7) Any one students progress comparison with the other group students progress that test is called
a) Criterion referenced test   b) Achievement test
c) Diagnostic test   d) Norm-referenced test
- 8) When in objective type question alternative responses are given that type of questions are called
a) Recall type   b) Recognition type
c) Recall and Recognition type   d) All of these
- 9) The following _____ statement is correct about diagnostic test and remedial teaching.
a) before diagnostic test remedial teaching is essential
b) after remedial teaching diagnostic test is essential
c) after diagnostic test remedial teaching is essential
d) a, b and c statements are incorrect
- 10) At secondary level period of syllabus is
a) Four years   b) Three years
c) One year   d) Two years

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

10

- १) खालीलपैकी _____ हे भारतातील सर्वोच्च शिखर आहे.
अ) नंदा देवी ब) माऊंट K₂
क) कांचनगंगा ड) एव्हरेस्ट
- २) _____ हे भारताच्या सागर किनारी प्रदेशातील प्रमुख पीक आहे.
अ) भात/तांदूळ ब) गहू क) ज्वारी ड) बाजरी
- ३) काळी कापसाची मृदा _____ या नावाने सुद्धा ओळखली जाते.
अ) रेगूर ब) खादर क) भांगर ड) वरील सर्व
- ४) नकाशा संग्रहातील नकाशाचे प्रमाण प्रामुख्याने _____ असते.
अ) लहान ब) मध्यम क) मोठे ड) यापैकी नाही
- ५) खालीलपैकी _____ विधान पाठ्यक्रम आणि अभ्यासक्रम याविषयी बरोबर आहे.
अ) पाठ्यक्रम हा अभ्यासक्रमाचा भाग आहे ब) अभ्यासक्रम हा पाठ्यक्रमाचा भाग आहे
क) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम दोन्ही सारखेच आहेत ड) यापैकी नाही
- ६) खालीलपैकी _____ विधान अध्ययन -अध्यापन प्रक्रियेविषयी बरोबर आहे.
अ) अध्यापनासाठी, अध्ययनाची आवश्यकता असते ब) अध्ययनासाठी, अध्यापनाची आवश्यकता असते
क) अध्यापनासाठी, वर्गाखोलीची आवश्यकता असते ड) वरील सर्व
- ७) एखाद्या विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीची तुलना दुसऱ्या विद्यार्थी गटाच्या प्रगती बरोबर केली जाते तेव्हा त्या चाचणीस _____ म्हणतात.
अ) निकष संदर्भ चाचणी ब) संपादनूक चाचणी क) नैदानिक चाचणी ड) प्रमाणक संदर्भ चाचणी
- ८) जेव्हा वस्तुनिष्ठ प्रश्नप्रकारामध्ये उत्तराचे पर्याय दिलेले असतात, त्या प्रश्नप्रकारास _____ म्हणतात.
अ) प्रत्यावहनात्मक प्रश्न ब) प्रत्याभिज्ञान प्रश्न
क) प्रत्यावहनात्मक व प्रत्याभिज्ञान प्रश्न ड) वरील सर्व
- ९) खालीलपैकी _____ विधान नैदानिक चाचणी व उपचारात्मक अध्यापनाविषयी बरोबर आहे.
अ) नैदानिक चाचणीपूर्वी उपचारात्मक अध्यापन आवश्यक आहे
ब) उपचारात्मक अध्यापनानंतर नैदानिक चाचणी आवश्यक आहे
क) नैदानिक चाचणीनंतर उपचारात्मक अध्यापन आवश्यक आहे
ड) अ,ब आणि क विधाने चुकीची आहेत
- १०) माध्यमिक स्तरावर पाठ्यक्रमाचा कालावधी _____ असतो.
अ) चार वर्ष ब) तीन वर्ष क) एक वर्ष ड) दोन वर्ष

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT – GEOGRAPHY
METHODOLOGY (Paper – VII)

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

N.B : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right side indicate marks.*

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) State the need and importance of diagnostic test and explain why remedial teaching is essential after the diagnostic test.
  - 2) State the principles of syllabus development and differentiate between syllabus and curriculum.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) State the concept of monsoon and explain the Indian seasons in detail.
  - 2) What are the attempts teacher should be use to increasing the professional quality ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the steps of unit test construction.
  - 2) State the importance of maps in teaching learning process.
5. Answer the following question in brief : **12**
- 1) Why lesson planning is essential before classroom teaching ?
  - 2) State the main features of Indian agriculture.
  - 3) State the need of integration of content and method.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- १) नैदानिक चाचणीची गरज व महत्व सांगून नैदानिक चाचणीनंतर उपचारात्मक अध्यापनाची का आवश्यकता असते ते स्पष्ट करा.
- २) पाठ्यक्रम विकसनाची तत्त्वे सांगून अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम यामधील फरक स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- १) मान्सूनची संकल्पना सांगून भारतीय ऋतू सविस्तर स्पष्ट करा.
- २) भूगोल शिक्षकाने स्वतःची व्यावसायिक गुणवत्ता वाढविण्यासाठी कोणते प्रयत्न करावेत ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- १) घटक चाचणी रचनेच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- २) अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेतील नकाशाचे महत्व सांगा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- १) वर्गाध्यापनापूर्वी पाठ नियोजन का आवश्यक आहे ?
- २) भारतीय शेतीची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.
- ३) आशय आणि पद्धतीच्या एकत्रीकरणाची गरज सांगा.
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
GENERAL SCIENCE METHODOLOGY (Paper – VII)**

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct option :

10

- i) Diagnostic tests are used for
  - a) Searching weakness among students
  - b) To create interest about science
  - c) To understand scientific concepts
  - d) Testing fulfilment of science objectives in learning
- ii) An outline of the course of study to be completed in a fixed time is known as
  - a) Unit
  - b) Structure
  - c) Curriculum
  - d) Syllabus
- iii) _____ is one of the National Organisation which is active for professional development of science teacher.
  - a) National Association of Teachers Association
  - b) NCTE
  - c) AICT
  - d) SIE
- iv) The new subject formed due to chemical change is known as
  - a) Reactant
  - b) Reaction
  - c) Product
  - d) Chemical Reaction
- v) Corrosion of metal is _____ type of change.
  - a) Chemical
  - b) Physical
  - c) Temporary
  - d) Artificial
- vi) The process of transfer of subject from liquid state to solid state is known as
  - a) Melting
  - b) Freezing
  - c) Condensation
  - d) Boiling
- vii) While preparing blue print _____ aspects must be taken into account.
  - a) Objectives and Curriculum
  - b) Objectives, Content and Question types
  - c) Question types
  - d) Objectives
- viii) The achievement test
  - a) Measures students progress
  - b) Measures students faults
  - c) Measures problems in learning
  - d) Measures students interest
- ix) _____ is useful for professional development of science teacher.
  - a) Subject tour
  - b) Evaluation
  - c) Guest lecture
  - d) Seminars
- x) _____ is essential to avoid subjectivity during evaluation.
  - a) Blue print
  - b) Question bank
  - c) Model answer and score key
  - d) Questionwise analysis

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. खालील बहुपर्यायी प्रश्नातील योग्य पर्याय निवडा :

१०

- 1) नैदानिक कसोट्यांचा उपयोग _____ साठी केला जातो.
 अ) विद्यार्थ्यांमधील उणीवा शोधणे
 ब) विज्ञानविषयी आवड निर्माण करणे
 क) वैज्ञानिक संकल्पना समजणे
 ड) शास्त्र अध्यापन उद्दिष्टांची पूर्तता पडताळण्यासाठी
- 2) विशिष्ट कालावधीत पूर्ण करण्यासाठी विषयाचा जो आराखडा असतो त्याला _____ असे म्हणतात.
 अ) घटक   ब) संरचना   क) अभ्यासक्रम   ड) पाठ्यक्रम
- 3) शास्त्र शिक्षकांचा व्यावसायिक विकास करणारी पुढील राष्ट्रीय संघटना आहे.
 अ) National Association of Teachers Association
 ब) NCTE
 क) AICT
 ड) SIE
- 4) रासायनिक बदलामुळे तयार झालेल्या नवीन पदार्थांना _____ म्हणतात.
 अ) अभिक्रियाकारके   ब) अभिक्रिया
 क) उत्पादिते   ड) रासायनिक अभिक्रिया
- 5) लोखंड गंजणे हा _____ प्रकारचा बदल आहे.
 अ) रासायनिक   ब) भौतिक   क) तात्पुरता   ड) कृत्रिम
- 6) पदार्थाच्या द्रव अवस्थेतून स्थायू अवस्थेत रूपांतर होण्याच्या क्रियेला _____ म्हणतात.
 अ) द्रवण   ब) गोठण   क) सांद्रीभवन   ड) उत्कलन
- 7) संविधान तक्ता तयार करताना पुढील बाबींचा विचार करावा लागतो.
 अ) उद्दिष्ट्ये व अभ्यासक्रम   ब) उद्दिष्ट्ये, आशय व प्रश्नप्रकार
 क) प्रश्नप्रकार   ड) उद्दिष्ट्ये
- 8) प्राविण्य संपादन चाचण्या या _____ करतात.
 अ) विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीचे मोजमाप   ब) विद्यार्थ्यांच्या चुकांचे मोजमाप
 क) अध्ययनातील अडचणीचे मोजमाप   ड) विद्यार्थ्यांच्या अभिरूचीचे मोजमाप
- 9) _____ हे शास्त्र शिक्षकांच्या व्यावसायिक विकासास उपयुक्त आहे.
 अ) विषय सहल   ब) मूल्यमापन   क) अतिथी व्याख्यान   ड) चर्चासत्रे
- 10) व्यक्तिनिष्ठता टाळण्यासाठी _____ ची आवश्यकता असते.
 अ) संविधान तक्ता   ब) प्रश्नपेढी
 क) उत्तरसूची व गुणदान सूची   ड) प्रश्नवार पृथक्करण

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
GENERAL SCIENCE METHODOLOGY (Paper – VII)**

Day and Date : Tuesday, 24-5-2016

Max. Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What do you mean by unit planning ? Explain different aspects of unit planning.
  - 2) State the criteria of good text book and write down the critical analysis of science text book of Std. VIII.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by Diagnostic test and remedial teaching ? Which factors should consider for the preparation of Diagnostic test ?
  - 2) What are the necessary good qualities of science teacher ? What is the need of professional development of science teachers ? Which are the ways to achieve it ?
4. Answer the following questions in brief. **8**
- 1) State the importance of blue print of unit test.
  - 2) Write down the content analysis of any unit in science.
5. Answer the following questions in brief. **12**
- 1) Write down the principles of construction of curriculum.
  - 2) How will you teach the unit photosynthesis ?
  - 3) Which teaching experiences should be used for teaching sound ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- 1) घटक नियोजन म्हणजे काय ? घटक नियोजनाची अंगे स्पष्ट करा.
  - 2) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष सांगून इ. ८ वी. च्या विज्ञान पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परीक्षण लिहा.
3. खालील प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १०
- 1) नैदानिक चाचणी व उपचारात्मक अध्यापन म्हणजे काय ? नैदानिक चाचणी तयार करताना कोणत्या बाबी विचारात घ्यावयाच्या असतात.
  - 2) चांगल्या शास्त्र शिक्षकाला आवश्यक असणारे गुण कोणते ? शास्त्र शिक्षकाचा व्यावसायिक विकास करण्याची गरज काय ? तो साधण्याचा मार्ग कोणते ?
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. ८
- 1) घटक चाचणीतील संविधान तक्त्याचे महत्व लिहा.
  - 2) शास्त्रातील कोणत्याही एका घटकाचे आशय विश्लेषण करून लिहा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १२
- 1) अभ्यासक्रम रचनेची तत्वे लिहा.
  - 2) तुम्ही 'प्रकाश संश्लेषण' हा घटक कसा शिकवाल ?
  - 3) 'ध्वनी' या घटकाच्या अध्यापनासाठी कोणते अध्ययन अनुभव द्याल ?